

"זכתוּרתוּ יהגה"

סוגיות בצניעות

סוגיה א

גדר איסור יחוד

חברות ללימוד נושאים הלכתיים בעיון לבוגרי הישיבות

להמשיך עם הישיבה כל החיים

דוד מנשה

תוכן

2	תוכן
4	הקדמה
4	לימוד תורה בעיון כל החיים
4	אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא
5	זמן זה סדר עדיפויות ובכוחנו לנהל את הזמן
5	אין קיצורי דרך
5	דרך העבודה בחוברת
6	תודות

מקורות

מקום הדלקה	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
מקור הדין	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
גמרא שבת כא:	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
גמרא שבת כב.	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטות הראשונים	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטת רש"י	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטת תוספות	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטת הטור	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטת הרמב"ם	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטת הריטב"א	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטת רב שר שלום	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
חלון למעלה מעשרים אמה	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שבת כא:— דף כב. – גובה הנר	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
האם ניתן להדליק בפנים כאשר אין סכנה?	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
מקור הדין	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטות הראשונים	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
פסיקה	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
הנחה בתוך עשרה טפחים	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
שיטות הראשונים	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
פסיקה	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.

הסבר הסוגיה

- הסבר הסוגיה ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- פתיחה ושאלות ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- מקום ההדלקה בבתיים הפתוחים לחצר ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- שיטת רש"י ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- שיטת התוספות ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- שיטות האחרונים בהסבר התוספות ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- שיטת הטור על פי הב"י - רק בית שיש לו פתח יכול להדליק בפתח החצר ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- שיטת הרמב"ם ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- שיטת הריטב"א ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- שיטת רב שר שלום ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- סיכום קצר של שיטות הראשונים והאחרונים ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- הלכה למעשה באחרונים בחצרות ובחדרי מדרגות בימינו ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- האם ניתן להדליק בפתח הבית הפונה לחדר מדרגות ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- האם ניתן להדליק בפתח בניין הפתוח לחצר של הבניין ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- חלון למעלה מעשרים אמה ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- האם ניתן להדליק בפנים כאשר אין סכנה להדליק בחוץ ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- הלכה למעשה וסדרי עדיפויות ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- הנחה בתוך עשרה טפחים ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- הערות להלכה למדליקים בפתח הבית או בפתח החצר בחוץ ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
- הערות להלכה למדליקים בחלון ..... שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.

הקדמה

לבוגרינו ותלמידנו היקרים והאהובים בכול מקום, ה' עליהם יחיו.

לימוד תורה בעיון כל החיים¹

יודעים אתם מתקופת הלימוד בישיבה את החשיבות הגדולה בעינו של השקיעה בלימוד התורה בעיון. פעמים רבות דיברנו יחד על כך שמטרת האדם בעולם היא 120 שנה ללמוד תורה בצורה טובה ואיכותית. לימוד הוא ערך ולא אמצעי. להיות מחוברים לעולם של לימוד זה מטרת החיים שלנו. לכן יחד עם כול העיסוקים החשובים שיש לנו בחיים, עלינו להשקיע בהמשך הגדילה שלנו בתורה בצורה איכותית². אסור שתקופת הישיבה תישאר רק חלק מקורות החיים שלנו הכתובים על הדף. סוג של תקופה היסטורית שהלכה לה ולא תשוב, שמהווה חלק חשוב מזיכרונות וחוויות העבר שלנו ותו לא. הגעגוע הוא חשוב אבל לא מספיק. צריך שהישיבה תמשיך ותלווה אותנו כול החיים. הכלים והיכולות בלימוד התורה שפיתחנו בישיבה, צריכים לכונן את הלימוד שלנו בהווה כדי שהלימוד יהיה עמוק ומשמעותי. עלינו לשאוף לכך שלא תהיה תקופה בחיים שבה נפסיק להיות שקועים בלימוד תורה כי **אין אפשרות לחיות חיי תורה ללא לימוד תורה**. המפתח הראשי ליכולת שלנו להיות מחוברים כול החיים לשאיפות קודש, לאידאליים רוחניים שיניעו ויובילו אותנו ולהמשיך את הבניין הרוחני והערכי שהתחלנו לבנות בישיבה **הוא ע"י לימוד תורה בעיון ועמל עד כמה** שידינו משגת. גם רב גדול נקרא "תלמיד חכם" כי לעולם הוא לא מפסיק להיות תלמיד. הוא ממשיך ללמוד ולחדש בתורה וממשיך לינוק מתלמידי חכמים יותר גדולים ממנו³.

שורש השחיקה הרוחנית מתחיל כאשר לימוד התורה מפסיק למלא את הלב ובמקומו נכנסים דברים אחרים⁴. לימוד התורה משרה את השכינה בליבנו ומעניק לנו חיים "מרבה תורה מרבה חיים" (אבות ב, ז). כאשר אנו שותפים ללימוד,

שואלים, מתבוננים ולא מוותרים לעצמנו עד שאנחנו מבינים את הסוגיה בהירות, נוצרת בקרבנו הזדהות והתאמה לתוכן האלוהי ואנחנו מתמלאים שמחה. התורה כבר לא זרה וחיצונית אלא הופכת לחלק מאתנו. המטרה של הלימוד בעיון היא שהדברים שאנו לומדים יתיישבו באמת על ליבנו ועל ידי כך צורת החשיבה וההסתכלות שלנו תשתנה. כשאדם עובר תהליך עד שהלימוד מתיישב במוחו וליבו הוא מתחבר לתורה ונוצרת ערבות מיוחדת עליה אנו מתפללים כול יום: "והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו". לכן הגמרא (קידושין לב:) מתארת שני שלבים בקשר שלנו לתורה, המובאים בפסוק בתהלים: "כי אם **בתורת ה'** חפצו **ובתורת ה'** יגהה יומם ולילה". בשלב הראשון התורה נקראת תורת ה'. היא עליונה עמוקה ורחוקה מאתנו. אולם לאחר שאדם עמל ומעיין בה, מבין את ערכיה והלכותיה היא נעשית תורתו. המעיין בתורה אוחז בסברות ובגדרים העקרוניים שיש בכול סוגיה, ההבנה שלו ערוכה ומסודרת ועל ידי כך הוא זוכר את השורשים של הסוגיה ומתוך כך הוא יכול גם להיזכר בפרטיה⁵. אנחנו שואפים שהתורה תהפוך לחלק מאתנו, תחלחל לליבנו וכך החיים שלנו יהיו יותר מלאים באמת, יותר מלאים בדבר ה'. הלימוד בעיון בונה בקרבנו עולם פנימי של מחשבות ורצונות שמלווה ומנחה אותנו בכול דבר שאנו עושים בחיים. מכוחו אנו פועלים ומקבלים החלטות. לכן חשוב שלא נסתפק בלימוד של מסקנות ללא תהליך של הבנה ועיכול אישי כול אחד בקצב שלו וכן חשוב שלא נסתפק בציטוטים של סברות ללא התבוננות אישית עד שהדברים יתיישבו באמת על ליבנו ויתחייבו משכלנו ונוכל לומר אותם במילים שלנו.

אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא

חשיבות כפולה ישנה ללימוד עיון של נושאים הלכתיים ומעשיים שעמהם אנו נפגשים ביומיום. מלבד הדבקות ברצון ה' והחיבור לעולם רוחני, הלימוד הזה עוזר לנו מאוד לשנות הרגלים חיצוניים, לתקן ולרומם את החיים שלנו.

¹ אם נזכה ויסייע ה' בעדנו נוציא בלי נדר בעתיד חוברת שלמה ומקיפה עם מקורות רבים בדברי חז"ל ובהדרכות גדולי ישראל המבססים נושאים שנכתבו פה בתמציתיות יתירה כמו חשיבות לימוד העיון ומטרותיו, חשיבות העמל בתורה, התורה כערך ולא כאמצעי, העלייה אל הקודש ובניין החיים על יסודות אמתיים, הר סיני כנקודת מוצא ולא הסביבה והתרבות, חינוך לאידאליים אלוהיים (תורה) ולא לערכים חילוניים, ההתרגלות לחיות את החיים קודם כול מתוך בירור של תורה לפני שאנחנו מביעים דעה ומכריעים כיצד לנהוג על פי הרגש או התבונה, חשיבות הלימוד של אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא מהשורשים עד הפסיקה, ונושאים נוספים. כול נושא כזה ראוי להתייחס אליו באריכות ואכמ"ל.

² וכ"כ הרמב"ם (ת"ת אה), "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה". הרמב"ם מפרט את כול

סוגי הטרדות- טרדת הפרנסה, הקיום, הכסף, גידול הילדים והזוגיות ובכול זאת מדגיש שאין פטור מהמשימה הראשית של המשך הגדילה בתורה.

³ יחד עם הלימוד חשוב גם לשמור על קשר חי עם תלמידי חכמים המלאים ברגשי קודש ורצונות קודש. המפגש החי עם אנשים אציליים בעלי שאיפות עליונות, שכול חייהם מסורים לתורה ולעם ישראל יחד עם הלימוד האישי בעיון וההתקדמות הבלתי פוסקת בתורה אלו הדברים המרכזיים שמפתחים את החיים הרוחניים שלנו שמסלקים את הספקות וממלאים אותנו בוודאות.

⁴ הרמב"ם כתב (ת"ת א,): "עד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו שנאמר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך, וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח". שמפסיקים לעסוק בתורה דברים אחרים ממלאים את הלב וכך מתחילה לה שחיקה רוחנית.

⁵ לכן נראה שלהבין היטב את הסברות העקרוניות זה שווה ערך למספר רב של חזרות על הלימוד. בפרט אם אדם גם אומר את הדברים בלשון שלו ומעלה את הדברים על הכתב.

מוקדם) וזמנים בלילה אחרי העבודה. אם נרצה אנחנו יכולים למלא זמנים אלו בתורה במקום בדברים חולפים. זה דבר שתלוי רק בנו. אני מאמין באמונה שלמה שאת אותו לימוד שלמדתם בישיבה, כאשר בירתם סוגיות בעיון וכתבתם תשובות הלכתיות, אתם מסוגלים ללמוד כול החיים. אולי זה יהיה יותר קשה, יהיה פחות זמן, פחות הספק, פחות פניות נפשית אבל זה אפשרי.

אין קיצורי דרך

חסרון גדול בעיני שתלמידי חכמים בוגרי ישיבות שיועדים ללמוד, להקשות, לחקור, וללמוד תורה ברצינות ועמקות מפסיקים ללמוד בעיון ומסתפקים בלימודים בקיאותיים ושטחיים. הרב טאו (חוברת "כמות ואיכות בלימוד תורה") כתב שאחת ממחלות התרבות החדשה היא העיסוק השטחי והמועט בכול דבר. כול אחד כביכול מתמצא בכול נושא ויש לו אינפורמציה על כול דבר, אבל כול ידיעותיו הינן מאוד שטחיות ורדודות. תופעה זו דורשת שינוי וחיבה יצירתית מה יכול לעזור ולהועיל לשינוי המצב, כי בלימוד תורה הבניין האיכותי חשוב הרבה יותר מההספק והידע הכמותי והשטחי. להתפתחות הרוחנית והבניין הפנימי שאנו רוצים לבנות ע"י הלימוד אין קיצורי דרך ואי אפשר להגיע אליו בלחיצת כפתור. צריך סבלנות ונכונות לתהליך שייקח יותר זמן ששכרו בצידו. אני מאמין שכול בחור ישיבה גם מי שיש לו רק שעה ביום או רק כמה שעות מרוכזות ביום החופשי או בשבת, יכול ללמוד סוגיות בעיון. הדבר אפשרי גם אם ייאלץ לעצור באמצע הסוגיה ולהמשיך רק לאחר כמה ימים מהמקום בו הוא עצר. אני רואה חשיבות גדולה ליצירת חיבורים בין הלימוד העיוני שלומדים בישיבות, ללימוד שנעשה לאחר שנות הלימוד בישיבה ומזה נוצרה החוברת שלפניכם.

דרך העבודה בחוברת

בחוברת שלפניכם מובאת הסוגיה הראשונה שנלמדה השנה בעיון במסכת קידושין בישיבה. החוברת כוללת דף מקורות מסודר וסיכום שכתבתי בעניותי על מהלך הסוגיה. הלימוד בנוי בסדר המוכר לכם: תחילה פתיחה מן הגמרות השונות, ולאחר מכן בירור ועיון בשיטות הראשונים עד ההלכה למעשה. חשוב שתוך כדי הלימוד תסכמו בתמציתיות מה הבנתם בעצמכם מהגמרא ומדברי הראשונים, מה קשה בלשון ומזיק עוד עיון, איך כול ראשון קרא את הגמרא, מה ההגדרה שלדעתכם עולה מדבריו וכן את המסקנות למעשה. כדי לעזור בדקדוק בגמרות ודברי הראשונים כתבנו שאלות מנחות ומכוונות במהלך דף המקורות. הדברים עוד יותר

החז"א כתב שכאשר רוצים להתחזק בעניין מסוים צריך ללמוד אותו בעיון. הלימוד מעביר אותנו תהליך של בירור פנימי והזדהות ונותן לנו את הכוח לשנות, להיות יותר טובים, יותר מאוזנים, יותר זהירים ומודעים לדברים בעייתיים, ויותר מדקדקים במצוות. הלימוד בונה בנו הבנה יותר בהירה וחדה מה טוב ומה רע, מה חשוב יותר ומה פחות, מה עיקר ומה טפל, מה דאורייתא ומה דרבנן, מה עיקר הדין ומה מנהג או חומרא. כול נושא שלא ביררנו, קרוב לוודאי שאנחנו נכשלים בו: או מחמירים מידי או מקלים מידי. יש נושאים שבהם אנו מחליטים על פי רגש מהיר או מקורות חלקיים שאנחנו מכירים בצורה שטחית או על פי מה שכולם אומרים בתקשורת או בחברה שסביבנו ולאחר מכן אנו מגלים שטעינו. פעמים אנחנו נשטפים בזרמים שיש במציאות, בתפיסות שקיימות בעולם, בלי יכולת אמתית לבחון לאן הם יובילו אותנו. הלימוד של סוגיות הלכתיות בעיון וכתבת תשובות בהלכה למעשה בכול מיני מקרים מתוך העיון בסוגיה, מרגיל אותנו לגשת לכול דבר בחיים מתוך בירור של תורה. הוא בונה בנו תנועה של עלייה אל הקודש, חיפוש רצון ה', חיבור לסיני ושרשרת הדורות, הקשבה לדורות הקודמים, ומתוך כך יכולת הכרעה מעשית איך נכון ליישם את הדברים נכון במציאות שבה אנחנו נמצאים. בכול התנגשות שיש בחיינו בין ערכים שונים - לפני שאנו מביעים דעה איך נכון לחשוב או מה צריך לעשות, אנחנו מתרגלים לשאול את עצמנו מה התורה אומרת ולברר את הדברים מתוך מבט של תורה ומתוך כך להחליט ולהכריע. הפסיקה מחייבת אותנו לאחר שהבנו שיש כמה צדדים, להכריע איזה צד חשוב יותר ולקבל החלטה איך עלינו להנהיג את חיינו. החיים שלנו מלאי הכרעות. לא מספיק שנהיה רק מחוברים בצורה כללית לערכים שונים בעלי חשיבות, צריך שנכריע איך נכון ללכת במצבים המורכבים שקיימים במציאות "אל תקרי הליכות אלא הלכות".

זמן זה סדר עדיפויות ובכוחנו לנהל את הזמן

תלמידים יקרים. בישיבה לא הספקנו הרבה. התחלנו להכיר את התורה הקדושה ולקנות כלים איך ללמוד. לא עברנו על כול הנושאים של התורה ואפילו לא עברנו על כול הנושאים המעשיים. החיים מאוד מאתגרים, אבל זמן זה עניין של סדרי עדיפויות ואנחנו בוחרים מה לעשות בזמן שלנו ואיך ייראו החיים שלנו. לכל אדם יש שעות פנויות במהלך השבוע והוא בוחר במה למלא אותם. יש יום חופשי, ליל שישי, יום השבת ומוצאי שבת. יש זמנים לפנות בוקר כאשר האוויר טהור ויש שקט בעולם (אם נבחר לישון מוקדם ולקום

⁶ למשל קריאת עיתונים ועלוני זולים בשבת, ראיית סרטונים, ובלהגיב לכול מיני הודעות ומיילים שמבזבזים לרוב את זמננו לריק.

הסוגיה עמה פתחנו היא דוגמא בלבד. לכתחילה ייתכן שהיינו בוחרים להתחיל בנושא יותר מעשי והלכתי עם יותר מקרים שבהם צריך לפסוק ולברר את ההלכה, אולם רצינו לצאת לדרך - לניסיון ראשוני, כדי לשמוע תגובות, קשיים, רעיונות נוספים, הצעות לייעול ושיפור והאם תרצו שנשלח לכם חוברות נוספות כאלו בנושאים שונים. **אני פונה אליכם בבקשה אישית** להשקיע מעט זמן ולשתף אותי במשוב שישלח אליכם איך ניתן לעזור ולשכלל כמה שיותר את הלימוד. ייתכן שצריך לחלק את הסיכום לחלקים, לערוך אותו אחרת כגון עם צילום גמרא של צורת הדף, ייתכן שצריך לכתוב יותר/פחות שאלות מכוונות בדף המקורות, ייתכן שהסיכום ארוך וצריך סיכום קצר וממוקד יותר, אני אשמח בכול הערה וכמובן בהמשך גם בהערות על התוכן של הלימוד עצמו וחידושים שלכם בסוגיה.

תודות

ברצוני להודות לאכסנייה של תורה – ישיבת ההסדר נוף הגליל ולעומדים בראשה רה"י הרב דני סגליס שליט"א ולמנהל הישיבה מר צחי וויס, על הזכות ללמוד וללמד שיעור זה ושיעורים נוספים בישיבה ועל הזכות להיות בקשר עם בני תורה ותלמידי חכמים כמו תלמידי ובוגרי הישיבה שעוזרים לי יחד בבירור הסוגיות. תודה גדולה ומיוחדת לתלמידי ינון ביטון שערך ויצר את החוברת שלפניכם ויחד עם זה דחף, תמך ועודד שהדברים לא יישארו בגדר דיבורים וחלומות אלא ירדו בפועל לעולם המעשה. יהי רצון שזכות התורה וזכות זיכוי הרבים תעמוד לו. כולי תפילה שנזכה לכוון לשם שמים בכול מעשינו ולזכות להדבק בתורה אנחנו וצאצאנו וצאצאי צאצאנו, שנזכה לערבות בתורה ולמילוי פנימי מאורה של תורה.

אוהבכם

דוד מנשה dmenashe85@gmail.com

חשובים למי שלא יכול ללמוד בחוברת כול יום ברצף - שעליו להכריח את עצמו לכתוב סיכום קצר במילים שלו מה הוא למד עד הנקודה בסוגיה אליה הוא הגיע. למשל מי שהספיק ביום מסוים ללמוד רק את הגמרא עם רש"י ותוספות, שיסכם בקצרה מה הוא למד עד כה גם אם הדברים חלקיים. מה הנושא של הסוגיה, מה השאלות, איך רש"י ענה על השאלות וקרא את הגמרא ואיך התוספות ומה הנפקא מינות העולות מדבריהם. **סיכום קצר זה יועיל לו מאוד להיכנס בזריזות לסוגיה מחדש גם אם תהיה הפסקה של כמה ימים ולהמשיך מהמקום בו הוא עצר.** בפעם הבאה שהוא ימשיך ללמוד, הוא יקרא את סיכומו ויוכל להיכנס בזריזות לסוגיה ולהתקדם למשל לשיטת הרמב"ם. בלימוד הרמב"ם הוא יסכם קודם כול מה הוא אמר, מה נחלקו האחרונים בדבריו ולאחר מכן מהם המקורות שלו, איך הוא קרא את הגמרא ומה הנפק"מ בינו לבין שאר הראשונים. וכך יתקדם בשאר הימים עד שיסיים את הסוגיה להלכה ויפסוק בכול מיני מקרים שלא כתובים בפירוש העולים ממנה. צריך לזכור שאי אפשר להגיע במהירות לכול המסקנות. גם בחור ישיבה שיש לו הרבה זמן ללמוד, דרך הלימוד היא בשלבים. בסיום סדר בוקר הוא צריך להגדיר במילים שלו מה הוא בירר בסדר, מה הנושא של הסוגיה, ומה המסקנה העולה כרגע מהגמרא - למרות שהוא יודע שיש עוד גמרות מקבילות שהוא עדיין לא ראה וקושיות ממקומות אחרים. **לצורך סיכום זה וכתובת שאלות, הגדרות, סברות, חידושים שיעלו לכם תוך כדי הלימוד - השארנו מקום בצידה השמאלי של החוברת.**

מעבר למקורות המרכזיים בסוגיה, מצורפים לכם דפי סיכום שכתבנו בעניותנו. אני מקווה שהסיכום יעזור לכם ויחדד לכם את ההבנות שאליהן הגעתם לבדכם במהלך הלימוד. **המלצתנו היא לשלב את הלימוד עם הסיכום.** קודם ללמוד ולהגדיר לבד ולאחר מכן, להיעזר בו. לצורך כך כתבנו **הפניות לעמודים בסיכום תוך כדי לימוד המקורות** למשל המלצנו לאחר לימוד הגמרות לעצור ולעבור לסיכום ולקרוא את הפתיחה לסוגיה והשאלות. וכן בשיטות ראשונים שיש אריכות בלהגדיר את דבריהם, נמליץ לקרוא את הסיכום עליהם לפני שעוברים לדון בשיטות ראשונים אחרות.

לבקשת התורמים

החוברת וזכות הלימוד מוקדשים

לעילוי נשמת:

אבי ומורי יצחק בן פרידה

יוסף בן רותי ושמואל ועקנין

ולרפואת:

פנינה בת שושנה

צילה בת לאה

וליזווג הגון:

רות פרידה בת פנינה

ירון בן פנינה

שירה בת תמר

ולהצלחת:

שלומית בת תמר וכל יוצאי חלציה

עלות הדפסה ומשלוח לחוברת אחת הינה : 30 ₪

המעוניינים להקדיש חוברות לעילוי נשמת קרוביהם,
לרפואה או לזיווג,

מוזמנים ליצור קשר עם ינון ביטון : 050-594-7771

גדר איסור יחוד

פתיחה וגמרות

משנה וגמרא קידושין פ:

מתני'. לא יתייחד אדם עם שתי נשים, אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים; רבי שמעון אומר: אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו וישן עמהם בפונדקי, מפני שאשתו משמרתו. מתייחד אדם עם אמו ועם בתו; וישן עמהם בקירוב בשר, ואם הגדילו - זו ישנה בכסותה וזה ישן בכסותו. **גמ'.** מ"ט? תנא דבי אליהו: הואיל ונשים דעתן קלות / קלה עליהן. מנא הני מילי? א"ר יוחנן משום ר' ישמעאל: רמז ליחוד מן התורה מניין? שנאמר: כי יסיתך אחיך בן אמך, וכי בן אם מסית, בן אב אינו מסית? אלא לומר לך: בן מתייחד עם אמו, ואסור להתייחד עם כל עריות שבתורה. פשטיה דקרא במאי כתיב? אמר אביי: לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא בן אב דסני ליה ועייץ ליה עצות רעות, אלא אפילו בן אם דלא סני ליה - אימא צייתי ליה, קמ"ל.

רש"י מסכת קידושין דף פ עמוד ב

מתני'. עם ב' נשים - מפני שדעתן קלה ושתייהן נוחות להתפתות ולא תירא זו מחבירתה שאף היא תעשה כמותה. **עם ב' אנשים** - שהאחד בוש מחבירו. **מתייחד אדם עם אמו** - טעמא מפרש בגמ'. **וישן עמהם** - הבן עם אמו ובעודו קטן קאמר דיין עמה בקירוב בשר כדמפרש ואזיל. **הגדילו זה ישן בכסותו כו'** - וכן הבת עם אביה בעודה קטנה. **גמ'.** **מאי טעמא** - לא יתייחד עם שתי נשים כאשה שמתייחדת עם ב' אנשים. **דעתן קלה עליהן** - ושתייהן נוחות להתפתות. **אלא** - להכי נקט קרא בן אמך לומר שהבן מצוי אצל האם. **פשטיה דקרא במאי כתיב** - לענין פשוטו של מקרא שמדבר בהסתה אמאי נקט בן אמך. **בן אב סני ליה** - לפי שממעט בחלק ירושתו. **בן אם לא סני ליה** - שאין להם חלק ירושה יחד זה יורש את אביו וזה יורש את אביו.

גמרא סנהדרין כא.-כא:

ותקח תמר אפר על ראשה (ואת כתנת) + מסורת הש"ס: וכתנת + הפסים אשר עליה קרעה. תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה גדר גדול גדרה תמר באותה שעה. אמרו: לבנות מלכים כך - לבנות הדיוטות על אחת כמה וכמה, אם לצנועות כך - לפרוצות על אחת כמה וכמה. אמר רב יהודה אמר רב: באותה שעה גזרו (כא:): על הייחוד, ועל הפנויה. - יחוד? דאורייתא הוא, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: רמז לייחוד מן התורה מניין? שנאמר כי יסיתך אחיך בן אמך, וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית? אלא לומר לך: בן - מתייחד עם אמו, ואין אחר מתייחד עם כל עריות שבתורה. אלא אימא: גזרו על ייחוד דפנויה.

רש"י מסכת סנהדרין דף כא עמוד א ד"ה גדרה תמר

גדרה תמר - בדמעתה וזעקתה, ונהגה עצמה בבזיון, נשאו שאר נשים קל וחומר בעצמן: מה בנות מלכים אירע קלקול זה - בהדיוטות על אחת כמה וכמה. (כא:): **על הייחוד** - דאשת איש ועל הפנויה.

יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו על הייחוד ועל הפנויה מדקאמר על הייחוד ועל הפנויה משמע תרתי מילי לייחוד יחוד דאשת איש ועל הפנויה שלא יבא אדם על הפנויה אלא ע"י קידושין וכתובה. ומתמהינן יחוד דאשת איש דאורייתא הוא כי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך בן מותר להתייחד עם אמו דלא מיגרי ביה יצר ואינו מתייחד עם כל העריות שבתורה וה"ק קרא כי יסיתך אחיך בן אמך שמותר להתייחד עם אמך ומתוך כך הוא מצוי אצלה תדיר ושניכם מצוין

תדיר ביחד. ומפרקין דאורייתא ייחוד דאשת איש אי נמי דשאר עריות הוא דאסור הא דפנויה שרי ואתו אינהו גזור על הייחוד של פנויה וחדא קאמר על הייחוד של פנויה

גמרא עבודה זרה לו:

ייחוד דבת ישראל דאורייתא היא! דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק: רמז לייחוד מן התורה מנין? שנאמר: כי יסיתך אחיך בן אמך, וכי בן אם מסית, בן אב אינו מסית? אלא, בן מתייחד עם אמו, ואין אחר מתייחד עם כל עריות שבתורה! ייחוד דאורייתא דאשת איש, ואתא דוד וגזר אפי' אייחוד דפנויה, ואתו תלמידי בית שמאי ובית הלל גזור אפי' אייחוד דעובדת כוכבים.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת קידושין פרק ד הלכה יא

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי [דברים יג ז] כי יסיתך אחיך בן אמך או בןך או בתך או אשת חיקך. אמך בסתר. בתך בסתר. מתייחד אדם עם אמו ודר עמה. עם בתו ודר עמה. עם אחותו ואינו דר עמה.

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב

הרי הוא אומר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו (שם ו') מכאן אמרו אל יתיחד אדם עם כל הנשים בפונדק אפילו עם אחותו ועם בתו [וחמותו] מפני דעת הבריות. לא יספר עם האשה בשוק ואפילו היא אשתו ואין צ"ל עם אשה אחרת מפני טענת הבריות. לא ילך אדם אחר האשה בשוק ואפילו אחר אשתו ואין צ"ל אשה אחרת מפני טענת הבריות. נאמר כאן לא תקרבו ונאמר להלן לא תקרב לדבר המביא לידי עבירה לא תקרב הרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור. לפיכך אמרו חכמים הרחק מחטא הקל שמא יביאך לחטא חמור הוי רץ למצוה קלה שיביאך למצוה רבה

יחוד דאורייתא או דרבנן

וגדר איסור יחוד - איסור עצמי או משום סייג

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש ג

וכן אמרו רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין והוא מדרש גמור ודינו מדאורייתא כדאיתא בפרקא קמא דמכות (ב ב). ובגמר עבודה זרה (לו ב) אמרו ייחוד דבת ישראל דאורייתא הוא דא"ר יוחנן רמז לייחוד מן התורה מנין ת"ל כי יסיתך אחיך בן אמך אמרי דאורייתא ייחוד אשת איש ואתא דוד גזר אפילו ייחוד דפנויה.

רא"ש מסכת נדה הלכות נדה בקיצור סימן ב

ומשעת ראיתה עד שתטבול יש לה להתרחק קצת מבעלה. בדברים שאפשר כי התורה אסרה ייחוד (על) של כל העריות וגם נדה היא בכרת כשאר עריות. אלא שהדבר קשה ליזהר מייחוד אשתו נדה ומצאו רמז מן המקרא להתיר ייחוד נדה ודרשו (סנהדרין ד' לז ב) סוגה בשושנים...

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תקפז

לחכם רבי אליהו בענין כתבת הא דתנן קדושין (פ"ד דף פ"ב) לא יתייחד איש עם ב' נשים. נ"ל שהוא מדרבנן דלא אסרה תורה אלא דוקא יחוד גמור איש ואשה. וראיה מדקבעי בגמ' מאי טעמא נשים ומתרץ הואיל ונשים וכו'. ואלו היה מן התורה לא היה שואל מאי טעמא. ומה שאסרו לייחד עם שתי נשים דוקא בנשים שהן עריות דאורייתא. אבל שאר נשים מותר להתייחד עמהם. ולא אסרו חכמים שתיים רק דומיא דאחת דבר תורה. ותדע דשאר נשים לא אסרה תורה ייחוד בהם מדאמרינן בן מתייחד עם אמו ואין מתייחד עם שאר עריות שבתורה. הא למדת שלא אסרה התורה ייחוד אלא של עריות. ורבנן הוא דגזור באשה אחת אפילו בשאר נשים שאינן עריות ובשתי נשים

כשהן עריות דומיא דשל תורה. אבל אשה אחת מתייחדת עם ב' אנשים כשרים כגון רבי חנינא בר פפי וחביריו...

ספר מצוות גדול לאוין סימן קכו

כל הבא על הערוה הן העריות דרך אברים או שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקירוב בשר הרי זה לוקה מן התורה שנאמר (ויקרא יח, כו) לא תעשו מכל התועבות האלה, ואלו הן חקות המתפרצים בתועבות הזימה, ונאמר לא תקרבו לגלות ערוה בקריבה המביאה לידי גילוי ערוה הכתוב מדבר (ע"פ רמב"ם איסור"ב פכ"א הל' א)... **לפיכך אמרו חכמים** שאסור לו לאדם לשחוק עם הנשים ולא לקרוץ בידיו ורגליו ולא לרמוז בעיניו ולא להסתכל בהן ואפילו לשמוע קולן ולהרהר בהן ולראות שערן אסור (ע"פ לשון רמב"ם שם הל' ב ע"ש), וגם מטעם זה אסור להתייחד עם העריות שהדברים האלו מביאין לידי גילוי ערוה (ע"פ פכ"ב הל' א)...

אסור להתייחד עם ערוה מן העריות בין זקנה בין ילדה כאשר בארנו (בתחלת המצוה), מפני שהיא קריבה המביאה לידי גילוי ערוה חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה אלא הכלה בלבד שפרסה נדה קודם שתיבעל... וכתב רבינו משה (שם) שאיסור ייחוד עריות מפי הקבלה, אמנם רמזוה על המקרא בפרק בתרא דקידושין (פ, ב) ובפרק אין מעמידין (ע"ז לו, ב) אמר בפירוש ייחוד דאורייתא הוא.

כשאירע מעשה אמנון ותמר גזר דוד ובית דינו על ייחוד פנוייה (רמב"ם שם הל' ג), ואחר כך גזרו חשמונים על ביאת גויה אף בצנעא (ע"ז לו, ב) ואחר כך גזרו שמאי והלל על ייחוד גויה, **נמצא כל המתייחד עם האשה שאסור להתייחד עמה בין ישראלית בין גויה מכין אותה מכת מרדות חוץ מאשת איש שאף על פי שאסור להתייחד עמה אם נתייחד עמה אין לוקין שלא להוציא לעז על בניה שהם ממזרים (ע"פ רמב"ם שם ע"ש) כדאיתא בפרק בתרא דקידושין (פא, א) ושם עיקרי הלכות ייחוד...**

אמר רבא (קידושין פא, א), אשת איש שהיה בעלה בעיר אינה חוששת לייחוד מפני שאימת בעלה עליה, ואם היה זה גס בה כגון שגדלה עמו [או] שהיתה קרובתו לא יתייחד עמה [ו]אף על פי שבעלה בעיר (רמב"ם שם הל' יב) כמו שאומר רב יוסף שקולו דרגא מתותיה רב ביבי. וכן כל המתייחד עם האשה והיה הפתח פתוח לר"ה אין חוששין משום ייחוד (רמב"ם שם) כדאמר רב יוסף שם

ספר החינוך מצוה לה-שלא לגלות ערות אשת איש

שלא לבוא על אשת איש, שנאמר [שמות כ', י"ג] לא תנאף, ובא הפירוש שלשון ניאוף סתם משמע באשת איש, כמו שאמרנו זכרונם לברכה, אין ניאוף אלא באשת איש. ונכפל זה הלאו בסדר אחרי מות [ויקרא י"ח, כ'] שכתוב שם בפירוש, ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה....

דיני המצוה, כגון הרכקת הענין שלא להתייחד עמה, ומשפט הנואף, והנואפת גם כן שגם היא באיסור ובדין, ויתר פרטיה, מבוארים במסכת סנהדרין [דף פ"ט ע"א ואילך] ובמקומות בתלמוד.

ספר החינוך מצוה קפה-שלא להתעדת באחת מכל העריות

שלא להתעדת באחת מכל העריות, והן קרובות ואשת איש ונדה, ואפילו בלא ביאה כגון חיבוק ונישוק וכל הדומה לאלו הפעולות הרעות שמעמיקין בהן בעלי הזימה ההולכים אחרי ההבל ויהבלו, שנאמר [ויקרא י"ח, ו'] איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה, ופירושו כאילו אמר לא תעשו שום קריבה שהיא הגורמת והמביאה האדם לגלות ערוה. וכן דרשו זכרונם לברכה לא תקרבו לגלות, אין לי אלא שלא יגלה, מנין

שלא יקרב, תלמוד לומר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב [שם, שם י"ט], אין לי אלא נדה בלא תקרב ובלא תגלה, מניין לכל העריות, תלמוד לומר לא תקרבו לגלות, ושם נאמר [שם, שם כ"ט] ונכרתו הנפשות העושות, שמא תאמר יהיו חייבין כרת על הקריבה לבד, תלמוד לומר העושות, ולא הקריבות. ונכפל הלאו באיסור זה באמרו [שם, שם כ"ו] ולא תעשו מכל התועבות, שיכלול כל ענינים אלה שהם תועבת יי, כלומר שהעושה אותן יתרחק מן הטובה ומסיר מעליו השגחת השם ברוך הוא. וזהו פירוש תיעוב השם בכל מקום לפי מה ששמעתי. וגם כן מה שכתוב בסוף הענין [שם, שם כ"ז] כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ואקוץ בם, הענין לומר שהמדה מגונה מאד, וכל דבר רע ומאוס ביותר יכנה הכתוב כאילו השם שונא אותו, והכל על הענין שאמרנו, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה בכל מקום כדי לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע. ולשון ספרא כמעשה ארץ מצרים וגו' וכמעשה ארץ כנען וגו', יכול לא יבנו בנינות כמותם. תלמוד לומר [שם, שם ג'] ובחוקותיהם לא תלכו, לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולא בנינותיהם. ושם נאמר מה היו עושין, האיש נושא איש ואשה נושאת אשה, ואשה נישאת לשני אנשים.

משרשי הרחקת הזימה כתבתי בפרשת וישמע יתרו בלאו דלא תנאף ח' מה שידעתי. וזאת המצוה גם כן מאותו השורש הוא, שנמנענו מהתקרב עם הערוה שום קורבה, לפי שידוע כי הקורבה סיבה אל גילוי ערוה, ובגילוי הערוה ימצאו כמה תקלות וכמה הפסדים כמו שכתבתי שם. ואמנם אותו הטעם יספיק באשת איש, אבל בקרובות עדיין צריכין אנו לטעם אחר, ובאזהרת ערות אם נכתוב בו מה שנדע בעזרת השם.

מדיני המצוה, מה שאסרו חכמים זכרונם לברכה בזה לגדר, והוא שלא יקרוץ אדם בידיו וירמוז בעיניו לאחת מן העריות, ושלא לשחוק עמהם כלל, ואפילו להריח בשמים שעליהם אסור, ושלא להביט בנשים כלל ואפילו בפני כלה בכוונת הנאה, ואפילו באצבע קטנה שלהן אסור להסתכל, חוץ מאשתו של אדם שמותר לו להביט ביופיה, ואפילו בעודה נדה, מפני שהיא מותרת לו לאחר זמן, וחזקה בישראל שיצרו מסור בידו בכגון דבר זה שתלוי בזמן. ודוקא במקום מגולה שבה התירו להסתכל בעודה נדה אבל לא במכוסה, כדי שלא ילבשו יצר הרע. ואמרו זכרונם לברכה [ברכות כ"ד ע"א] גם כן שאסור להסתכל אפילו בשערה של אשה האסורה לו, ואפילו לשמוע קולה לכוונה שיהנה בה אסור. ואפילו להסתכל בבגדי צבע של אשה, כלומר בגדים נאים שדרכן לעשותן מבגדים צבועים אסור להסתכל בהן כל זמן שמכיר האשה השובשת אותן, לפי שמתוך ראיית המלבוש יבוא להרהר בה. והרחיקו גם כן שלא לשאול בשלום אשת איש כלל ואפילו על ידי בעלה.

ורבינו פרטי הריחוקין שהזהירו עליהן בענין זה, אבל כלל הדבר הוא שלא יעשה האדם שום דבר בעולם המביאו לידי הרהור בנשים, לא במעשה ולא בדבור ולא שום רמז לקרב דעת האשה הקלה עם דעתו, אלא באשתו לבד. ובענין זה היה מוכיח הנביא אנשי דורו באמרו להם [ירמיהו ה', ח'] איש אל אשת רעהו יצהלו, כלומר לפי דרכם שנראה כאילו אינם מתכוונים לכך ירמזו לנשי רעיהם רמיזות של ניאוף ומגביהין קולם בענין שישמעו אותן הנשים ויתעורר יצרן אל אהבת הנואף. ואין באפשר להגיד פרטי הענינים שידע האדם לעשות לקרב אליו דעת האשה שהוא קל, ולכן הזכירו זכרונם לברכה מהם קצת, ובשאר יזהר כל אחד ואחד לשמור עצמו לפי מה שימצא את גופו, כי השם יראה ללבב.

ומכל מקום, לפי הדומה מכל מה שהזהירו זכרונם לברכה אין אדם רשאי לזוז ממוסרם הטוב, ואף על פי שהוא מוצא עצמו חשוך התאוה קצת, לא יאמר כיון שאני מוצא עצמי כן מה איכפת לי אם אסתכל בנשים כי יודע אני בעצמי שלא יתעורר יצרי בכך, שהרבה

אמרו כן ונכשלו. ועל זה רמזו זכרונם לברכה באומרם כי היצר בתחילה חלש מאוד והולך ומתחזק על האדם הרבה. ואתה בני הזהר על זה מאוד ואל יבטיחך יצרך, ואם אלף ערבים יתן לך. וזה שאתה מוצא קצת מעשים בגמרא מראים סותרים דברי אלה, כלומר שאפילו במה שאסרו זכרונם לברכה בנשים לא היו קצת מהן חוששין, אין זה סתירה כלל לדברי, דבמקום מצוה הוא דוקא שהיו מקילין קצת. כמו שמצינו ברבי יוחנן דהוה יתיב אשערי טבילה כדי שיסתכלו בו הנשים ויולידו בנים נאים כמותו, והוא לא היה מסתכל בהן חלילה, ורבי דהוה נקיט כלתה אכתפיה, למצוה הוא שהיה עושה כן כדי לשמחה, וקצת ענינים כיוצא באלו. ועוד שהם זכרונם לברכה היו כמלאכים, שלא היה עסקם אפילו שעה קלה כי אם בתורה ובמצוות, והיתה מפורסמת כוונתם לכל העולם כשמש, ולא היו מרגישים הרגש רע בשום דבר מרוב דבקותם בתורה ובמצוות. אבל אנחנו עכשיו אין לנו לפרוץ אפילו גדר קטן בענינים אלו כלל, אלא לשמור כל ההרחקים שהודיעונו זכרונם לברכה בפרט, ובמה שלא הזכירו הם יש על כל אחד ואחד לעשות כפי מה שימצא את גופו מוכן כמו שאמרנו, שאם הוא מוצא עצמו שצריך גדר אף על המותר יגדור עצמו, כמו שמצינו אחד מן החכמים שאמר הזהרו בי מפני בתי, ואף על פי שמותר לאדם להתייחד עם בתו כמו שנכתוב בעזרת השם, לפי שענין זה קשה מאד ויצר הרע חזק בו, על כן צריך כל אדם להרבות בשמירה. ואם יחשוב האיש בפגעו באשה נאה כי גיהנם פתוח בין ריסי עיניה, ובאש תמיד תוקד כל הקרב אליה, ויחזיר כל מחשבותיו אל הדברים האלה, לא תהיה לו לפוקה. ואמרו זכרונם לברכה [ברכות ה' ע"א] שאם אין כח בידו להמית היצר ולהרחיק מחשבתו ממנה, שיקרא קריאת שמע או יעסוק בתורה, והודיעונו שעל פ' ימות בכך, כמו שאמרו זכרונם לברכה [קידושין ל"א ע"א] שאם אבן הוא נימוח, ואם ברזל מתפוצץ, שנאמר [ירמיהו כ"ג, כ"ט] הלא כה דברי כאש וגו'.

ועוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה [שם פ' ע"ב] במצוה זו שאסור להתייחד עם כל העריות, רצוני לומר עם כל העריות דבר תורה, בין זקנה בין ילדה, שהיחוד, לגלות ערוה הוא גורם, חוץ מן האם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה שמותרין, חוץ מחתן שפירשה אשתו נדה קודם שיבעול. ומותר להתייחד עם הזכור ועם הבהמה, שלא נחשדו ישראל על כך. כשאירע מעשה אמנון ותמר, גזר דוד ובית דינו על ייחוד דפנויה. שמאי והלל גזרו על ייחוד גוים. והתירו זכרונם לברכה [שם מ"א ע"א] להסתכל בפני פנויה למי שמסתכל בה לדעת שישא אותה לאשה אם תהיה נאה בעיניו. וגם אמרו [שם] שראוי לעשות כן, שלא ישא אדם אשה עד שיראנה, כדי שלא יבוא לגרשה אחר כן אם תתגנה בעיניו. ויתר פרטי המצוה, מבוארים בהרבה מקומות בתלמוד בפיזור.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. שגם להן אסור להרהר אחר האנשים זולתי בבעליהן, שעליהם ראוי להן להמשיך כל חשקן וחפצן, וכן יעשו בנות ישראל הכשירות. ועובר עליה וקרב אל הערוה קירוב בשר כדי שיהנה ממנה, במזיד ובהתראה לוקה, ואם עבר על שאר הדברים שאסרו זכרונם לברכה להרחקה, כגון השחוק עמהן וקלות ראש, והתרו בו ולא נמנע, מכין אותן מכת מרדות.

והרמב"ן זכרונם לברכה כתב שלא נמנה לאו זה דקריבה במנין הלאוין, שכל הרחק הקריבה דרבנן היא. והראיה מה שאמרו זכרונם לברכה אמר רבי יוסי ברבי בון היא בל תקרב היא בל תגלה, כלומר שאין בקריבה לאו אלא לאו דגילוי. ויתר ראיותיו רבות בספרו במצות שמ"ז.

בית הבחירה למאירי מסכת קידושין דף פ עמוד ב

אמר המאירי לא יתיחד וכו' ר"ל אסור הוא להתיחד עם הערוה מפני שהדבר מפתח ומבוא לגלוי ערוה ואף על פי שאין היחוד בכלל מנין המצות מכל מקום איסור תורה הוא קרוי כמו שהביא דרך אסמכתא מדכתיב בן אמן כדאיתא בגמרא וכן במסכת ע"ז הקשו יחוד דערוה דאורייתא היא ור"ל שהוא איסור תורה מדרך רמז ואסמכתא

רמב"ם איסורי ביאה פרק כב הלכות א, ב, ג, י**הלכה א**

אסור להתייחד עם ערוה מן העריות בין זקנה בין ילדה שדבר זה גורם לגלות ערוה, חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה, וחתן שפירסה אשתו נדה קודם שיבעול אסור להתייחד עמה אלא היא ישנה בין א הנשים והוא ישן בין האנשים, ואם בא עליה ביאה ראשונה ואח"כ נטמאת מותר להתייחד עמה.

הלכה ב

לא נחשדו ישראל על משכב זכור ועל הבהמה, לפיכך אין אסור להתייחד עמהן, ואם נתרחק אפילו מייחוד זכור ובהמה הרי זה משובח, וגדולי החכמים היו מרחיקין הבהמה כדי שלא יתייחדו עמה, ואיסור ייחוד העריות מפי הקבלה.

הלכה ג

כשאירע מעשה אמנון ותמר גזר דוד ובית דינו על ייחוד פנויה, ואף על פי שאינה ערוה בכלל ייחוד עריות היא, ושמאי והלל גזרו על ייחוד כותית, נמצא כל המתייחד עם אשה שאסור להתייחד עמה בין ישראלית בין כותית מכין את שניהן מכת מרדות האיש והאשה, ומכריזין עליהן, חוץ מאשת איש שאע"פ שאסור להתייחד עמה אם נתייחד אין לוקין, שלא להוציא לעז עליה שזינתה ונמצאו מוציאים לעז על הבנים שהן ממזרים.

הלכה י

תינוקות/תינוקות/ מבת שלש ולמטה ותינוק בן תשע ולמטה מותר להתייחד עמהן, שלא גזרו אלא על ייחוד אשה הראויה לביאה ואיש הראוי לביאה.

כסף משנה הלכות אישות פרק א הלכה ו

[ו] ויש נשים אחרות שהן אסורות מפי הקבלה ואיסורן מדברי סופרים. קשיא לי שלשון קבלה נופל על דבר מקובל מפי משה רבינו ע"ה או נלמד מ"ג מדות ומאחר שאיסור שניות הוא מגזירת חכמים כדאיתא בפרק שני דיבמות (דף כ"א) לא יצדק לומר בהן לשון קבלה:

משנה למלך הלכות סוטה פרק ב הלכה א

ואין ספק דאשת איש שנתייחדה עוברת על דת משה היא דהא קי"ל דיחוד אסור מן התורה וכדאיתא פ"ב דע"ז ואף על פי שרבינו בפכ"ב מהלכות איסורי ביאה דין ב' כתב ואיסור יחוד העריות מפי הקבלה זהו לפי סברתו דכל דבר שאינו מפורש בכתוב לא קרי ליה דבר תורה וה"ה שם העתיק סוגיא דע"ז דאמרין דיחוד עריות מן התורה

ביאור הגר"א אבן העזר סימן כב ס"ק ד

ד' מכות מרדות. כמ"ש הרמב"ם שם ואיסור ייחוד העריות מפי הקבלה ר"ל דאסמכתא היא ואף להסוברים שד"ת היא מ"מ אינו אלא עשה

קריית ספר הלכות איסורי ביאה פרק כב

ויחוד דעריות הוא דאסרה תורה אבל יחוד בחיבי לאוין נראה דלא אסיר מדאורייתא דבעריות דהוו דומיא דאם הוא דגלי קרא דאסור מדאורייתא וכשגזרו דוד ובית דינו על

יחוד פנויה אפילו איחוד דפנויה הוא דגזרו וכ"ש יחוד דחייבי לאוין דגזרו עליהם. אבל מותר לאדם להתיחד עם אשתו נדה דלא נאסר יחוד אלא משום דגורם לגלות ערוה והכא דפת בסלו הוא מותר ויש בכל איסורי ביאה איסורים מד"ס וחייבים אנו ליזהר בהם מן התורה דכתיב ושמרתם את משמרת.

תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף פא עמוד ב

מתיחד אדם עם אחותו. דלא מגרי יצר הרע בקרובות מאנשי כנסת הגדולה ואילך. ותימה היכי עקרין איסור יחוד דאוריתא מאנשי כנסת הגדולה ואילך. ונראה לה"ר אלחנן דהיינו טעמא משום דאמו מותרת לכתחלה להתיחד עמה משום דכתיב בן אמך ובאמו אפי' קודם עובדא דאנשי כנסת הגדולה לא הי' יצר הרע שולט כדאמר' בחלק במעשה דאמון דאמר' לו כלום יש לו הנאה ממקום שיצאת משם אלמא הא בהא תליא, הילכך כיון דאזל ל' יצר הרע משאר קרובות ילפי' מאמו וכיון דלא מגרי בהו שרי להתיחד בהדיהו, ומ"מ לא התירו באחותו כמו באמו דמותר לדור עם אמו ולישון בקירוב בשר בלא הגדילו וכי הגדילו כל אחד בכסותו, והא דשרי בבתו כמו באמו משום דהואיל ויצאה ממנו לא מגרי ב' כלל ואף על גב דלא הוי יצתה ממנו ממש כמו באמו.

תוספות הרא"ש מסכת סנהדרין דף לז עמוד א

סוגה בשושנים. לענין דם נדות נדרש דכשאומרת לבעלה כשושנה אדומה ראיתי פורש הימנה מיד. ותימה והא ייחוד דאוריתא הוא כדדרשי' לעיל בפ"ב כי יסיתך אחיך בן אמך והיכי אתי קרא דדברי קבלה למישרי מאי דאסר בדאוריתא, וי"ל דלא אסרה תורה אלא ערוה דכעין אמו דלא עבידא לאישתרוי כלל אבל נדה סופה ליטהר, מיהו היכא דלא בעל אפי' נדה אסורה להתיחד כדאמר' בפ"ק דכתובות הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן סד

א. אם היתר יחוד דאב עם בתו שייך באלה שנתגירו עם בניהם ובנותיהם.

באלו שנתגירו עם בניהם ובנותיהם מסתבר שליכא איסור יחוד דכיון דהא דליכא תקיפת יצר לאמו ובתו הוא ענין טבעי, ולא שייך זה למה שלדינא לא נחשבו בדין קרובים מטעם דגר שנתגיר אין לו מה"ת שום קורבא לא לשאר האם ולא לשאר האב, שהדין לא סילק ענין הטבעי, ומפורש בסנהדרין דף ק"ג ע"ב באמון שבא על אמו שאמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת ממנו ואמר לה שהוא עושה להכעיס את בוראו הרי הודה שלא היה לו לאמו שום תאוה לבועלה, ומשמע שגם לבתו ליכא תאוה דהא הוצרכו בנות לוט להשקות לאביהן יין כדי שיבעל אותן ולא אמרו לו שרוצות שיבא עליהן, וגם היה זה ענין גנאי דהרי על שקראה הבכירה לבנה מואב, אף שעצם המעשה דנשתדלה לשכב עם אביה היה דבר טוב ורצוי ונתן לה השי"ת שכר גדול מאד שיצאה ממנו רות שיצא ממנה דוד ושלמה וכל מלכות ישראל ובעבור שהקדימה לילה אחת קדמתה ארבע דורות למלכות, נענשה על קריאת שם זה שלא חששה להגנאי שהיה בזה, שלכאורה כיון שהוא דבר מותר איזה גנאי היה בזה ומוכרחין לומר דהוא מחמת שהוא זנות בלא תאוה שלא היה רוצה לוט אם לא היו משקין לו יין, ומטעם זה ליכא איסור יחוד, והקרא דדריש ר' יוחנן משום ר' ישמעאל בקדושין דף פ' ע"ב הוא לדייק מזה דעם עריות אסור להתיחד, ולכן אף שבקרא לא נאמר היתר יחוד לבתו וחזינן שבתו היא שוה לאמו דהא אר"י א"ר אסי (שם /קדושין/ דף פ"א ע"ב) דדר עם אמו ועם בתו אפילו דירת קבע והוא משום שידעו שליכא מצד הטבע בעצם שום תאוה לבת וכדחזינן מעובדא דלוט, שלכן לא שייך לאסור אף דירה בקביעות, אבל עם אחותו אף שג"כ ליכא תאוה אין זה בעצם מצד הבריאה אלא מצד אנשי כה"ג דאהני ביה דלא מגרי בקרובתא מכי כחלינהו ונקרינהו לעיניה שמצד זה איכא הנאה וקצת תאוה לאינשי אך שאינו תקיף כל כך להתגרות בהו שלכן רק להתיחד לפרקים אף לישן בבית אחד

בלילה מותר אבל לא לדור בקביעות וה"ה עם אחות אביו ואחות אמו, וקאי מה שפרש"י שם ד"ה ודר עם אמו דלא תקיף יצריה עליהו דאהני ביה אנשי כנה"ג על מתייחד עם אחותו אבל אינו דר תמיד ביחוד והוא משום דאיכא עכ"פ יצרא קצת להו אך לא תקיף להתגרות בהו, וצריך למחוק תיבות ודר עם אמו או עם בתו ונקודות סימני ההפסק, משום דלא תקיף יצריה עד סוף הדבור הוא גמר דבור מתייחד עם אחותו, ואף שהועתק כן בלשון רש"י שעל הר"ף וגם בר"ן מ"מ ברור שהוא טעות דהא עם אמו מפורש בקרא שמותר להתייחד שא"כ מוכרחין לומר דבעצם מצד הטבע לא היה יצרא להאם וכיון שגם בתו מותרת אף לדור עם אביה בקביעות תמיד מוכרחין לומר שגם לבתו לא היה בעצם יצרא מצד הטבע וכדחזינן מעובדא דבנתיא דלוט ולא הוצרכו לעובדא דכנה"ג דמעולם לא חטאו בזה, ורק לאחותו וכדומה שהן גם אחות אביו ואחות אמו הוצרכו לעובדא דאנשי כה"ג.

עכ"פ לא רק לאמו ובתו ליכא יצרא כלל מעצם הטבע שברא השי"ת שהוא אף בנכרים אלא אף אחותו ואחות אביו ואחות אמו שהם מצד אנשי כה"ג דנקרינהו לעיניה נמי הוא גם לכולי אינשי אף לנכרים שלכן ליכא איסור יחוד גם לגרים מאחר שליכא יצרא להו לקרובות מצד אחוותא יותר משל ישראל אף שהן מותרות להן לנשואין, ורק לדור בקביעות עמהן יהיה אסור כמו בישראל. ומה שכתב רש"י בסנהדרין דף ס"ד ע"א ד"ה אהני ביה הך תקנתא פורתא דלא ייגרי בקריבתה באמו ובאחותו הוא ט"ס וצריך למחוק תיבת באמו ולגרוס רק דלא ליגרי בקריבתה באחותו, ויותר נראה לגרוס באחוותיה דהא משמע דקרובות שע"י קידושין אינן בכלל זה דהא לחמותו איכא יותר חשד דלכן אין דרך החתן לדור אצל חמיו כדשמעינן ממתני' בב"ב דף צ"ח ע"ב ומביא מספר בן סירא שאיתא שם קל מסובין חתן הדר בבית חמיו, ומה שבפסחים דף ק"ג ע"א אריב"ל משום אנשי ירושלים הוי זהיר באשתך מחתנה הראשון כתב הרשב"ם דה"ה לכל החתנים אלא שמן הראשון צריך ליזהר יותר, ומה שמסיק אבל מתגרה הוא בא"א ובנדה צריך לומר דהוא לאו דוקא ואף שהוא דוחק מוכרח כן אף שלא עמדו בזה רבותינו המפרשים.

בית שמואל סימן כב ס"ק א

אסור להתייחד - בש"ס נלמד מקרא כי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית ולא בן אב אלא רמז בן מתייחד עם אמו ותו' פ"ק דשבת כתבו יחוד מדאורי' אסור וכ"כ הטור, והרמב"ם כתב איסור ייחוד מן הקבלה דאינו אלא רמז מתורה לכן אין מלקין אותו אלא מכות מרדות, ובכלל עריו' נכלל חיבי לאוין וכ"כ פרישה ובש"ס מבואר רב אסי אמר מותר להתייחד עם אחותו לפי שעה ודר עם אמו בקביעו' וכתב הרא"ש דהלכה כרב אסי וא"י למה הרמב"ם והטור השמיטו ואפשר דס"ל אף על גב דהלכה כרב אסי במה דפליג עם שמואל אבל מה שהוסיף על המתני' לית הלכת' כוותי' כי במתני' לא תנא אלא יחוד עם אמו

פתחי תשובה אבן העזר סימן כב

...ומ"ש הבה"ט בשם הפרישה דבכלל עריות נכלל חיבי לאוין עיין בשעה"מ פ"י מה"א בקונ' חופת חתנים ס"ט בהגהת טעם המלך שפקפק על זה. ומ"ש הבה"ט ובש"ס מבואר כו' ע' לקמן סי' קע"ח ס"ה ועיין במל"מ פ"א מהל' סוטה דין ו'

גמרא קידושין פא.

אמר רב: מלקין על ייחוד, ואין אוסרין על הייחוד. אמר רב אשי: לא אמרן אלא בייחוד פנויה, אבל בייחוד דאשת איש לא, שלא תהא מוציא לעז על בניה. מר זוטרא מלקי ומכריז. א"ל רב נחמן מפרהטיא לרב אשי: מר נמי לילקי ולכריז! א"ל: איכא דשמע בהא ולא שמע בהא. אמר רב: מלקין על לא טובה השמועה, שנאמר: אל בני כי לא טובה

השמועה. מר זוטרא מותיב לה אפסירה על כתפיה, ומקרי ליה אל בני. אמר רבה: בעלה בעיר - אין חוששין משום ייחוד. אמר רב יוסף: פתח פתוח לרשות הרבים - אין חוששין משום ייחוד. רב ביבי איקלע לבי רב יוסף, בתר דכרך ריפתא, אמר להו: שקולי דרגא מתותי ביבי. והא אמר רבה: בעלה בעיר - אין חוששין משום ייחוד! שאני רב ביבי, דשושבינתיה הואי וגייסא ביה.

רש"י מסכת קידושין דף פא עמוד א

בעלה בעיר אין חוששין לה משום ייחוד - להלקות דמסתפי מבעל השתא אתי.

תוספות מסכת קידושין דף פא עמוד א

בעלה בעיר אין חוששין לה משום ייחוד - פי' בקונטרס אין חוששין להלקות משמע מתוך פירושו הא איסורא מיהא איכא וקשה דאם כן מאי פריך בסמוך על רב יוסף דקאמר שקולו דרגא מתותי ביבי והאמר רבה בעלה בעיר אין חוששין לה משום ייחוד ומאי קושיא נהי דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא ונראה לפרש אין חוששין כלל משום ייחוד ואפילו איסורא ליכא.

תוספות ר"י הזקן ד"ה אין חוששין

אין חוששין - משום ייחוד להלקותה

אבי עזרי לרב ש"ך רה"י פונוביז' הלכות איסורי ביאה פרק כב הלכה יב

ונראה בזה בסברת רש"י מאחר שאיסור ייחוד דאורייתא הוא כמפורש בע"ז דל"ו ייחוד דאורייתא ובקידושין ד"פ ב רמז ליחוד מן התורה ולעיל בהלכה ב כתב הרמב"ם שהוא מדברי קבלה וא"כ איסור עצמותו הוא ולא משום החשש שמא יבוא עליה אלא כול ששייך ביאה בה אסרה התורה ביחוד מהקרא כי יסיתך אחיך בן אמך דבן מתייחד עם אמו ואין מתייחד עם כול העריות שבתורה ומה שמתייחד עם זכר ועם בהמה הוא משום שלא נחשדו ישראל על משכב זכר ובהמה ולכן אין ללמוד איסור ייחוד מהקרא כי יסיתך אחיך בן אמך דבעינן שיהיה דומיא דשם שיהי' נחשדו אבל בשאר עריות שנחשדו שפיר ילפינן איסור מהקרא. ואף אם בעלה בעיר שאימת בעלה עליה ואין לחוש שמא יבוא עליה מנ"ל להתיר מאחר שאיסור תורה הוא ואין זה כגזירה דרבנן שהוא רק משום גזירה שלא יגע באיסור ובמקום דלא שייך לגזור מותר אלא דין תורה הוא משום כך מפרש רש"י שהוא רק שאין מלקין אותו כשבעלה בעיר והיינו שהמלקות מרדות הוא רק שלא ירגילו בזה ושלא יבוא לידי עבירת הביאה אמרו שפיר דאם בעלה בעיר אימת בעלה עליה ולא יבוא לידי עבירה ע"כ אין ללקות ואף להלכה דאין מלקין באשת איש מ"מ יש נפק"מ לעניין מה שאמרו בקידושין שם לא יתייחד אדם עם שתי נשים ואמרו שם הטעם הואיל ונשים דעתן קלות ומשמע שאין זה איסור תורה דהלא אין זה ייחוד אלא שמ"מ חששו שלא יבוא לאיסורא משום שדעתן קלות וכן כתב בספר בינת אדם סימן טו בשער בית הנשים ע"ש ובזה אם בעלן בעיר שאימת בעלן עליהן מותר לגמרי שאין החשש אבל עם אישה אחת שיחוד הוא ואיסור תורה הוא אף אם בעלה בעיר אסור להתייחד. ומעתה מיושב שפיר קושיית התוספות מהא דרב יוסף דאמר שקולו דרגא מתותי ביבי דהתם שרב ביבי היה בעליה ואשתו של רב יוסף היתה בהבית למטה דעכשיו אין כאן ייחוד כלל רק משום דיש לחוש לשמא ירד רב ביבי וייתייחד אתה כמו שפירש שם רש"י ע"ז שפיר פריך מהא דבעלה בעיר אין חוששין דאין לחוש לזה דאימת בעלה עליה כיון שרק משום חשש עבירה הוא אבל ייחוד אין כאן אבל באופן שיש ייחוד סובר רש"י דאסור אף אם בעלה בעיר דעצם הייחוד אסור אף אם אין

(נעמיק בסוגית בעלה בעיר בהמשך בל"נ⁷)

חשש עבירה משא"כ בפתח פתוח לרה"ר לא נקרא כלל יחוד וע"כ מודה רש"י שמותר אפילו לכתחילה.

גליונות החזו"א - הערות על דברי אבי עזרי

(ח) פכ"ב ה"ב ד"ה ונראה בזה וכו' ולא משום וכו' - עיין ר"מ שם ה"א אסור וכו' שדבר זה גורם וכו' וכו' בשו"ע

(ט) שם. ואין לחוש שמא יבוא עליה וכו'. והרי נידה קודם שבא עליה יחוד אסור ולאחר שבא עליה ויש לה היתר התורה העידה עלינו ומותר דלא ילפינן מקרא רק יחוד הגורם לעבירה

(י) שם. אבל אם אישה אחת וכו' - לא יתכן לפ"ז הא דאמר שם מנה"מ וכו' והלא לא הוזכר כלל במתני' אסור יחוד העצמי שבתורה רק הרחקה מדרבנן שלא יבואו לידי עבירה וכשבעלה בעיר מותר, ואילו יחוד דאורייתא אף בבעלה בעיר אסור. אבל האמת בקרא לא כתוב יחוד אלא בן א"צ ליזהר מאמו אבל חשוד על שאר עריות וממילא אסור יחוד ואם ראו חכמים דאימת בעלה עליה אין יחוד זה מביא לידי עבירה ויחוד זה אין חילוק בו בין אמו לשאר עריות ואם איסור יחוד דאורייתא נהוג אף בבעלה בעיר למה לא ילקו מכות מרדות הלא זה נהוג בכול עבירה אבל כוונת רש"י דלא אמרו חכמים דמותר להתייחד לכתחילה אלא אף על גב דאסור יחוד ליכא מ"מ אין זה מידה נכונה. ומה שפירש רש"י להלקות ר"ל אפילו חיוב של מלקות ליכא ואפילו בעלה סריס או שהיא איילונית שראוי ללקות אין כאן עבירה של מלקות אלא הרחקה בעלמא

רש"י מסכת סוכה דף כה עמוד ב ד"ה משום ייחוד

משום ייחוד - דסתם סוכה היו עושין בגגותיהן, ואין דרך ביאה ויציאה שם לרבים תמיד מפני הטורח, ושמא ירד החתן לעשות צרכיו, ויתייחד אחר עם הכלה.

גמרא שבת יג.

תא שמע: ואל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב, מקיש אשה נדה לאשת רעהו. מה אשת רעהו - הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, אף אשתו נדה - הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. שמע מינה. ופליגא דרבי פדת, דאמר רבי פדת: לא אסרה תורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד, שנאמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותיה אבי חדיהו, ואמרי לה אבי ידיהו. ופליגא דידיה אדידיה, דאמר עולא: אפילו שום קורבה אסור, משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור, לכרמא לא תקרב.

רש"י מסכת שבת דף יג עמוד א

אל ההרים לא אכל - בפרק אלו הן הנשרפין בסנהדרין (פא, א) מפרש ליה שלא נתפרנס בזכות אבות, שלא הוצרך לכך לפי שהוא צדיק. **מה אשת רעהו כו'** - דאסור לן יחוד מן התורה, בקדושין (פ, ב) מאחיק בן אמך. **ופליגא** - דרב יוסף דפשט מדרשה דהאי קרא לאיסור, אדר' פדת. **גלוי עריות** - תשמיש ממש, ושאר קורבה, ואפילו קירוב בשר - מדרבנן, והיא בבגדה - אפילו מדרבנן ליכא למגזר.

תוספות מסכת שבת דף יג עמוד א

מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור - והתם סברא הוא לאסור לפי שיצרו תוקפו ומתגבר עליו ביותר ורש"י פי' אפי' ביחוד נמי אסור מדאורייתא ואין נראה דמשמע דרוצה לאסור יחוד בנדה תימה דיחוד דאסור מן התורה לא ילפי' מאשת איש ושירי בנדה כדכתיב סוגה בשושנים (סנהד' פ"ד לז). והוא בבגדו והיא בבגדה דלא הוי

אפי' באשת איש אלא מדרבנן אסור בנדה מהיקשא טפי הוה לן למיסר יחוד מהיקשא ולמישרי הוא בבגדו והיא בבגדה בלא יחוד כגון שפתח פתוח לרה"ר מסוגה בשושנים.

תוספות מסכת שבת דף יג עמוד א

ופליגא דידיה אדידיה - והוא היה יודע בעצמו שלא יבא לידי הרהור שצדיק גמור היה כדאמרינן בפרק ב' דכתובות (דף יז.) דרב אדא בר אבהו מרכיב לה אכתפיה ומרקד א"ל רבנן אנן מהו למעבד הכי א"ל אי דמיא לכוון כי כשורא לחיי ואי לא לא והספר לא חש לפרש ולהאריך כאן למה היה עושה.

תוספות מסכת סנהדרין דף לז עמוד א

התורה העידה עלינו סוגה בשושנים - לענין דם נדות נדרש כשאומרת דם כשושנה אדומה ראיתי מיד פורש וא"ת והא יחוד דאורייתא היא כדרשין (לעיל דף כא:) מכי יסיתך אחיך בן אמך והיכי אתא קרא דדברי קבלה למישרי מאי דכתיב באורייתא וי"ל דלא אסרה תורה אלא כעין אמו דלא עבידא דמשתריא אבל נדה סופה ליטהר ומיהו היכא דלא בעל אפילו נדה אסורה להתייחד כדאמרי' בפ"ק דכתובות (דף ד.) לא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים וא"ת והא אמרי' בפ"ק דשבת (דף יג.) מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור כו' ופי' שם בקונט' משום ייחוד דאשת איש אף אשתו נדה והכא אמר סוגה בשושנים וי"ל דהוא בבגדו והיא בבגדה אסורה באשת איש אפי' בלא ייחוד משום איקרובי דעתה שנהנין ומתחממין זה מזה ויש תימה מ"ש דייחוד דנדה שרייא מסוגה בשושנים והוא בבגדו והיא בבגדה אסרת מהיקש דאשת איש איפוך אנא וי"ל דמסתבר טפי לאסור הוא בבגדו והיא בבגדה לפי שמתקרבין יחד ונהנין זה מזה כדפרישית.

שיעורי ר' דוד יבמות דף ג עמוד ב אות צו-בביאור החילוק בין איסור

יחוד לאיסור הוא בבגדו והיא בבגדה

והנה איתא בשבת (דף יג א) איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו, [ופי' רש"י האם חיישין להרגל עבירה, או דלמא כיון דאיכא היכירא מדכר דכירי], וקאמר ת"ש ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא קרב מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור ש"מ. והקשו שם התוס' איך אפשר דאסור איסור זה יותר מאיסור יחוד, דהא איסור יחוד אף על פי דהוי איסור דאורייתא אסור רק באשת איש, אבל בנדה מותר דילפינן מקרא דסוגה בשושנים, וא"כ איך אפשר דאיסור זה דהוא בבגדו והיא בבגדה דהוי רק איסור דרבנן אסור גם בנדה כמו באשת איש. ובתוס' (סנהדרין דף לז א) תירצו דמסתבר טפי לאסור הוא בבגדו והיא בבגדה לפי שמתקרבין יחד ונהנין זה מזה, ע"ש כל דבריהם.

אכן אכתי צ"ב דסו"ס הרי איסור יחוד הוי איסור דאורייתא, ואיסור דהוא בבגדו והיא בבגדה הוי רק איסור דרבנן ומ"ט אסרו בזה יותר מאיסור תורה.

ונראה בזה דאיסור יחוד אף דהוי איסור תורה מ"מ כל האיסור הוי רק מדין הרחקה, ולכן בזה אמרה תורה סוגה בשושנים, דבנדה אין צריך הרחקה זו. אבל איסור דהוא בבגדו והיא בבגדה אף דהוי רק איסור דרבנן מ"מ מדרבנן אסרו זה בדין עריות כמ"ש התוס' שם שמתקרבין יחד ונהנין זה מזה ולכן גם בנדה אסרו איסור זה.

ובזה יש ליישב עוד, דהנה איתא בגמ' בשבת שם (דף יג א) דעולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותיה וכו', וכתבו בתוס' (ד"ה ופליגא) דהוא היה יודע בעצמו שלא יבא לידי הרהור שצדיק גמור היה. וכן כתבו על הא דאיתא בכתובות (דף יז א) רב אחא הוה מרכיב לה [לכלה] אכתפיה ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי, אמר לה

אי דמיין עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא, והיינו נמי עשה כן משום דיודע היה בעצמו שלא יבא לידי עבירה ע"ש. וצ"ב דהא בכל איסורי הרחקה ליכא נפ"מ בין ת"ח לכל אדם, וא"כ מה מהני מה דיודע בעצמו שלא יבא לידי עבירה סו"ס הרי עובר על לאו דלא תקרבו, ואטו באיסור יחוד נמי נימא דמותר לת"ח להתייחד היכא דדמיא עליה ככשורא. אכן לפמש"נ א"ש, דהיכא דהאיסור הוא מדין הרחקה, ודאי הוי איסור לכל. ולכן איסור יחוד דהוי מדין הרחקה, ודאי אסור אפי' לת"ח, אבל האיסור דקירבה לעריות דנתבאר לעיל דהוי איסור מדין עריות [דלא תקרבו הוי דין עריות מן התורה, להרמב"ם, והוא בבגדו והיא בבגדה הוי עריות מדרבנן], בזה שייך ההיתר לת"ח. די"ל דכל הדין עריות הוי רק אם יש הנאה וכמש"ל דלאו דלא תקרבו הוי רק אם הוא על דרך תאוה, וכן בהאיסור דהוא בבגדו כתבו התוס' כיון שנהנים זה מזה, א"כ באופן דדמיא ככשורא דליכא הנאה ויודע בעצמו שלא יבא לידי עבירה אין כאן איסור עריות, ומש"ה מותר.

דיונים הלכתיים

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן סה אות י- יחוד בזקן וחלש

בזקן וחלש שנבטל כחותיו ואינו יכול לבא לידי קישוי, לכאורה אין לחלק ביחוד בין דאורייתא לדרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, אבל הא מצינו בדוד שהתירו לו לייחד עם אבישג כדא"ר שמן בר אבא בסנהדרין דף כ"א ע"א דהוא משום דאיסור יחוד עם פנויה טהורה הוא רק מדרבנן דדוד וב"ד גזרו כדא"ר אמר רב שם בדף כ"א ע"א משום דסמכו על צדקת דוד שלא יבעלנה, שלכן מסתבר בפשיטות שפנויה טהורה שהיחוד הוא רק מדרבנן מותרת להתייחד עם זקן חלש כזה שאינו יכול מצד המציאות לבא לידי קישוי ולא שייך שיבעול כלל דהוא עוד כרו"ש. שלכן אם נימא כמו שכתב כתנ"ה בשם ספר זית רענן שאסור זקן כזה שאינו יכול לבעול מצד המציאות ביחוד דא"א דהוא דאורייתא הרי מוכרחין לחלק ביחוד בין דאורייתא לדרבנן ולא תיקון כעין דאורייתא ביחוד, דמדאורייתא אף שג"כ ברור שטעם האיסור הוא משום חשש זנות דלכן איכא חלוק בין יחוד עם אמו ועם בתו שמותר ובין יחוד דשאר עריות שאסור, מ"מ אפשר שהוא רק טעם להאיסור שמצד זה נאסר ענין היחוד, אבל האיסור יחוד בשביל זה בא"א ושאר עריות נאסר אף כשליכא הטעם. וילפינן נמי אחותו להיתר דהוא נמי להוציא מכלל האיסור עצם אשה זו, ואף שלא דמיא אחותו לאמו ובתו שבדירה בקביעות איזה זמן אסור באחותו, ואם בנשים שאסור היחוד אסור אף כשליכא חשש שיעברו על האיסור אין למילף אחותו מאמו ובתו להיתר אף כשליכא חשש ביחוד דלפרקים מאחר דאיכא חשש בקביעות, ונצטרך לומר לדידיה שמה שבקביעות אסור עם אחותו הוא רק מדרבנן. אבל הוא דוחק דיותר משמע דבליכא חשש ביאה לא נאסר ביחוד מדאורייתא שביחוד הוי האיסור כשאיכא הטעם דלכן שייך לחלק באחותו בין קביעות לפרקים בפשיטות, וגם הא דבעלה בעיר אין בה משום יחוד לסתם איניש ולא דגייסו בה הוא יחוד, לא שייך לומר אם נימא דהוא דין קבוע שאף שליכא הטעם דחשש ביאה נמי אסור דא"כ ה"ל לאסור גם לכולהו איניש, אלא משמע מזה דהאיסור הוא דוקא כשאיכא טעמא דשמא יעברו על האיסור שלכן כיון שלסתם איניש דלא גייסו בה ליכא החשש דתזנה עמם כשבעלה בעיר ליכא האיסור יחוד עמהם, אף דלא דגייסו בה איכא איסור יחוד ואף שיש סברות דחוקות לחלק לא מסתבר, והאיסור הוא דוקא כשאיכא החשש דקפיצת היצר דזנות. ובעובדא דזקן וחלש שנתבטלו כל כחותיו ולא שייך לבא לידי קישוי היה שייך להיתר אם היה זה ברור, אבל לא אפשר לידע זה בודאי בזקנים וחלושים שנתמעטה התאוה והרצון ואיכא מציאות דיתעורר אצלם תאונתם פתאום. ועיין בקידושין דף פ"א ע"ב בעובדא דר"ח בר אשי דכבר עברו כמה שנים דפריש מאשתו מצד זקנתו כדפרש"י, ומוכרחין לומר דלא היה יכול להתקשות ולבעול מצד זקנתו דא"כ הרי היה מחוייב במצות עונה לאשתו ומ"מ הרי חזינן דהיה שייך להתאוות

ולהתקשות ולבעול רק שהיה צריך יותר עניני הרהור שיעוררוהו להתקשות שיוכל לבעול, שלכן בכל זקן וחלש יש להסתפק בזה ואסור ביחוד, ואולי גם הזית רענן איירי בזקן וחלש כזה. אבל בזקן וחלש שהוא חולה ושוכב במטה וידוע שלא יכול להתקשות ולבעול ע"פ רופאים מצד מחלתו מסתבר שליכא איסור יחוד, ויש שהחולה מרגיש זה בעצמו עיין בט"ז י"ד סימן של"ה סק"ה, אבל פנויה טהורה שאיסורה רק מדרבנן מותרת להתייחד עם כל זקן חלש שאינו יכול להתקשות לפי הרגשתו בעצמו ופירש מאשתו בשביל זה דדבר רחוק הוא שיתקשה ואין לו לחוש ביחוד דרבנן לזה.

שו"ת ציץ אליעזר חלק ו סימן מ - קנ"א איסורי יחוד פרק א

(ח) איסור ייחוד אם הוא גדר של אביזרייהו דג"ע או לא. מצינו לשני גדולים שדנים בזה.

בשו"ת שם אריה חאה"ע סי' ל"ג כותב: נשאלתי במעשה שהיה באשה אחת מבני הכפרים אשר בהקשותה בלדתה שלחה לעיר ביום השבת להביא מילדת עברית והעגלון היה עכו"ם ונסתפקו איך לעשות, אם תסע המילדת בעצמה עם הא"י יש כאן איסור יחוד, ואם יסע עמה שומר ישראל נמצא השומר מחלל שבת, ואף שבשביל פיקוח נפש שרי לחלל מ"מ דלמא עדיף שתסע בעצמה ולעבור על איסור יחוד כדי למעט בחלול שבת. ונחלקו בזה הלומדים ונמנו וגמרו שישע עמה קטן או קטנה דאין כאן רק איסור דרבנן.

והשיב דלכאורה יש טעם נכון לומר דעדיף טפי שישע השומר ואף על גב דקמחלל שבת ממה שתעבור על איסור יחוד משום דאיסור שבת ניתן לדחות מפני פקוח נפש אבל איסור יחוד לא ניתן לדחות מפני פ"נ דהוי בכלל אביזרייהו דג"ע. ושלפ"ז נראה דאפי' בחול אם לא יהי' מי שישע עם המילדת והיא צריכה לעבור על איסור יחוד י"ל דלא תסע ולא תעבור באיסור יחוד מפני פ"נ.

אולם כותב דכ"ז אם המילדת בעולת בעל וא"כ יחוד אשת איש לרוב הפוסקים אסור מן התורה, אבל יחוד דפנויה דהוא רק מגזירת דוד וב"ד ודאי לאו בכלל גילוי עריות הוא ולא אביזרייהו דג"ע וכמ"ש הרשב"א והרמב"ן מובא ברמ"א ביו"ד סי' קנ"ז דעו"ג הבא על ב"י לא בכלל ג"ע הוא כיון דאינו רק מגזירת ב"ד של שם ובדרך חתנות מלא תתחתן במ נפקא ומכ"ש, יחוד של פנויה, וא"כ אם המילדת היא פנויה שפיר יכולה לעבור על איסור יחוד משום פ"נ, וא"כ אפשר דעדיף לעבור באיסור יחוד דפנויה משיחלל השומר שבת ויסע עמה. ומאריך בדברי המל"מ בפ"ה מה' יסוה"ת ובפ"א מה' יום טוב ה"ז ובדברי המגיה במשל"מ בפ"ז מה' איסור"ב.

ושוב גלי לדעיה לדון לומר בכלל דדוקא גילוי עריות ממש דהוא באיסור כרת אינו נדחה מפני פ"נ, אבל בשאר קריבות דג"ע דהוא רק בלאו ומכ"ש יחוד דעריות ודאי דנדחה מפני פ"נ, ומאריך בביסוס דבריו כי ד' הטובה עליו, ומסיים דלפ"ז א"כ גם איסור יחוד י"ל דנדחה מפני פ"נ אף באשת איש. ושוב מהסס קצת וכותב וז"ל: רק ד"ל כיון דאפשר שישע עמה שומר עדיף טפי לעשות כן דהא דאיסור יחוד נדחה הוא רק משום דעשה דוחה ל"ת והרי אפשר לקיים שניהם ע"י שומר, ואף השומר יחלל שבת מ"מ ניתן לדחות מפני פ"נ, ויש סברא לכאן ולכאן, והיכא דנמצא קטן או קטנה ודאי דראוי לעשות כן לשלוח הקטן לשומר, אך בדליתא לקטן רק גדול יש להתיישב בזה דאיסור תחומין לדעת רוב פוסקים דרבנן ואפי' בתחומין י"ב מיל עי' ברמב"ם בפכ"ז מהלכות שבת ובהרה"מ שם, וגם בעגלה קרוב הדבר לומר שיהיה למעלה מעשרה טפחים וזה ספק אם יש תחומין למעלה מעשרה ע"ש ברמב"ם ובאו"ח סי' ת"ד, וכ"ז כשהמילדת א"א, אבל אם היא פנויה יש להורות היתר שתסע בעצמה ולא יחללו שבת

אנשים אחרים בגללה, ואפי' קטן אין לחלל שבת דיחוד פנויה הוא רק מדרבנן וקטן ג"כ אסור מדרבנן בחלול שבת, וא"כ למה לו קטן בזה ואפושי בחלול שבת לא מפשינן עכ"ל.

הגאון בעל שם אריה פנה עם השאלה אל הגאון הגרש"ק ז"ל, והלה בתשובה הנדפסת בספרו שו"ת טוטו"ד מהדו"ק סי' קצ"ב בא להתיר מצד אחר והיינו משום דאשה קרקע עולם היא וא"כ בזה ודאי פ"נ דוחה אותו ואין לאחר לחלל שבת עבור כך, ואף שעושית מעשה בזה דמתייחדת לכתחלה עם הנכרי, י"ל כיון דמן התורה מחויבת ליסע להציל נפשות א"כ אין היחוד שלה רצון רק אונס דלא גרע אונס של התורה מאונס אחר. ובסוף התשובה חוזר הגרש"ק ומדגיש וז"ל: ולדינא יפה הורה ר"מ דבאם הוי חילול שבת של תורה לא יחלל גדול שבת עבורה והיינו מטעמא דידי כיון דאשה קרקע עולם רק קטן מותר ליסע עמה אבל גדול לא יחלל שבת אפילו באשת איש, אבל כיון דאין כאן חילול דאורייתא רק תחומין דרבנן ובצירוף כי עגלה הוי למעלה מ' וי"ל דאין תחומין למעלה מ' לכך יסע עמה גדול אם ליכא קטן אפילו בפנויה כדעת הרא"מ דעכ"פ ראוי לדחות דרבנן בשביל דרבנן דפנויה וזה הוי בכלל יהרג ואל יעבור ובתחומין דרבנן ודאי יעבור ואל יהרג אפילו בשל תורה ומכ"ש בדרבנן לכך יסע עמה גדול ואם איכא קטן עדיף כן נלפענ"ד נכון לדינא עכ"ל.

העתקתי בהרחבה קצת מדברי שני גדולים אלה באשר שיוצא לנו מזה כמה נפ"מ גדולות להלכה.

(ט) ראשית יוצא לנו נפקותא בלהיפך היכא שהמילד הוא איש וזה שבא לקרוא לו היא אשה וכן נמי כשזה שצריך לנסוע עם המילדת הוא יהודי דהיינו שצריכים לשלוח אליה עגלון או נהג יהודי והשאלה גם עליו אם מותר לו לנסוע אתה ביחוד, דאזי לדעת הגרש"ק אסור לו לנסוע ולהתיחד אתה משום פ"נ, דהרי ל"ש בכאן הסברא דקרקע עולם, והוא הרי, ס"ל דיחוד הוי אביזרייהו דג"ע וגם באביזרייהו יהרג ואל יעבור, ואפילו אם היא פנויה ג"כ אסור לו ללכת עמה דהרי חושש גם לדעת הרא"מ דגם באביזרייהו דג"ע דרבנן יהרג ואל יעבור, וזוהי חומרא גדולה מצד, וקולא גדולה מצד להיות כ"כ נקל ענין חיי נפשות. ואילו להשם אריה אין נפ"מ בין כשהשאלה על אשה לבין כשהשאלה על איש, ואותם הצדדים שדן על אשה ישנם גם באיש. והנפ"מ ביניהם הוא בין בשבת כהמדובר בשאלה שלהם, דלהגרש"ק יש לצרף שומר אפילו גדול משום פ"נ, ולדעת השם אריה בפנויה אין להתיר לשומר גדול ליסע ג"כ, ועדיפא שיסע אתה לבד, ובא"א, אם החילול מדרבנן נוטה להעדיף שיסע אתם שומר גדול באין קטן, ובחילול דאורייתא אין ולא ורפיא בידיה, וכן הנפ"מ ביניהם הוא גם לימות החול כשאין בנמצא שומר שילוח אותם, לדעת הגרש"ק אסור לו ליסע אתה בכל גוונא דהוי אביזרייהו דג"ע ויהרג ואל יעבור, ואילו להשם אריה מותר לו לנסוע ולהתיחד עמה ואף מחויב לעשות כן משום פ"נ, ולא מיבעיא דמותר כשהיא פנויה, אלא אף כשהיא א"א מותר לו נמי משום דדוקא גילוי עריות ממש דהוא באיסור כרת אינו נדחה מפני פ"נ, אבל שאר קריבות דעריות ומכ"ש יחוד דעריות ודאי נדחה מפני פ"נ, וזה שהיסס השם אריה בא"א הוא כשאפשרי לקחת שומר ורק יש שאלה של חילול שבת, בזה הוא שצידד לאולי לא להתיר בא"א מכיון שאפשר לקיים שניהם ע"י שומר וכנ"ל, אבל באין שומר ס"ל שפיר בפשיטות דמותר להתייחד אפילו בא"א ואף מחויב בכך משום פקד"נ = פקוח נפש =.

(י) שנית יוצא לנו מדברי שניהם, שזה היה פשוט גם לשניהם דיחוד הוא אביזרייהו דג"ע, והשם אריה מן שדן הוא זה לעקוף על דעת הרמב"ן והר"ן שפסק השו"ע כמותם ביו"ד סי' קנ"ז דג"ע לאו דוקא רק אינהו וכל אביזרייהו, ובונה שיטה משלו דאביזרייהו דג"ע אינו בכלל ג"ע ונדחה מפני פ"נ ואפי' קריבה דעריות דאתי עשה דונשמרתם ודחי ל"ת ושאני ההיא דסנהדרין דהעלה לבו טינא דבא הדבר ע"י פשיעה ידיה [עיין בדבריו],

ורק בפנויה אתי עלה השם אריה שם לדון אפילו אליבא דרמב"ן ור"ן ולומר דלא הוי אפילו אביזרייהו דג"ע בדומה למ"ש הרמ"א ב"ד שם בשם הרמב"ן והרשב"א דעו"ג הבא על ב"י לאו בכלל גלוי עריות הוא כיון דאינו רק מגזירת ב"ד של שם, ומל"ש ביחוד של פנויה, והעיקר תלוי הדבר באם גוף הדבר הוא ערוה עליו דהיא אחת מן העריות אז שוב כל הקריבות אפילו מה דהוא רק דרבנן בכלל אביזרייהו דג"ע יחשב אבל אם היא אינה ערוה עליו רק מחייבי לאוין ומכש"כ איסור דרבנן לא הוי זה בכלל ג"ע כלל, עיין בדבריו בכ"ז.

ולפ"ז יש לדון דהעדיפותא של פנויה בזה ליכא היכא שהמדובר יהא לענין יחוד עם ישראל, ואפילו אליבא דהשם אריה, דהרי רובא דפנויות דזה"ז המה נדות א"כ הרי גוף הדבר ערוה עליו דהיא מח"כ = מחייבי כריתות = כאחת מן העריות, וא"כ הרי שוב כל הקריבות בזה אפי' מה דהוא רק מדרבנן הוו כבר בכלל אביזרייהו דג"ע, וחל ע"ז איפוא דינא דיהרג ואל יעבור אפילו אם גם היחוד דפנויה נדה ג"כ מדרבנן, ונשאר בזה רק מה שהשם אריה כותב לדון גם בא"א שלא אליבא דרמב"ן והר"ן, וזה דבר קשה לעשות מעשה שלא כהשו"ע שפוסק ג"כ כמותם משום חידושו זה של השם אריה בלבד.

(יא) ודבר זה שאיסור יחוד הוא אביזרייהו דג"ע מתבאר לנו באמת גם מדברי החינוך במצוה קפ"ח דמדי דברו שם בלאו דלא תקרבו לגלות ערוה כותב וז"ל: ועוד אמרו רז"ל במצוה זו שאסור להתיחד עם כל העריות דבר תורה בין זקנה בין ילדה שהיחוד לגרות ערוה הוא יגרום עכ"ל, הרי בהדיא שהחינוך הכניס איסור היחוד בגדר המצוה של לא תקרבו וא"כ היינו אביזרייהו דג"ע, ועיין גם ברש"י בשבת ד' י"ג ע"א במ"ש שהאיסור של היא בבגדו והוא בבגדה שבנדה ילפינן מזה שאסור לן יחוד מן התורה ע"ש ובתוס', והיינו מפני שהכל נובע מגדר האיסור דאת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב דבגמ' שם וכולהו אביזרייהו דג"ע, ולכן תורת אמת היתה בפיהם של הגאונים הנ"ל בהגדרתם שזה בכלל אביזרייהו דג"ע.

אוצר הפוסקים סימן כב סעיף א ס"ק א אות ז-תשובה מהרב אונטרמן

יחוד אינו כלול באביזרייהו דעריות ואינו בסוג של קריבה לעריות כלל שבכל עניני קריבות הנזכרים בגמרא ופוסקים יש משהו מעין העבירה עצמה כגיפוף ונישוק בע"ז דאף שאין זה עבודה מ"מ מחבבה על ידי זה, וחיבוק ונישוק גבי עריות רק כשהוא דרך תאוה עובר משום לא תקרבו וכמו שכתב הרמב"ם. וכן הא דאל תספר שבסנהדרין הוא ג"כ הנאה מערוה במידה ידועה הרי אמרו הרופאים שמלוי תאוותו בזה תספק לו, ולכן אסרו חכמים שם כול זה משום אביזרייהו דג"ע. אבל איסור יחוד אינו כלל בגדר תאוה והנאה דהא איסור יחוד הוא גם כשאינו רואה את האישה ואינו מדבר עמה ואינו חושב עליה דגם בכה"ג אסור להמצא עמה בחדר אחד ויסוד הדין הוא להתרחק ממצב שיש בו אפשרות לבא לעבירה בעריות לא הוי אביזרייהו דג"ע...

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן צא אותיות כא וכב

יחוד עם אשה מעוברת שהגיע זמנה ללדת

שלו' וישע רב לגיסי יקירי הגאון מוה"ר אברהם הלוי הורביץ שליט"א מח"ס "דבר הלכה".

אחדשה"ט וש"ת באה"ר עיינתי בדבריו החשובים, ובעיקר הדין שפיר נראה דאין לחדש מעצמנו שאינה ראוי' לביאה באותה שעה, אך יתדותיו מדברי רבותינו לענ"ד הן קלושות, דאף שהגמ' בשבת קכ"ט ודאי מייירי כשילדה מתוך אותם הסימנים אפי"ה שפיר כתב הנחלת שבעה בסי' ט' דלענין חומרת נדה יש לחוש לפתיה"ק = לפתיחת הקבר = גם להר"ף אפי' בסימן אחד אף על גב שלמעשה אין לנו שום נ"מ כי אם על

אופן זה שהצירים פסקו אח"כ ובפרט דאיכא נמי נ"מ לענין שלא כדרכה, וגם נלענ"ד דכיון שעיקר איסור נדה הוא בכרת ממילא הוא דאסור גם בחו"ל ושאר עניני קריבות אשר לדעת הרמב"ם בפכ"א מא"ב לוקה עליהם מה"ת, משא"כ לענין איסור יחוד אף על גב דאסור גם עם פנוי' דליכא כלל כרת או עם עכו"ם מ"מ פשוט הוא דלא גזרו על יחוד אלא משום חששא דביאה כדרכה ולא על עניני קירוב או על שלא כדרכה [סגנון דברי הנחלת שבעה לענ"ד צ"ע שהרי כתב דהא דמצריך הר"ף ב' סימנים הוא רק לענין שבת משום חומרא דחילול שבת משא"כ לענין איסור נדה וזה תמוה דאיך אפשר להקל בפקדו' שגם ספיקו דוחה שבת ולהחמיר בנדה, רק נראה בכוונתו דאף שסובר הר"ף דסימן אחד לא חשיב עדיין תחלת לידה מ"מ לענין נדה שפיר יש לחוש גם בסימן אחד דשמא ראתה טפת דם], ועכ"פ נלענ"ד דמ"ש הפלתי בסי' קצ"ד סעי' א' דבאותה שעה יש לבעל להזהר בה, כוונתו גם על עניני קירוב ואיסורו הרבה יותר חמור מעונת וסתה דשרי בקריבות.

גם נראה דבלא"ה יש לחוש לאיסור יחוד הואיל ומצוי מאד שהצירים נפסקים ואז הרי היא ככל הנשים ולכן אסור להכניס עצמו למצב כזה של יחוד עם אשת איש. [חושבני שצריכים לדעת שאם נפסקו הצירים באמצע הדרך על אופן כזה אשר אילו היתה כעת בביתה לא היתה חושבת כלל ללכת לביה"ח דבכה"ג בשבת חייבים באותו זמן לעצור את המכונית ולהכנס לבית הסמוך ולא להמשיך לנסוע בשבת].

אך יש לדון דאפשר שגם בכה"ג דאין בעלה בעיר מ"מ אפשר דיש לסמוך בכגון דא על החלונות שיש במכונית דחשוב כפתוח לרה"ר ואפי' בלילה ובמקום דלא שכחי אינשי מ"מ אין לחשוש שיעצור את המכונית לעשות איסור דמסתמא הוא חושש ודאי ממכוניות אחרות אשר כרגיל הן מצויות בכל הכבישים והם הרי יכולים לראותם ואם משום החשש דשמא יפתנה ויעביר את המכונית למקום אחר הרי בכגון דא ליכא כלל איסור יחוד וכמו שמעיקר הדין מותרים איש ואשה לעמוד זמן רב על יד חלון הפתוח לרה"ר אף על גב שהבית לגמרי סגור ויכול לדבר עם האשה כל מה שירצה וגם יכול לפתותה לעבור למקום סתר שהוא ממש באותו בית, והיינו משום דאזלינן בתר השתא דליכא חששא וה"נ גם כאן וצ"ע, ונא לעיין בזה.

כב. איסור יחוד - שיעורו

עוד להנ"ל. כתב [בספרו "דבר הלכה"] בסימן ט"ו סעיף ב' דבמקום שיכול לשהות כשיעור טומאה אם ירצה אסור אפי' אם מתיחד על מנת שלא לשהות דמשמע קצת שהוא רק אסור אבל אין זה יחוד ממש דאסור מה"ת, ועיי"ש בהגה"ה מ"ש מס' אמרי אש והמהר"ל דיסקין ז"ל, ולענ"ד נראה דהן אמנם שיחוד במקום שאי אפשר לשהות כשיעור טומאה לאו יחוד הוא כלל ופשוט הוא כבעייתא בכותחא שגם להסוברים דיחוד אסור מה"ת ואיכא עלי' איסור עשה אפי"ה לא שייך בכגון דא לחשוש ולאסור משום חצי שיעור, שהרי גם אם הפתח פתוח לרה"ר איכא נמי שעה פורתא שהם ביחידות אשר אי אפשר כלל לשום אדם לראותם ואפי"ה שרי ולכן אך למותר הוא להאריך בזה.

אבל מ"מ נלענ"ד דכל שהיחוד הוא במקום שהם כן יכולים לשהות שם כשיעור טומאה, אז איכא ממש איסור יחוד דאורייתא על כל רגע ורגע שהם שוהים יחד גם לפני ששהו כשיעור טומאה ולא בשיעורא תליא מלתא, ולכן אף אם נמלכו באמצע ונתפזרו לפני ששהו כשיעור טומאה אפי"ה כבר עברו על איסור יחוד וצריכים כפרה, וכ"ש שאם רק בדרך מקרה נכנסו לשם אנשים וע"י זה נפסק היחוד שביניהם, נלענ"ד דבכה"ג יש לדונם כעברו ממש על איסור יחוד ולהלקותם על כך, דכמו שפשוט הוא דאם שהו כשיעור טומאה דשפיר מלקין אותם אף אם יודעים ברור שלא נטמאו ה"נ גם לוקין אף אם במקרה נתפזרו ממקום סתירתם לפני השיעור, וכמו כן במ"ש הב"ש באבן העזר סימן

קט"ו סק"כ לענין עוברת על דת אפילו ביחוד של פעם אחת היא נקראת עוברת על דת משה, נראה דאף אם קרה מקרה ונתפזרו לפני ששהתה כדי טומאה אפי"ה הו"ל בכלל עוברת על דת וכדאמרן דגם יחוד של רגע אחד במקום שלפי מחשבתם שבאותו רגע היה אפשר להתמהמה ולשהות שם יחד כשיעור טומאה היינו איסור יחוד ממש ולא בשיעורא תליא מלתא...

פתיחה לאיסור יחוד

פתיחה

המשנה בקידושין (פ): אומרת "לא יתייחד אדם עם שתי נשים אבל אישה אחת מתייחדת עם שני אנשים". **משמע שפשוט שיש איסור יחוד של איש אחד ואישה אחת והתחדש במשנה שיש איסור גם לאיש עם שתי נשים וכן התחדש לעומת זאת שיש היתר לאישה אחת להתייחד עם שני גברים.** וצ"ע מהו יחוד? מה הגדר של יחוד? האם יחוד זה רק במקום מסתור או גם במקום פתוח? האם די בכך שיש חשש שבני אדם יעברו או שצריך שיעברו בפועל כדי שהמציאות לא תוגדר כייחוד? כול כמה זמן הם צריכים לעבור? האם יש שיעור זמן לייחוד או כול מציאות של יחוד נאסרה?

מדוע למשנה פשוט שיש איסור כזה- מה המקור שלו? האם זהו איסור דאורייתא או דרבנן? מהו מהותו של האיסור? האם הוא סייג/הרחקה או איסור עצמי? האם ייחוד נאסר משום חשש ביאה או שזוהי מציאות לא נכונה ללא קשר? מה הדין במציאויות שבהם אין חשש ביאה- האם יהיה מותר להתייחד? האם החשש בייחוד הוא לביאה ברצון או לביאה אפילו באונס?

אם יש איסור ייחוד לא רק במציאות של איש אחד ואישה אחת- מה יסוד החילוק בין אדם עם שתי נשים לאישה עם שני אנשים?

בסיפא של המשנה מובא שאין איסור ייחוד עם אמו ובתו. באמצע מובאים דברי רבי שמעון בגרסאות שונות בראשונים כפי שמובא בתוספות (ד"ה רבי) ואת הדין של אשתו משמרתו. (האם רק אשתו משמרתו או גם אחותו? ומה עם בתו ואמו?).

הגמרא בקידושין לומדת שיש איסור יחוד עם כול אישה האסורה עליו משום ערווה חוץ מאמו.

הגמרא בסנהדרין אומרת שדוד ובית דינו הוסיפו לגזור לאחר מעשה אמנון ותמר על יחוד של פנויה שאינה נידה.

רש"י בכתובות (ז:10) כתב בביאור ברכת הקידושין "ואסר לנו את הארוסות" שהכוונה שיש איסור דרבנן להתייחד עם פנויה וגם ארוסה שנחשבת אשת איש לא התירו להתייחד עמה עד שתיכנס לחופה ויברכו שבע ברכות שכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנידה. **וכ"כ בדרכי משה (נה) בשם הכולבו שארוס וארוסתו אסורים לדור יחד פן יתייחדו וגם יש לחוש משום שנאה שמא יקוצו זה בזה. וכ"כ ברמ"א (נה,א) והחלקת מחוקק (נה,א) כתב שגם משודכת אסורה ביחוד שכול שאסורה בביאה אסורה ביחוד והוא בכלל הגזירה שגזרו על ייחוד של פנויה.**

והגמרא בע"ז (לו): אומרת שהלל ושמאי הוסיפו לגזור בגזירות י"ח דבר גם על יחוד עם גויה¹¹. הגמרא מתארת את התפתחות האיסור- התורה אסרה ייחוד עם ערווה בעקבות מעשה אמנון ותמר גזר דוד על ייחוד עם פנויה ותלמידי בית שמאי ובית הלל גזרו על ייחוד עם נוכרית.

⁸ ההגדרה הפשוטה של יחוד זה הימצאות של איש ואישה במקום שלא יכולים לראותם ואפילו שהם במקום פתוח כגון בשדה או בדרך.

⁹ ולכאורה מהגמרא משמע שייחוד בא לפתור חשש של אונס כמו במעשה אמנון ותמר.

¹⁰ וכ"כ הר"ן והריטב"א שם וכ"כ המרדכי

¹¹ השו"ע (טז,א) כתב: "ישראל שבעל עובדת כוכבים, דרך אישות, או ישראלית שנבעלה לעובד כוכבים (דרך אישות), הרי אלו לוקין מן התורה, שנאמר: לא תתחתן בהם (דברים ז, ג) (ויש חולקין בזה). אבל הבא על העובדת כוכבים דרך זנות, במקרה, חייב עליה מדרבנן משום עובדת כוכבים ומשום זונה ומכין אותו מכת מרדות. ואם ייחדה לו בזנות, חייב עליה מדרבנן משום נדה, שפחה, עובדת כוכבים, זונה".

הגמרא בקידושין מכניסה אותנו לעובי הסוגיה מהו החשש באיסור ייחוד ומה המקור לאיסור ייחוד. הגמרא שואלת מה יסוד החלוקה בין נשים לגברים במשנה? אנו נחזור לשאלת הגמרא ותירוצה ונתחיל את העיון מהמקור לאיסור ייחוד.

המקורות לאיסור ייחוד והאם האיסור דאורייתא או דרבנן

מהגמרא משמע שמקור איסור ייחוד הוא מהפסוק "כי יסיתך אחיך בן אמך או בןך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך¹²". מדוע הגמרא נזקקה לרמזים ולא הביאה את הפסוק "לא תקרבו לגלות ערווה" כדי לאסור ייחוד? משמע מפשטות הגמרא שאיסור ייחוד אינו כלול באיסור קרבה ומי שיתייחד לא יעבור על הלאו של "לא תקרבו" או שמא יש לדחות שצריך מקור נוסף כדי לגלות ולומר שגם ייחוד נחשב קרבה אסורה- ולא רק מגע של חיבוק ונישוק וכדומה.

מהו הרמז בפסוק? איך שמענו מהתיאור של אח שמסית את אחיו מאמו לעבודה זרה, שאדם מתייחד עם אמו ובנוסף שאסור לו להתייחד עם כול שאר העריות שבתורה? מהגמרא נראה שלשון הפסוק קשה, מדוע נקטה התורה דווקא בן אמך? וכי רק אחיו מהאם מסית אבל אחיו מהאב אינו מסית- ברור ששניהם יכולים להסית בצורה שווה? אלא שבן יכול להתייחד עם אמו. איך שמענו את זה? ואיך שמענו מפה בנוסף שאסור להתייחד עם כול העריות שבתורה?

וראיתי שיש שהסבירו¹³ שהגמרא לומדת מזה שהתורה ייחסה את הבן אחר אמו- שבן יכול להתייחד עם אמו ולהיות מצוי אצלה עד שהוא נקרא על שם אמו. אבל אין אישה אחרת מהעריות שהוא רשאי להיות מצוי אצלה ולהתייחד עמה. התורה כתבה בן אמך ולא בן אביך ללמד שבן יכול להימצא אצל אמו עד שהוא ממש יקרא על שמה ויתייחס אחריה. להסבר זה ברור שבן מתייחס אחר אביו ושגם אחיו מאביו מצוי שיסית אותו והתחדש שהבן יכול להתייחס גם אחר אמו כי הוא יכול להימצא אצלה.

ולכאורה הלימוד לא ברור¹⁴ כי בן נקרא על שם אמו ומתייחס אחריה כי היא הולידה אותו ואיך שמענו מזה חז"ל היתר ייחוד ואיסור ייחוד? ואיך שמענו מזה בנוסף שאסור להתייחד עם שאר עריות? אומנם התורה ייחסה את הבן רק אחר אמו אבל זה בגלל שלא שייך שהוא יתייחס אחר שום אישה אחרת מהעריות רק אחרי מי שהוליד אותו שזה אביו ואמו? הרי ברור שהוא לא יתייחס אחר דודתו או אשת אביו כי הן לא הולידו אותו? כיצד שמענו מזה שהבן מתייחס אחר אמו שאסור להתייחד עם כול העריות שבתורה? ועוד אם הפסוק מגלה שבן יכול להיות מצוי תדיר אצל אמו עד שהוא מתייחס אחריה- איך שמענו מזה שאסור להתייחד אפילו חמש דקות עם שאר עריות שבתורה? ניתן לשמוע שאדם לא יכול להיות מצוי אצל שאר עריות כמו שהוא מצוי אצל אמו אבל להתייחד אתן באופן עראי יהיה מותר? בנוסף התורה יכלה לייחס את הבן אחר אמו בכול פרשיה אחרת בתורה ולהשמיע לנו שבן יכול להיות מצוי אצל אמו?

ונלענ"ד להסביר על פי דברי היד רמ"ה שכתב "וה"ק קרא כי יסיתך אחיך בן אמך שמותר להתייחד עם אמו ומתוך כך הוא מצוי אצלה תדיר ושניכם מצוין תדיר ביחד". ונראה כוונתו שהתורה כתבה דווקא בן אמך ולא בן אביך כדי להדגיש שדווקא אחיו מאמו

¹² מעניין שהאסמכתא קשורה לדין מסית לע"ז, אישה זרה היא כמו ע"ז זה פגיעה בקדושה, בייחוד של הבעל והאישה, ותחילת ההסתה של היצר במציאות של הייחוד ואכמ"ל.

¹³ חברותא על הגמרא פה

¹⁴ והיה קשה לי הפשט של הלימוד ושמתני שמצאתי שהפני יהושע כתב (פ): "לכאורה כל הרואה ישתומם על זה המאמר וכמו זר נחשב ענין זה הרמז מדרשה דבן אמך לענין ייחוד בן עם אמו. וזה לי כמו שלשים שנה שהתבוננתי בזה".

מצוי אצלו תדיר כי הוא יכול לדור ולהתייחד עם אמו ללא הגבלות אולם שאר קרובים פחות מצויים אצלו תדיר ולכן פחות מצוי שיסיתו אותו ואפילו אחיו מאביו לא נכתב כי אסור לאדם להתייחד עם אשת אביו ולגור עמה באופן קבוע ועל כן הקשר עם אחיו מאמו הוא יותר מצוי וקבוע מהקשר שלו עם אחיו מאביו. לפי נראה שדיבר הכתוב בהווה על קשרים קרובים קבועים ותדירים שהם הקשרים האפשריים והמצויים בעיני התורה- אדם עם אחיו עם בנו עם בתו ועם חברו הטוב. ומזה שמענו מהם קשרים בעייתיים שאינם אמורים להיות קבועים ותדירים לפי התורה ולכן התורה לא מתארת אותם כחלק מהאפשרויות הכי פוטנציאליות ומצויות להסתה. אדם גר עם עמו וגר עם אחיו מאמו גר עם בנו ועם בתו באופן קבוע. קשר של השפעה גדולה עד להסתה מצוי שיבוא דווקא מאדם שהוא מאוד קרוב ויש עמו מפגש קבוע ותדיר. קשר זה יכול להיווצר רק כאשר אין מחסומים של התורה שיכולים להפריע להיווצרות הקשר. בין אדם לקרובותיו יש איסורי עריות וכן את הציווי של התורה לא להתקרב למציאות שיכולה לגרום ולהביא לגילוי ערוה: "אִישׁ אִישׁ אֶל־כַּלְשָׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרֹנָה". לכן התורה לא מתארת מציאות של הסתה למשל ע"י בן דוד כי אדם לא אמור לדור יחד עם דודתו בקביעות ולהיות מצוי בביתה באופן תדיר. אולם התורה מתארת מציאות של הסתה ע"י אחיו מאמו כי אדם דר עם אמו בקביעות ומצוי עם אמו בבית באופן תדיר ושם הוא יכול לפגוש אחים ואחיות מאמו ולהיות עמם בקשר מאוד קרוב ותדיר¹⁵. ולמרות שאמא היא גם חלק מאיסורי עריות כמו דודה כפי שכתוב "עֲרֹנָת אֲבִיךָ וְעֲרֹנָת אִמְךָ לֹא תִגְלֶה אִמְךָ הִוא לֹא תִגְלֶה עֲרֹנָתָה"- התורה מחלקת בין האמא והבן וכן בין האבא והבת¹⁶ לשאר איסורי העריות ומתארת שכן מצוי ודר כול הזמן עם אמו ואין בכך שום בעיה או חשש. מזה למדנו שבשאר הקשרים היא רואה בעיה ולכן הם לא אמורים להיות מצויים.

ועדיין קשה כי רק שמענו שמציאות של קרבה יתרה של לדור ביחד ולהיות מצוי אצל אמו תדיר זה מותר ועם שאר עריות זה אסור ומניין שמענו שאפילו יחוד עראי אסור? לכן לכאורה צריך להוסיף שהתורה לא רק לימדה אותנו איזו מציאות של קרבה נכונה בעיניה ואיזו לא כי אז היינו שומעים רק שקרבה קבועה אינה נכונה בשאר עריות וקרבה עראית מותרת. הטעם של התורה שמותר רק לבן להיות מצוי אצל אמו ולא אצל שאר עריות זה בגלל שאדם לא חשוד על ביאת אמו כי אין לו תאוה אליה¹⁷ אך הוא חשוד על ביאת שאר העריות. ומזה למדנו שאסור לאדם להימצא עם העריות יחד בכל אופן שהוא יכול לבוא לידי ביאה (ללא שומר וכדומה) כיון שהוא חשוד על ביאתו¹⁸. נמצא שהתורה לימדה במילים "בן אמך" שכן לא חשוד דווקא על אמו אבל הוא חשוד על שאר עריות ולכן אין שום מניעה שכן יתייחד עם אמו אך יש מניעה שיתייחד עם שאר עריות וכאילו כתוב "כי יסיתך אחיך שנמצא כול הזמן עם אמך ומותר לו להתייחד ולדור בקביעות עמה כיון שהוא לא חשוד עליה ויש ביניכם קשר קרוב ותדיר בגלל זה".

¹⁵ וכנראה אם היה כתוב רק אמו אז היינו שומעים שאדם מצוי עם אמו אבל שכתוב אחיך בן אמך התורה כללה גם שאדם מצוי עם אמו וגם עם אחיו מאמו.

¹⁶ ההשוואה בין האב והבת- לאם והבן היא או מסברא או מהפסוק עצמו. אני הבנתי שזה כלול מהלימוד מהפסוק שכתוב "או בתך"- שגם בתו של האדם נמצאת עמו בקביעות ודרה עמו כמו אמו וכמו שהגמרא אומרת (פא:) שאדם דר עם בתו בקביעות. אולם האגרות משה (ד,סד,א) דייק מהלשון של הגמרא "בן מתייחד עם אמו ואסור להתייחד עם כול עריות שבתורה" שהגמרא הוציאה רק את אמו מהייתור, וההיתר בבתו נלמד מסברא כי זה דומה לאמו שבשניהם אין תאוה ואין יצר.

¹⁷ היד רמ"ה כתב "מותר להתייחד עם אמו דלא מיגרי ביה יצר" והתוספות רא"ש כתב שבאמו יצר הרע לא שולט והאגרות משה כתב שבטבע אין תקיפת יצר באמו ובתו

¹⁸ להסבר זה לכאורה לא צריך להגיע לדברי החקרי לב (אבה"ע סימן יז) שהתורה נתנה לחז"ל להגדיר את גבולות הייחוד והם הגדירו שאפילו יחוד לזמן קצר עלול לגרום לביאה אסורה כי אפ"ל שזה עצמו הלימוד שאדם חשוד על ביאת העריות וע"כ כול שהות יחד עם העריות במקום שיש בו תנאים שמאפשרים ביאה נאסר וזה הסיבה שאדם מצוי רק אצל אמו.

ואולי מטעם זה מדובר ברמז כי הנושא הישיר של הפסוק אינו איסור ייחוד אולם התורה לימדה אותנו איסור זה בדרך אגב. דרך איסורו של המסית למדנו אלו מערכות יחסים קרובות מאוד מותרות לפי התורה כי אדם לא חשוד לגביהן ואלו אסורות. קשר בין אם לבנה או בין אב לבתו הוא אפשרי ומצוי ולכן מותר להם לדור יחד בלי הגבלות. שאר קשרי הקרובים (זכר ונקבה) אינם אמורים להיות מצויים ותדירים באותה רמה. אמא משותפת יכולה ליצור קשר קרוב ותדיר ולא שום קרובה אחרת מהעריות. רוב הראשונים פסקו את הלימוד המובא בבבלי.

מהירושלמי משמע שעיקר הלימוד מהמילים "אשר כנפשך בסתר". עם כול הכתובים בפירוש בפסוק (אחיך בן אמך, בנך, בתך, אשת חיקך) הותרה מציאות של סתר ולכן גם יש חשש של הדחה ועם כול שאר הקרובים מציאות הסתר נאסרה ולכן לא שייכת בהם הדחה. עם אמך אתה יכול להיות בסתר וכן עם בתך אתה יכול להיות בסתר ומזה יכולה להגיע גם הסתה שמתרחשת בסתר. מבואר שכול הדוגמאות שהוזכרו בפסוק כמו אב עם בתו ובן עם אמו מותרת להם המציאות של סתר בצורה קבועה. אולם לגבי שאר קרובים מציאות הסתר אסורה. כיון שאחותו לא מוזכרת בפסוק הירושלמי לומד שאסור לאדם לדור עמה. **הפני יהושע** (קידושין פ:) הסביר את הבבלי כמו הירושלמי. **אפ"ל** שמותר להיות עם אמו ובתו בסתר כיון שאדם לא חשוד על ביאתו אבל הוא חשוד על ביאת שאר העריות. **ואפ"ל** שמותר להיות עם אמו ובתו בסתר כיון שזוהי מציאות של קרבה נכונה ומותרת בעיני התורה ואילו מציאות של סתר עם שאר עריות זוהי מציאות של קרבה שאינה נכונה בעיני התורה למרות שאדם לא חשוד על ביאתו. להיות עם אישה אסורה בסתר זה איסור עצמי של קרבה שאינה נכונה והתורה לא באה לחדש שאדם בדווקא חשוד שיבוא מחמת מציאות זו לידי ביאה אסורה.

האבות דרבי נתן למד את האיסור מהפסוק "לא תקרבו לגלות ערווה" ומשמע שיחוד זה בכלל קרבה אסורה ואפילו דבר שאינו באמת קרבה אסורה רק נראה בעיני הבריות כמעשה של קרבה אסורה אסור.

הבדל ראשון שניתן לומר שמהבבלי והירושלמי משמע שאיסור יחוד הוא לאו הבא מכלל עשה ולאבות דרבי נתן איסור יחוד הוא לאו. **וכן מצאתי בגר"א** (כבד, ד) שהסביר מדוע השו"ע כתב שהמתייחדים לוקים מכת מרדות שלרמב"ם זה בגלל שאיסור יחוד דרבנן ולשאר הראשונים בגלל שזה לאו הבא מכלל עשה.

בנוסף ייתכן שיש מחלוקת בין המקורות בחז"ל בהבנת גדר האיסור. מהאבות דרבי נתן משמע שאיסור יחוד נאסר בגלל שהוא מביא לידי עבירה אחרת והתורה ציוותה אותנו להתרחק מהעבירה ומהכיעור וחכמים כללו בזה גם להתרחק מדברים שדומים ונראים ככיעור.

החזו"א בהערות שלו על אבי העזרי כתב לדחות את ההבנה שאיסור יחוד הוא איסור עצמי "אבל האמת בקרא לא כתוב יחוד אלא בן אין צריך להיזהר מאמו אבל חשוד על שאר עריות וממילא אסור יחוד". החזו"א מדייק שהתורה לא אסרה במפורש יחוד שאז היה מקום לומר שיחוד הוא איסור עצמי. התורה כתבה שבן דר עם אמו ומתייחד עם אמו ומכאן למדו חז"ל שבן לא חשוד על אמו אך הוא חשוד על שאר עריות וממילא אסור לו להתייחד עמה. **משמע שכול איסור ייחוד הוא בגלל חשד ביאה.** לפי המהלך של החזו"א נראה שמהלימוד בבבלי עולה שהאיסור הוא משום חשש ביאה **אולם לפי הירושלמי התורה דיברה בצורה ישירה על הייחוד ולכן יותר נראה שאיסור יחוד הוא איסור עצמי.** מהירושלמי יותר משמע שעצם מציאות הסתר נאסרה בעריות והותרה באם ובת. הנושא הוא עצם המציאות של הסתר מתי היא מותרת ומתי היא אסורה וניתן להבין שעצם הקרבה וההימצאות בסתר עם אישה אסורה היא בעייתית ולא

נכונה גם אם לא יבואו לידי עבירה אחרת של ביאה וגם אם לא נחדש שאדם חשוד על כול העריות.

יחוד דאורייתא או דרבנן

האם איסור יחוד מהתורה? מפשטות לשון הגמרא בקידושין שאומרת "רמז" נראה יותר שייחוד דרבנן כי הוא רק רמז בתורה. זה מעין אסמכתא ולא עיקר ההוראה של הכתוב. בנוסף הגמרא שואלת לאחר מכן במה עוסק פשט הכתוב כיון שזהו רק רמז שהוא מעין אסמכתא. אביי תרץ שהייתי חושב שמא לבן אם צריך לשמוע שהרי אם הוא יועץ לי לעבוד ע"ז אין לו ריב עימי על הירושה וכנראה שהוא יועץ לי עצה טובה קמ"ל שלא. אבל לבן אב בכול מקרה אדם לא היה מקשיב כי הוא מגמתי מחמת הריב שיש לו על הירושה ואף בלא התורה לא היינו מקשיבים לו.

אולם הגמרא בע"ז אע"פ שנוקטת באותה לשון כתבה בפירוש לפני כן "ייחוד דאורייתא היא". וזה לשון הגמרא בע"ז (לו:): "ייחוד דבת ישראל דאורייתא היא דאמר ר"י משום ר"ש בן יהוצדק רמז ליחוד מן התורה מניין".

שיטת רוב הראשונים - איסור יחוד דאורייתא והוא איסור נפרד בפני עצמו והמתייחד

לא עובר על הלאו של לא תקרב

ובאמת מהגמרא הזו הוכיח הרמב"ן בהשגות שכאשר מובא בגמרא הלשון רמז זה דאורייתא. הר"ף (קידושין לב:): **והרא"ש** (ד, כא) העתיקו את הגמרא שזהו רמז ולא כתבו בפירוש האם ייחוד דרבנן או דאורייתא. **אולם הרא"ש** (סוף הלכות נדה בקיצור) כתב שיחוד אסור מהתורה. **וגם הרשב"א** (א, תקפז) העתיק את הגמרא וכתב בפירוש שייחוד דאורייתא. **וכן רש"י** (שבת יג.) **ותוספות** (שם) **והתוספות רא"ש** (קידושין פא:): **והיד רמ"ה** (סנהדרין כא:): **והר"ח** (סנהדרין כא:): **ורבינו יונה** (ספר היראה אות רלה) כתבו שייחוד מהתורה מאחיק בן אמן.

שיטת הסמ"ג - איסור יחוד דאורייתא והמתייחד עובר על הלאו של לא תקרב

הסמ"ג (קכו) **והחינוך** (קפח) לא מנו את איסור ייחוד כאיסור בפני עצמו אלא כללו אותו באיסור לא תקרבו לגלות ערוה. לדעתם כמו שחיבוק ונישוק אסורים כי הם מביאים לידי גילוי ערוה כך גם יחוד אסור כי הוא מביא לידי גילוי ערוה. האם לדעתם מי שמתייחד עובר על לאו מהתורה של לא תקרבו כמו מי שמחבק ומנשק וע"כ הוא צריך ללקות מהתורה? או שמא לדעתם מי שמתייחד עובר על לא תקרבו מדרבנן והוא ילקה מכת מרדות? אם המתייחד עובר על לא תקרב דאורייתא מדוע הגמרא ששאלה "מנא הני מילי" לא הביאה את הפסוק של לא תקרב והעדיפה ללמוד מרמז?

בלשון הסמ"ג והחינוך לא ברור האם המתייחד עובר על איסור קרבה דאורייתא או דרבנן.

הסמ"ג כתב: "לפיכך אמרו חכמים שאסור לו לאדם לשחוק עם הנשים ולא לקרוץ בידיו ורגליו... וגם מטעם זה אסור להתייחד עם העריות שהדברים האלו מביאין לידי גילוי ערוה" מהלשון אמרו חכמים משמע שזה לא אסור מדאורייתא אלא מדרבנן וכמו קריצה ושחוק עם הנשים שחכמים הוסיפו שזה בגדר קרבה? והסמ"ג כתב לאחר מכן שלוקים על ייחוד מכת מרדות ולא לוקים מלקות מדאורייתא ואם ייחוד אסור מדאורייתא בלאו של לא תקרב מדוע לא לוקים עליו? הרי הוא פתח את הסימן שמי שעובר על לא תקרב לוקה מן התורה? מכול זה משמע שיש לחלק בין חיבוק ונישוק שאסורים מדאורייתא לייחוד שאסור מדרבנן. **אולם אח"כ הסמ"ג כתב** "אסור להתייחד עם ערוה מן העריות בין זקנה בין ילדה כאשר בארנו (בתחלת המצוה), מפני שהיא קריבה המביאה לידי גילוי ערוה....". משמע מלשוננו שזה ממש מוגדר הקרבה שאסורה מהתורה. והביא את

הרמב"ם שכתב שזה איסור מפי הקבלה ומשמע שלמד בדעתו שזה דרבנן והעיר עליו שבגמרא אמרו בפירוש שייחוד דאורייתא. נמצא שהסמ"ג מביא את הרמז של יחוד שהוא דאורייתא?

ונראה שלדעת הסמ"ג יחוד דאורייתא, והמתייחד עובר על לאו של לא תקרב. אולם אין למנות אותו כאיסור נפרד בפ"ע במניין המצוות בגלל שהוא רק נרמז בתורה ואין ללקות עליו בגלל שהלימוד מכי יסיתך הוא רק רמז (שתוקפו דאורייתא) וגם אם נאמר שהוא לימוד גמור זה לא הבא מכלל עשה. וא"א ללקות על יחוד משום הלאו של לא תקרב כי לפי פשוטו של מקרא הוא לא בא להזהיר מיחוד. וחכמים הם שגילו לנו שכלול בלאו גם איסור יחוד כי גם יחוד זוהי פעולה מקרבת ביאה. וכול שנלמד ע"י חכמים ע"י דרשה או מטעם אחר אין לוקים עליו מדאורייתא¹⁹.

נמצא שהתורה אסרה ייחוד וחכמים הבינו שאיסור זה הוא חלק מאיסורי הקרבה כי זוהי פעולה שנאסרה מצד שהיא מקרבת את הביאה²⁰ וכול פעולה שמקרבת ביאה נאסרה באיסור בפני עצמו של לא תקרב דאורייתא. אולם פשט הלשון של "לא תקרב" הוא שיש לאסור באיסור עצמי מדאורייתא רק מגע של חיבה והנאה, חיבוק ונישוק וכדומה ומטעם זה לוקים מדאורייתא רק על פעולות אלו. אולם אחרי שחז"ל למדו שייחוד אסור מהתורה והוא בכלל פעולות הקרבה המביאות לגילוי ערוה, נמצא שמי שמתייחד עובר על הלאו של לא תקרב אולם אין הוא לוקה מדאורייתא משום לא תקרב רק לוקה מכת מרדות מדרבנן.

שאר הראשונים שהבינו שאיסור ייחוד דאורייתא נלמד מכי יסיתך ולא קישרו את איסור ייחוד לאיסור קרבה צ"ל שסוברים שקרבה זה דווקא מגע וזה איסור שונה מייחוד. יחוד הוא לא בכלל קרבה כי עוברים על יחוד מעצם הכניסה למציאות של סתר גם אם אין שום הנאה והתקרבות פיזית. אפשר לעבור על איסור יחוד גם אם מדובר באיש ואישה שכלל לא מכירים וכלל לא מדברים ביניהם. אולם איסור קרבה זה רק שנוצרת התקרבות פיזית שיש בה הנאה.

שיטת החינוך - איסור יחוד דרבנן והמתייחד עובר על לא תקרב דרבנן

גם בחינוך (מצווה קפח) **מובאת לכאורה סתירה דומה**. החינוך גם הביא דוגמאות לאיסור קרבה מדאורייתא כמו חיבוק ונישוק כאשר הוא הגדיר את המצווה ואח"כ בדיני המצווה הוא הביא הרבה הרחבות של חז"ל ומעשים שחז"ל אסרו "מדיני המצווה, מה שאסרו חכמים זכרונם לברכה בזה לגדר, והוא שלא יקרוץ אדם בידיו וירמוז בעיניו לאחת מן העריות, ושלא לשחוק עמהם כלל, ואפילו להריח בשמים שעליהם אסור, ושלא להביט בנשים כלל" מלשונו משמע שפעולות אלו אסורות מדרבנן בלבד שחכמים הוסיפו אותם כדי ליצור גדר מהעבירה. גדר מדרבנן זה לא פרשנות ללאו אלא זה תוספת כדי לגדור את האדם מהעבירה. בהמשך הביא החינוך את איסור ייחוד וכתב:

¹⁹ באינצקלופדיה התלמודית (כרך יד ערך חיבי מלקיות) מובא: "לכן המאכיל כזית מן הפסח למומר לעבודה זרה או לנכרי, לדעת הסוברים שעובר בלאו של כל בן נכר לא יאכל בו, אינו לוקה, לפי שלא נאמר בפירוש לא תאכיל לבן נכר, אלא שאנו מפרשים מה שנאמר לא יאכל בו, כאילו נאמר לא יאכיל, ולכן אינו לוקה. וכן הנהנה מבשר-בחלב, שעובר בלאו של לא תבשל גדי בחלב אמו, שנאמר שלש פעמים, אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה, אינו לוקה, לפי שמשמעות הכתוב אינה אלא על בישול, אלא משום "אם אינו ענין לבישול תנהו ענין להנאה" למדנו שזהו לאו על הנאה, ולכן אינו לוקה עליו, כיון שפשוטו של מקרא אינו מדבר באיסור הנאה, אלא מכח יתור אנו דורשים איסור ההנאה, אף על פי שדבר תורה היא, אין לוקים עליה. וכן האוכל מצפור ששחטוה לטהרת-מצורע, שעובר בלאו של זה אשר לא תאכלו מהם, שדרשו: וזה, לרבות הצפור השחוט, אינו לוקה, כיון שפשוטו של מקרא אינו בצפור השחוט. וכן כתבו אחרונים שאף על פי שאסור להאכיל בידים איסור לקטן, שנאמר בשרצים: לא תאכלום כי שקץ הם ודרשו: לא תאכלום, להזהיר הגדולים על הקטנים, אם האכיל שרצים לקטן, אינו לוקה, לפי שאין הפסוק מפורש לאסור האכילת הקטן, אלא למדו כן מדרשה, ואין הלאו דומה ללאו של חסימה. ויש מהראשונים חולקים וסוברים שהאוכל מצפור השחוט לוקה, והנהנה מבשר בחלב הרי זה לוקה, או שאפילו שאינו לוקה הרי זה מטעם אחר, שכיון שאפשר להנאה בלא מעשה, נחשב ללאו שאין בו מעשה, שאין לוקים עליו, וכן המאכיל מבשר הפסח לבן נכר שאינו לוקה, הרי זה לפי שאין בו מעשה".

²⁰ וייתכן שלמד שחז"ל גילו את זה בסוגיה שקבעו שזה יסוד החילוק במשנה בין אדם אחד שאסור להתייחד עם שתי נשים כי דעתן קלה ויבואו לידי ביאה בשונה מאישה אחת עם שני גברים ומסתמא חכמים לא הוסיפו טעם נוסף חדש לאיסור יחוד. וכן למד כן מהדין של בעלה בעיר שלא חוששים משום יחוד.

"ועוד אמרו חז"ל במצווה זו שאסור להתייחד עם כל העריות, רצוני לומר עם כל העריות דבר תורה בין זקנה בין ילדה, שהיחוד, לגלות ערוה הוא גורם, חוץ מן האם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה שמותרין, חוץ מחתן שפירשה אשתו נדה קודם שיבעול". ולכאורה אם יחוד עם העריות אסור "דבר תורה" מה שייך לומר "ועוד אמרו חז"ל במצווה זו"? זה לא חז"ל זה התורה אמרה כי זה עצמו לא תקרב? האם ייחוד לפי החינוך כלול בתוספות שהוסיפו חז"ל לאיסור קרבה או שזה איסור דאורייתא²¹? והיה אפשר להסביר את החינוך כסמ"ג אולם לענ"ד יותר נראה שכוונתו שאיסור יחוד אסור מדרבנן. מהחינוך משמע שיש פעולות קרבה האסורות מדאורייתא ויש פעולות קרבה האסורות מדרבנן. לכול ההרחבות של חז"ל נתן החינוך כלל: "ורבינו פרטי הריחוקין שהזהירו עליהן בענין זה, אבל כלל הדבר הוא שלא יעשה האדם שום דבר בעולם המביאו לידי הרהור בנשים, לא במעשה ולא בדבור ולא שום רמז לקרב דעת האישה הקלה עם דעתו, אלא באשתו לבד... ואין באפשר להגיד פרטי הענינים שידע האדם לעשות לקרב אליו דעת האישה שהוא קל, ולכן הזכירו זכרונם לברכה מהם קצת, ובשאר יזהר כל אחד ואחד לשמור עצמו לפי מה שימצא את גופו, כי השם יראה ללבב". נמצא שמהתורה האיסור הוא על קרבה שיש בה מגע וחכמים הרחיבו לכול פעולה שיכולה להביא לידי הרהור וכול פעולה שיוצרת קירוב דעת. וזה הכלל שעמו כול אדם צריך ללכת כאשר הוא מכריע לגבי כול פעולה שהוא עושה גם פעולות מותרות- שאם הם מביאות אותו לידי הרהור וקירוב דעת אסור. אולם במה שכבר אסור חז"ל כתב החינוך שאין רשות להקל גם אם אדם יאמר שאותו זה לא מביא לידי הרהור וקירוב דעת. ודווקא גדולי החכמים בדורות הקודמים הקלו בחלק מהדברים במקום מצווה שהם היו כמלאכים שלא היה עסקם אפילו שעה אחת בתורה ובמצוות וכוונתם הייתה מפורסמת לכול העולם אבל לנו אסור לפרוץ אפילו גדר קטן בעניינים אלו. החינוך הביא דוגמא על אחד מהחכמים שאסר על עצמו להתייחד עם בתו למרות שזה מותר. ואז הוא מגיע לאיסור יחוד וכתב "ועוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה [שם פ' ע"ב] במצווה זו שאסור להתייחד עם כל העריות, רצוני לומר עם כל העריות דבר תורה". ונראה שהחינוך אסר יחוד כחלק מהפעולות המביאות לידי קירוב דעת והרהור האסורות בלא תקרב מדרבנן. מהחינוך נראה שאיסור קרבה מדרבנן רחב יותר מאיסור הקרבה דאורייתא ולכן גם ייחוד כלול באיסור קרבה. מה שמתרשש ביחוד זה אינטימיות שיכולה להביא לקירוב דעת והרהור וזוהי פעולה מקרבת שאסורה מצד עצמה עכ"פ מדרבנן גם אם היא לא תביא כרגע לידי ביאה. ונראה שכוונת החינוך בלשון "עם כול העריות דבר תורה"- העריות שאסורות מהתורה. שיש שניות לעריות שלא אסורות מהתורה ואיסור יחוד הקדמון היה רק על העריות שנאסרו מדאורייתא חוץ מאמו ובתו ואשתו נידה²². אח"כ בא דוד וגדר גם על יחוד של פנויה ושמאי והלל על גויה. ונראה שאם כוונת החינוך הייתה לומר שאיסור יחוד הוא דבר תורה הוא היה כותב " שאסור להתייחד דבר תורה עם כל העריות" מדוע הוא כתב "רצוני לומר עם כל העריות דבר תורה"?

שיטת הרמב"ם

הרמב"ם (כב,א) **והשר"ע** (כב,א) כתבו שאיסור יחוד הוא סייג לגילוי ערוה. **הרמב"ם** כתב "שדבר זה גורם לגלות ערוה" וכן הוא כתב (הלכות יט-כ) שייחוד הוא הגורם הגדול לעבירה. ומכאן שאיסור זה הוא גדר וסייג לביאה אסורה. האם לפי הרמב"ם מי

²¹ החינוך כתב שעל לא תקרב דאורייתא (קירוב בשר) לוקים מדאורייתא ועל שאר דברים שאסרו חז"ל להרחקה כגון השחוק והקלות ראש מכין אותו מכת מרדות מדרבנן. החינוך לא כתב בפירוש האם על ייחוד לוקים מדאורייתא או מדרבנן.

²² ראה למשל חינוך בפרשת אחרי מות מצוה ר באיסור דודתו כתב "וכן אסרו גם כן אשת אחי אמו בין שהוא אחיה מצד אב לבד או מצד אם לבד, ואף על פי שאשת אחי אמו אינה אסורה כלל דבר תורה, מפני שאסרה התורה אשת אחי אביו מצד אב שנקרא דודו, הוסיפו הם באיסור לגדר כל אחד מאלו הדומים לו". דודה מאמא אינה אסורה מהתורה והחינוך משתמש באותו ביטוי שהיא לא אסורה דבר תורה

שמתייחד עובר על איסור לא תקרב? הרמב"ם הפריד את איסור יחוד לפרק נפרד ולא הביא את איסור יחוד כחלק מהדוגמאות של איסור קרבה. כאשר הוא פירט את מעשי הקרבה הוא הביא חיבוק ונישוק ודוגמאות נוספות אך הוא לא הביא את היחוד כחלק מהדוגמאות. הסמ"ג והחנינוך הביאו את איסור יחוד יחד עם שאר הדוגמאות של המעשים המביאים לידי גילוי ערוה. בנוסף הרמב"ם לא הביא את הפסוק של לא תקרב כאשר הוא דיבר על איסור יחוד. לכן נראה שלשיטת הרמב"ם המתייחד לא עובר על איסור לא תקרב לגלות ערוה.

הרמב"ם כתב (כב,ב) שאיסור יחוד הוא מפי הקבלה. בהלכות מאכלות אסורות (ח,טו) משמע שמפי הקבלה זה איסור דאורייתא. וכ"כ המגיד משנה והמשנה למלך שיחוד לפי הרמב"ם אסור מהתורה. המשנה למלך הסביר שכיון שאיסור יחוד אינו מפורש ממש בתורה ונלמד רק בדרך רמז, כתב הרמב"ם שהוא מפי הקבלה. וכן לכאורה כתב הב"י (סימן כב) וז"ל: "וכתב הרמב"ם בפכ"ב מהלכות איסורי ביאה (ה"ב) איסור יחוד העריות מפי הקבלה וטעמא שאף ע"פ שאמרו ייחוד דאורייתא לאו למימרא שהוא כתוב בתורה שהרי אמר רמז לייחוד מן התורה מנין ולשון רמז מוכיח שאינו מפורש אלא רמז בעלמא".

הקושי הוא שלדעת הרמב"ם כול הדרשות שאינן פשוט הכתוב תוקפם דרבנן? בשורש ב הרמב"ם כתב "וכבר הביאם חוסר הידיעה ליותר חמור מזה והוא שאם הם מצאו דרש של איזה פסוק שמתחייב מאותו הדרש לעשות מעשים מסוימים או להתרחק מדברים מסוימים והם כולם בלי ספק דרבנן מונים אותם בכלל המצוות, ואע"פ שפשטיה דקרא אינו מורה על שום דבר מאותם הדברים". וגם אצלנו הגמרא אומרת שזה לא פשט הכתוב²³ וכיון שזה דרש בעלמא נראה שהתוקף יהיה דרבנן? **הרמב"ם מדבר בשורש השלישי על הגונב כלי שרת,** שהגמרא בסנהדרין (פא:) אומרת שקנאים פוגעים בו. הגמרא שאלה היכן זה רמוז? ותירצה "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו". זה וודאי לא פשט התורה שאוסרת על הלוויים לראות את החזרת כלי השרת לנרתקים שלהם. הרמב"ם אומר שדי בזה שהגמרא אומרת רמז כדי להבין שזה לא פשט הפסוק ולכן אין למנות מצוה זו לדורות?

שיטת הכסף משנה ודעימה ברמב"ם - איסור יחוד דאורייתא והוא איסור נפרד שלא קשור לאיסור קרבה מהלכה למשה מסיני

3. הכסף משנה סובר שכול דבר המקובל ממש רבינו או נלמד מ"ג מידות נקרא קבלה. יחוד לא נלמד מ"ג מידות אבל לאור דברי הכסף משנה צריך לומר שיחוד נאסר מהלכה למשה מסיני לפי הרמב"ם ולכן למרות שהלימוד הוא דרש ורמז התוקף יהיה דאורייתא. נמצא שיטה נוספת המבססת את מקור החיוב לא מהלימוד של כי יסיתך ולא מהפסוק לא תקרב אלא מהלכה למשה מסיני. וכ"כ המנחת אשר (א,פ) שכוונת הב"י שאיסור יחוד מהתורה אלא שהוא לא מפורש בתורה ונמסר מפי הקבלה. וכ"כ החיד"א (יעיר און מערכת ה' אות ו) שהרמב"ם סבר שהלימוד שהובא בגמרא אינו לימוד גמור והוא אסמכתא ובכול זאת חז"ל קיבלו שמדאורייתא ייחוד אסור. מאיפה הרמב"ם הבין לשיטתם שיחוד אסור מהלכה למשה מסיני?

לענ"ד הרמב"ם הבין שביחוד הגמרא אמרה בפירוש שזהו איסור שנלמד בקבלה ממש רבינו. שהגמרא אמרה ייחוד דאורייתא למרות שהלימוד הוא רמז ולא פשט הכתוב.

²³ וכוונתו שם שהתוקף הוא דרבנן כי הוא כתב "בלא ספק מדרבנן" ולכן הרמב"ם לא מונה דברים הנלמדים בדרך דרש במניין המצוות לעומת מה נלמד ב"ג מידות שתוקפו דאורייתא.

ודווקא פה שהגמרא כתבה בפירוש שיחוד דאורייתא למרות הלימוד שהוא בדרך רמז יש להבין שהתוקף הוא דאורייתא מהלכה למשה מסיני אבל במקומות אחרים בהם יהיה רק רמז או דרשה שאינה פשט הכתוב ולא יהיה מוזכר שזה דאורייתא בפירוש התוקף יהיה דרבנן.

אולם הרמב"ם פסק שהמתייחד מכים אותו מרדות, ולא מלקות מהתורה? **המגיד משנה** כנראה יתיר שאין מלקות מהתורה, כיון שמדובר בעשה, ועל עשה לא לוקים מהתורה.

שיטת הגר"א ברמב"ם - איסור יחוד דרבנן והוא איסור נפרד שלא קשור לאיסור קרבה

4. אולם עדיין קשה שאם זהו איסור דאורייתא שעומד בפני עצמו ולא קשור ללא תקרב מדוע הרמב"ם לא מנה אותו במניין המצוות? **ועוד הרמב"ם בהלכה י כתב** "תינוקת מבת שלש ולמטה ותינוק בן תשע ולמטה מותר להתייחד עמה, שלא גזרו אלא על ייחוד אישה הראויה לביאה ואיש הראוי לביאה". בפשטות הרמב"ם מדבר על כול התינוקות גם על קרובים וקרובות האסורים באיסור עריות ולאו דווקא על תינוקות פנויה שאיסורה מדרבנן ועל כולם הוא כותב "שלא גזרו" ומשמע שאיסור יחוד דרבנן וחכמים אסרו רק בראויים לביאה וצ"ע. **לכן נראה יותר לענ"ד שכוונת הרמב"ם שהאיסור מדרבנן.**

לסוברים שמדובר באיסור דרבנן ייתכן לומר שמפי הקבלה הכוונה למסורת קדומה, אולם זה יכול להיות מסורת קדומה של הלכה למשה מסיני זה יכול להיות מסורת קדומה לדברים שהם מדרבנן והדבר תלוי מהיכן הגמרא לומדת אותם²⁴. איסור ייחוד הוא מקבלת הנביאים והיא תקנה קדומה מאוד אולם אין לאיסור זה תוקף דאורייתא אלא הוא נאסר מדרבנן. **וכן משמע מתה"ד** (סימן רמב)²⁵ **וכן משמע מהסמ"ג וכן משמע בגר"א** (כב,ד) שכתב "וכמו שכתב הרמב"ם שם ואיסור ייחוד העריות מפי הקבלה רוצה לומר דאסמכתא היא". **וכן משמע שהבין הב"ח** (סימן כב) "ואף ע"ג דהרמב"ם כתב בפרק כ"ב דביאה דאיסור ייחוד עריות מפי הקבלה היא מכל מקום מדקאמר בסוף קידושין רמז ליחוד מן התורה מנין וכו' ובפרק אין מעמידין אמרו בפירוש ייחוד דאורייתא הוא משמע דאסור מן התורה ולכן כתב רבינו (הטור) אסור מן התורה".

לסוברים שזה איסור דרבנן נצטרך לומר שיש מחלוקת סוגיות והרמב"ם פסק כגמרא בקידושין שזה לא אסור מדאורייתא. יש הבדל בין רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל לעומת רבי שמעון בן יוחזקדק. ובגלל שהגמרא כתבה בפירוש שזה לא פשט הפסוק הרמב"ם הבין שזה דרבנן כפי שהוא כתב בכלל השני. או שיש לומר שכוונת הגמרא "דאורייתא" לומר שזה וודאי לא תקנה של דוד ובית דינו כי זוהי דרשה קדומה יותר שהמקור שלה כבר רמזו בתורה בלי קשר לאירוע כזה או אחר כמו מעשה אמנון ותמר שבעקבותיו חכמים גזרו.

שיטות נוספות הסוברים שזה דרבנן

הסמ"ק כתב במצוה צה שמכאן הוא מתחיל לפרט מצוות דרבנן והביא לאחר מכן את איסור ייחוד (מצווה צט). **ובדברי המאירי** יש להתלבט מה כוונתו שכתב שזה איסור תורה מדרך רמז ואסמכתא האם כוונתו שהתוקף דאורייתא רק הסביר מדוע לא נמנה במניין המצוות וכ"כ הציץ אליעזר (ו,מ) או שלדעתו התוקף דרבנן כמו שבכמה מקומות

²⁴ **וכן משמע מהרמב"ם בהלכות אישות** (א,ו) שיש נשים אחרות שאסורות מפי הקבלה ואיסורן מדברי סופרים והן הנקראות שניות". **וכן בהלכות טומאת מת** (ה,ד-ה) שהדברים הללו אע"פ שהן דברי קבלה אינן דין תורה שהרי לא נתפרשו בתורה. ממקורות אלו קשה על דברי הכס"מ שהסביר שדברי קבלה הכוונה דאורייתא.

²⁵ **תרה"ד** השווה בין החובה לכסות את ראש האישה לאיסור ייחוד כי בשניהם הגמרא הקשתה "דאורייתא היא". וכתב שהרמב"ם סובר שיחוד אסור מדרבנן ומתוך כך הסיק שלרמב"ם גם כיסוי ראש דרבנן וכוונת הגמרא "דאורייתא" שהדין רק רמזו בתורה.

בש"ס הוא מביא שיש דברים הנקראים דאורייתא כי יש להם עיקר מהתורה ומקור בפסוקים אך התוקף שלהם דרבנן²⁶.

מה הגדר דאורייתא של איסור יחוד שנלמד מההיתר של אמו

הגמרא בקידושין (פא:) מבארת את היתר המשנה להתייחד עם האם ואומרת: "אמר רב יהודה אמר ר' אסי מתייחד אדם עם אחותו". **ורש"י הסביר** שלאחר שנקרו אנשי כנסת הגדולה את עיניו של יצחק כמובא בסנהדרין (סד.) אין הוא מתגרה בקרובותיו של אדם ולכן החל מאז מותר להתייחד עם אחותו.

וקשה על כול הראשונים הסוברים שאיסור יחוד דאורייתא איך חכמים יכולים לעקור איסור דאורייתא בקום עשה מאנשי כנסת הגדולה ואילך? **התוספות רא"ש תרץ** שבאמת למדנו מהתורה עצמה שאיסור ייחוד תלוי בתוקף היצר שזה יסוד ההיתר באמו. וכיון שהפחיתו את כוח היצר היה באפשרותם של חכמים להתיר את הייחוד באחותו.

ומעין זה הרב פיינשטיין (ד,סד,א) דן אם יש היתר יחוד באב ואם שהתגירו עם בניהם ובנותיהם שלהלכה הם לא נחשבים קרובים וכתב שהסברא של הגמרא תלויה בתוקף היצר וזה עניין טבעי שאין יצר לאמו הביולוגית גם אם לפי ההלכה היא לא מוגדרת אמו כי גר שהתגיר כקטן שנולד. לכן הוא מתיר להם להתייחד. והוכיח מהגמרא בסנהדרין (קג:) באמון שבא על אמו שאמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת ממנו ואמר לה שהוא עושה להכעיס את בוראו הרי שהודה שלא היה לו לאמו שום תאוה לבוא עליה. והוסיף שגם לבתו אין תאוה ולכן הוצרכו בנות לוט להשקות את אביהן יין כדי שיבעל אותן ולא אמרו לו שרוצות שיבא עליהן. והוסיף שהגנאי שהיה בזה משום שזה זנות בלי תאוה- שלוט לא היה רוצה אם לא היו משקים אותו. וחילק בין אחות שיש תאוה אבל לא חזקה לאמא שאין בה תאוה כלל.

הגמרא בסנהדרין (לז.) מביאה שהקשה מין אחד לרב כהנא כיצד מותר להתייחד עם אשתו נידה "אפשר אש בנערת ואינה מהבהבת"? רב כהנא השיב לו "התורה העידה עלינו סוגה בשושנים שאפילו כסוגה בשושנים לא יפרצו בהם פרצות. **ורש"י הסביר** שאפילו באזהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשים מהעבירה ואין צריך גדר אבנים להפסיקם. **התוספות רא"ש הקשה** שייחוד דאורייתא ואיך הגמרא מביאה דרש מדברי קבלה להתיר איסור תורה? **התוספות רא"ש תרץ** שזה נלמד מהסברא של התורה עצמה שאסרה בייחוד רק ערוה שאיסורה איסור עולם כמו אמו. אבל מי שאין איסורה איסור עולם כמו אמו מותרת מהתורה בייחוד. וכיון שנידה אין איסורה איסור עולם מותר מדאורייתא להתייחד עמה. ונראה שהסברא היא שכאשר אין היתר לאיסורה יצרו תוקפו ויש יותר חשש שיגיע לידי איסור אולם שיש היתר לאיסורה יצרו לא תוקפו כ"כ משום שהוא יכול לבא עליה בהיתר. (וצריך בפשטות שההיתר לאיסורה יהיה תלוי בה כמו נידה שיכולה ללכת לטבול. כאשר ההיתר תלוי באחרים כמו באשת איש שהיא תלויה בגט שיינתן לה ע"י הבעל או במיתתו זה לא נחשב שיש היתר לאיסורה. הרב

²⁶ המאירי בראש השנה (ט.) כתב "ותוספת זה יראה שאינו אלא מדברי סופרים וקראי אסמכתא בעלמא ויש חולקים ממה שאמרו במס' יום טוב ל' א' תוספת יום הכפורים דאורייתא ואין הכרח בכך וכבר מצינו בהרבה מקומות בתלמוד שקורא דברי סופרים דאורייתא כשהוא דבר שיש לעקר שלו סרך מן התורה אף על פי שאין אותו ענין מן התורה". וכן המאירי בביצה (ל.): "ותוספת יום הכפורים עצמו חוכך אני לומר שאינו אלא מדברי סופרים וקרא אסמכתא בעלמא ואף על פי שאמרו כאן תוספת יום הכפורים דאורייתא פירושו שיש לעקר שלו סרך מן התורה וכן אמרו במסכת מועד קטן במלאכת המועד חולו של מועד דאורייתא וכן הרבה ובפירוש מצאתיה באחרון של ראש שנה במה שאמרו ולא עולין באילן וכו' ושאלו השתא דרבנן אמרת לא מן התורה מיבעיא ותיירץ זו ואין צריך לומר זו קתני ודאי עליה באילן אינו אלא מדברי סופרים שמא יעלה ויתלוש ולא שפירשו בדבר שיש בו חשש לבא לידי איסור תורה מיבעיא למדת שכל שאסרוהו מחשש איסור תורה הן קורין אותו לפעמים מן התורה וכן כל שיש לעקר האיסור סרך לאיסור מן התורה כמלאכת המועד שעקר איסורו והוא ה"ט מן התורה".

חותה (עמוד מג) כתב שמותר לאיש להתייחד עם אשתו שאינה רוצה לטבול כיון שבכול רגע יכולה לשנות את דעתה וללכת לטבול).

ולכאורה יוצא מדבריו חידוש נוסף לגבי חתן וכלה שנישאו בחופת נידה שהגמרא בכתובות אמרה שהוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים ואסור להם להתייחד. **לפי התוספות רא"ש האיסור הוא מדרבנן** כיון שהיא תהיה מותרת לו לאחר זמן. **וכ"כ התוספות בסנהדרין (ז.)** "וי"ל דלא אסרה תורה אלא כעין אמו דלא עבדא דמשתריא אבל נדה סופה ליטהר ומיהו היכא דלא בעל אפילו נדה אסורה להתייחד". ומשמע מדבריהם שהאיסור של חתן במקרה שלא בעל בגלל שיצרו חזק הוא רק מדרבנן אולם מדאורייתא אין הבדל בין אשתו שבעל, לאשתו שלא בעל. **וכ"כ התוספות סוטה (ז.)** "ויש לומר דוקא יחוד דערויות דאין להן היתר דומיא דבן עם אמו אסרה תורה, אבל נדה לא".

יחוד עם פנויה נידה (כגון חותנתו האלמנה) ודין יחוד בפגישות לפני חתונה

האם יחוד עם פנויה נידה 27 הוא דאורייתא או דרבנן 28? לפי סברת התוספות והרא"ש נראה שה"ה גם לפנויה נידה שהיחוד עמה יהיה אסור רק מדרבנן כיון שהיא עומדת להיטהר והיתירה תלוי רק בה. **וכן הביא בספר את צנועים חכמה** (חלק ג עמוד צו הערה 61) בשם ר' יצחק אלחנן ספקטור שלמד שכול יחוד עם נידה הוא דרבנן לפי התוספות. וייתכן שהסברא היא שכול שיש היתר לאיסורה יצרו לא תוקפו כול כך.

אולם ייתכן לחלק בדעת התוספות והתוספות רא"ש בין פנויה נידה לאשתו נידה ולאסור פנויה נידה ביחוד מדאורייתא, כי דווקא באשתו יש היתר ברור לאיסור ויצרו מתפייס כי יש לו פת ברור בסלו אולם בפנויה נידה מי מבטיח שבעתיד לאחר שתטבול ותטהר שהיא תזדמן לו ותתרצה להיבעל לו? הרי היא לא אשתו 29? **וכן משמע מהריב"ש בתשובה** (תכה) לחלק בין פנויה נידה שהיחוד עמה אסור מהתורה לאשתו נידה שבה יש היתר מיוחד. **וכן משמע מהרמב"ם (כב,א) והשר"ע** שכתבו שאסור להתייחד עם ערוה מהערויות חוץ מהבעל עם אשתו נידה. משמע שנידה שאינה אשתו היא בכלל הערויות ויש לחלק בין אשתו לפנויה נידה. נידה מותרת ביחוד רק עם בעלה. אולם בשיטתם ניתן לטעון שכול ייחוד הוא דרבנן גם בערויות.

וגם החינוך כתב "שלא להתעדן באחת מכל הערויות, והן קרובות ואשת איש ונדה". ומשמע שנידה היא בכלל ערויות. **וכ"כ בבינת אדם (קכו,ז) וכ"כ בספר דבר הלכה** שיחוד עם פנויה נידה הוא דאורייתא כשאר ערויות. **וכ"כ בחוט השני** (עמוד רו) שלרוב האחרונים יחוד עם פנויה נידה הוא איסור תורה 30.

ולענ"ד להלכה נראה שבשעת צורך גדול יש לסמוך על המקלים ולהקל בספק. שיש לצרף את הבנת הגר"א הלבוש והציץ אליעזר בשעת הרמב"ם והשר"ע שיחוד דרבנן ואת"ל שיחוד דאורייתא שמא רק ערויות אסרה תורה ונידה אינה כמו ערויות כיון שיש היתר לאיסורה כדעת ר' יצחק אלחנן ספקטור בהבנת התוספות. שכיון שיש שני צדדים

²⁷ גם לסוברים שנידה דינה כערויות ממש כפי שכתב הריב"ש בתשובה (תכה) והחכמת אדם (קכו) יש צד לומר שאיסור היחוד עמה יהיה דרבנן כיון שיש היתר לאיסורה.

²⁸ גם אם יחוד דרבנן אין חלילה להקל ראש באיסור זה ורש"י כתב במשנה באבות "כול דבריהם כגחלי אש" - אפילו קלות שבקלות והביא דוגמא לפורץ גדרן של חכמים כגון יחוד של פנויה. אולם יהיה ניתן להקל בספק יחוד כדן ספק דרבנן לקולא.

²⁹ **וה"ה בפנויה שאינה נידה** אין לומר שהיחוד עמה מותר מהתורה בגלל שיש היתר לאיסורה שהרי אפשר לקדש אותה, כי מי אמר שהיא תסכים להתקדש? ורק שההיתר ברור יש ראייה מהתוספות להקל. לכן יותר נראה לומר שהטעם שהיחוד עם פנויה שאינה נידה מותר מהתורה זה בגלל שהיא וודאי לא בכלל ערויות ואין אפילו איסור לאו למי שבא עליה (רק ביטול עשה של מצוות קידושין). ולסוברים בדעת הרמב"ם שיש לאו למי שבא עליה (והיא קדשה האמורה בתורה) צריך לומר שהתורה אסרה ייחוד רק בערויות ולא בחיבי לאווין.

³⁰ גם למחמירים בפנויה נידה שאיסורה מהתורה וודאי שילדה עד גיל 11 איסור הייחוד עמה הוא מדרבנן. **וכ"כ האגרות משה (אור"ח א,כו) שמגיל 11 היא בחזקת נידה לגבי זה שאז זה מצוי.**

לומר שמדובר באיסור דרבנן יש להקל בספק. לכן להלכה אם זוג שיוצא לפגישות לפני חתונה הזדמן למקום שיש בו ספק יחוד יש להקל אם אין פתרון אחר. וכן פנויה נידה שמבקשת טרמפ מחתונה מאוחר בלילה או שנשארה לבד עם הנהג באוטובוס האחרון אם יש צד נוסף לומר מדוע אין יחוד אלא שהוא נתון במחלוקת הפסוקים יש להקל. ונביא כמה דוגמאות להיתרים ביחוד שנחלקו בהם האחרונים: 1. כביש שיש בו תנועה של רכבים בשעת לילה מאוחרת (כאשר יש חשש שעלולה לעבור כול רגע מכונית אין איסור יחוד) אך בתדירות נמוכה. נחלקו האחרונים האם צריך תדירות של כול עשר דקות או שלוש דקות. לדעת הרב אלישיב יש להקל כאשר יש עוברים ושבים כול עשר דקות והילק"י החמיר שצריך עוברים ושבים כול שלוש דקות. 2. פתח סגור אך לא נעול- בפגישה עם פנויה נידה יש להקל לסיים בנחת את הפגישה שמתקיימת בתוך חדר סגור ולא נעול בבית, אפילו שבעלי הבית כבר ישנים שיש לסמוך על הסוברים שבחדר סגור ולא נעול אין ייחוד ויש פחד שמא משהו מבני הבית יתעורר. ויותר מזה הקל בספר "את צנועים חכמה" (עמוד קד הערה 82) ביחוד עם פנויה נידה בדלת סגורה ולא נעולה גם אם אין אף אחד בבית ויש צורך לסגור את הדלת כגון שקר ויורדים גשמים. וכן המסייע לאלמנה (כגון חותנתו) בביתה והיא חוששת להשאיר דלת פתוחה מכול מיני סיבות המקל יש לו על מה לסמוך. ושאלו אותי כמה פעמים זוג שיוצא לפגישות לפני חתונה אם יכולים לעשות יחד בייבי סיטר לילדים קטנים של קרובים או חברים (הילדים נרדמים בשלב מסוים או שאינם נחשבים כלל שומר כי הם קטנים מידי) ולכתחילה צריך לפתור את הבעיה של יחוד בדרך יותר ברורה כגון שישאירו דלת פתוחה לרה"ר וכדומה אך בשעת הצורך המקלים יש להם על מה לסמוך ובלבד שלא ינעלו את הדלת.

וכן לענ"ד יש להקל בבנות מאומצות מגיל קטן כדעת הציץ אליעזר (ו,מ,כא) הסובר שאם הם מורגלים מותר להן להתייחד עם אביהן המאמץ ולמרות שרוב האחרונים חלקו עליו וצריך קשר דם ממש ובלי קשר דם יש יצר, אם מדובר בפנויה נידה יש להקל לסמוך על הציץ אליעזר בשעת הצורך.

רמת חומרת איסור ייחוד לדעת השו"ע

השו"ע (כב,א) העתיק את לשון הרמב"ם אך השמיט את דברי הרמב"ם שהאיסור הוא מדברי קבלה. והפריד את איסור יחוד לסימן נפרד מדיני קרבה כמו שעשה הרמב"ם וכן פסק (כב,יא) שאין איסור יחוד בתינוקות פחותה מבת שלוש "שלא גזר" אלא על יחוד של הראויים לביאה. אפשר להבין מדבריו שהאיסור מדרבנן. וכ"כ הגר"א (כב,ד) והלבוש בדעת השו"ע והציץ אליעזר (ו,מ,א) הוסיף להוכיח שהשו"ע לא הזכיר שיחוד אסור מהתורה כלשונו של הטור אלא כתב בסתם שאסור להתייחד עם ערוה מהעריות לכן דעתו שהאיסור מדרבנן. אולם הבית שמואל (כב,א) לא כתב מה דעת השו"ע רק הביא את המחלוקת בין התוספות והטור לרמב"ם. ואפשר להבין מדבריו שהסתפק מה דעת השו"ע או שלדעתו השו"ע לא הכריע בזה. וגם לענ"ד דעת השו"ע לא ברורה בזה שבב"י לא הביא בפירוש דעות הסוברים שאיסור יחוד דרבנן ולא ברור מדבריו האם התכוון להסביר ברמב"ם שהאיסור מדרבנן או מדאורייתא³¹ ועל פי הבנתו בכסף משנה שדברי קבלה ברמב"ם זה הלכה למשה מסיני או י"ג מידות צריך לומר שיחוד דאורייתא. ובמצב שדעת השו"ע אינה ברורה נראה שיש לחזור לראשונים ולפסוק על פי רוב הראשונים שאיסור יחוד בעריות מהתורה.

³¹ ובאמת נחלקו האחרונים בדבריו ועיין דברי סופרים עמק דבר ס"ק א שלמד שכוונת הב"י שהתוקף דאורייתא והביא דבר הלכה שלמד בב"י שהוא מדרבנן. וגם המנחת אשר כתב שכוונתו לאסור יחוד מדאורייתא והציץ אליעזר שכוונתו לאסור יחוד מדרבנן.

לכן למרות שלדעתנו יותר נראה ברמב"ם שהאיסור מדרבנן כהבנת הסמ"ג והגר"א כיון שלא ברור שהשו"ע כך הכריע יש לחוש לכתחילה לרוב הראשונים. לכן במקרה של ספק יש להחמיר שספק דאורייתא לחומרא³².

אולם יש לצרף את בשעת הצורך את ההבנה של הגר"א והב"ח ושלנו ברמב"ם ודעת הסמ"ק לסניף נוסף.

האם ביחוד דרבנן מקלים בספק

שבט הלוי (ה,רא) כתב שאפילו בייחוד שהוא וודאי דרבנן לכ"ע כמו פנויה שאינה נידה או ייחוד עם שתי נשים אין להקל בספק וסיים "וידעתי שאיכא מקלים בזה ובעניותי כמו שכתבתי לחומר האיסור לגדר עריות". **אולם האגרות משה** (ד,סה,יב) כתב "הנה בענין ספק איסור ביחוד ודאי ביחוד שאסור מדאורייתא אסור משום דספק דאורייתא לחומרא וביחוד שאסור מדרבנן מותר משום דספק לקולא". **וכ"כ בספר דבר הלכה** (הרב הורביץ גיסו של הגרש"ז אוירבעך עמוד שצ) **וכ"כ בספר היחוד בהלכה** (חותה עמוד כג) שדינו כשאר ספק דרבנן לקולא (וביחוד רגיל הכריע שם בעמוד כב שהאיסור מדאורייתא כרוב הפוסקים). **וכ"כ בספר משכן עולם** (עמוד רנט). **וכן יש לפסוק להלכה**.

וצריך לדעת שכול ספר קיצורים בנוי על קו מסוים שנגזר מהכרעה בשאלות הללו וזה מה שיוצר את ההבדל בהכרעות בכול מיני שאלות. מי שמבין כמו הציץ אליעזר שהשו"ע הכריע שיחוד דרבנן בהרבה שאלות יגיע למסקנה להקל ומי שהכריע שיחוד דאורייתא או שלא מקלים אף פעם בספקות בענייני יחוד יגיע למסקנה להחמיר. והחלק המרכזי בפסיקה הוא הגדרת העקרונות שלאורם אח"כ פוסקים.

האם לסוברים יחוד דאורייתא יש איסור דאורייתא גם בחייבי לאוין או רק בעריות³³

גם לסוברים שיחוד דאורייתא זה לכאורה דווקא בעריות כי זה מה שכתוב בגמרא "ואסור להתייחד עם כול העריות שבתורה" אבל בשאר חייבי לאוין שהם לא עריות האיסור יהיה מדרבנן.

וכ"כ הקרית ספר שבחייבי לאוין איסור היחוד הוא מדרבנן בלבד כי בפסוק מדובר על עריות כמו אם. ודוד ובית דינו שגזרו אפילו על פנויה וודאי שגזרו גם על חייבי לאוין שיותר חמורים מפנויה שלא מסתבר שבדבר החמור הקלו יותר מהדבר הקל. **וכ"כ המנחת חינוך** (קפח,ב) שלא מצאנו בשום מקום שחייבי לאוין נקראים בשם ערוה. **אולם הפרישה** (כב,א) **והבית שמואל** (כב,א) **והחזו"א** (לד,ו) כתבו שהאיסור מדאורייתא והוכיחו מהגמרא בע"ז שדוד ובית דינו גזרו על ייחוד פנויה ואם בחייבי לאוין מותר מדאורייתא היה לגמרא לומר שדוד גזר יחוד גם על חייבי לאוין ולא רק על פנויה.

ולהכריע במחלוקת הזו נראה שצריך לחזור ללשון הגמרא והראשונים וממה שמצאתי נראה שהראשונים סוברים שהאיסור הוא רק בעריות כפשט לשון הגמרא. **וכן משמע**

³² **יש אחרונים שכתבו** שגם אם נאמר שיחוד אסור מדרבנן לא ברור שאפשר להקל בספקו כיון שהוא גזירה קדומה עוד לפני בית דינו של דוד **והפמ"ג** (פתיחה כוללת תחילת אור"ח אות כ) כתב שבאיסור דרבנן שהוא גזירה קדומה לא אומרים ספק דרבנן לקולא. **אולם הציץ אליעזר כתב שגם להבנה ברמב"ם שזה דברי קבלה** יש מקום להקל בספק וז"ל (חלק ו סימן מ - קונ' איסורי יחוד פרק א): "ולדבר הזה אם הוא מדאורייתא ממש או רק מדברי קבלה יש תוצאות מכרעות לגבי ספיקא דדינא וספיקא דמציות ובכדומה לזה, דאם הוא רק מדברי קבלה יש מקום יותר לדון להקל כה"ג. עיין בספר עמודי אש (אייזנשטיין) בקונטרס הספיקות אות ו' שאסף כעמיר גרנה דעות מראשונים והאחרונים שנחלקו בספק בדברי קבלה אי אזלינן להקל או להחמיר עיין שם והדברים ארוכים".

³³ הרמב"ם (אישות א,ז) כתב שיש תשעה חייבי לאוין: אלמנה לכהן גדול, גרושה, או זונה, או חללה, בין לכהן גדול בין לכהן הדיוט, וממזרת לבן ישראל וכן בת ישראל לממזר, ובת ישראל לעמוני ומואבי, ובת ישראל לפצוע דכא וכרות שפכה, וגרושתו אחר שנשאת לאחר, ויבמה שנשאת לזר ועדיין רשות היבם עליה. החלוצה הרי היא כגרושה והיא אסורה לכהן מדברי סופרים, והנתינים הרי הם כממזרים אחד זכרים ואחד נקבות ואיסורם מדברי סופרים".

ברמב"ם שגם לסוברים בדעתו שיחוד דאורייתא נראה שבחייבי לאוין האיסור יהיה מדרבנן. הרמב"ם כתב (כב,א) "אסור להתייחד עם ערוה מן העריות" וכן הוא כתב (כב,ג) שגזרו על יחוד פנויה שיהיה לה דין כמו של עריות והוא לא כתב כמו של כול הנשים האסורות מהתורה. וכן משמע מדבריו בפרק הקודם לגבי איסור קרבה לעריות ששם הוא כתב בפירוש (כא,ג) "וכל הדברים האלו אסורין בחייבי לאוין". ומשמע רק באיסור קרבה חייבי לאוין אסורים מהתורה כמו עריות אבל באיסור יחוד הוא כלל לא התייחס לחייבי לאוין ומשמע שאיסורם מדרבנן בלבד כי גם הם בכלל האיסור דרבנן של פנויה. וקשה לומר שחייבי לאוין הם בכלל עריות שהרי הרמב"ם הפריד אותם בהלכות אישות (א,ה-ז) וכפי שמוכח מאיסור קרבה שהוא היה צריך הלכה נפרדת לומר שגם חייבי לאוין אסורים. וכן משמע בסמ"ג "כול הבא על ערוה... וגם מטעם זה אסור להתייחד עם העריות". וכל"כ הרשב"א (תקפז) "הא למדת שלא אסרה התורה ייחוד אלא של עריות. ורבנן הוא דגזור באשה אחת אפילו בשאר נשים שאינן עריות" וכל"כ הרא"ש (קיצור הלכות נידה) "התורה אסרה ייחוד של כל העריות וגם נדה היא בכרת כשאר עריות". ומשמע שחוק מהעריות ונידה כול שאר הנשים מותרות בייחוד מהתורה. וכן משמע מהשר"ע שהעתיק את הרמב"ם באיסורי קרבה ויחוד. וכן נראה להכריע למעשה.

גדר ייחוד- איסור עצמי או חשש ביאה

יש לחקור האם גדר איסור יחוד הוא הרחקה מחשש שמא יבוא לידי ביאה וממילא כאשר אין עכשיו אפשרות של בעילה כי יש איזו מניעה שמונעת אותה אין איסור יחוד ורק כאשר יש אפשרות של בעילה יש איסור ואז אין חילוק בין נאה למכוערת או בין נערה למבוגרת³⁴ או שיחוד הוא איסור עצמי שאסור בכול מצב גם אם כרגע מכול מיני סיבות אין חשש ביאה כלל. את הגדר של איסור עצמי אפשר להבין בשני אופנים: 1. החשש לביאה אסורה הוא הטעם של איסור יחוד אבל אין להוציא מהטעם שום דין³⁵ כי לאחר שהתורה אסרה יחוד ולא חילקה בין מצבים שונים, לעולם יש לאסור כול מציאות של יחוד גם אם כרגע הטעם לא קיים. להבנה זו ניתן להוסיף שאיסורי תורה הם לעולם איסורים עצמיים גם איסורים שהטעם שלהם הוא משום סייג ולכן אין לדון בכול מקרה לגופו אם יש בו חשש גילוי ערוה או לא³⁶. רק באיסורי דרבנן שהם משום סייג יש חילוק בין אופן שבו יש לחוש לאופן שבו אין לחוש. 2. איסור יחוד לא נאסר רק משום חשש ביאה אלא הוא איסור נפרד שיש בו בעיה עצמית נוספת של קרבה והתקשרות שאינה נכונה בין המינים. עצם השהייה עם אישה אסורה במקום סתר אינו נכון בעיני התורה ויש לאוסרו מצד הקרבה שנוצרת או שיכולה להיווצר ב³⁷. עצם הסיטואציה של מפגש אישי ואינטימי בין גבר לאישה אסורה, יש בו קירוב דעת³⁸ והוא נאסר גם אם אין אפשרות להגיע כעת לידי ביאה. מציאות של יחוד יכולה לעורר רגשות ורצונות לקרבה וכן מחשבות והרהורים של ביאה. מצב של יחוד הוא מצב נכון בין אדם לאשתו ולא בין אדם לנשים זרות ואסורות. התורה מכוונת להרחקה והפרדה בין המינים ויחוד מהווה סיטואציה מקרבת. התורה רוצה שנתרחק מסיטואציות כאלו כי הן אינן נכונות מצד עצמן גם אם במקרה כרגע אין אפשרות להגיע לידי ביאה אסורה.

ויכולים להיות כול מיני נפק"מ לחקירה הזו. נפק"מ לדוגמא שנשאל בשו"ת מנחת אשר (א,פז) באישה ששהתה בחו"ל ונפטר אביה בא"י והיא חפצה להגיע ללוויה ומקום

³⁴ הדבר הלכה (הורביץ גיסו של הגרש"ז עמוד ז) הביא מכתב של ר' ישראל סלנטר בו הוא מסביר שפעמים אדם נצרך להוציא זרעו ואין נפקא מינה לפניו בין נאה למכוערת ופעמים אפילו בבהמה. ולכן חייבים שומר.

³⁵ רק רשב"י דרש טעמא דקרא אולם נפסקה ההלכה כרבי יהודה.

³⁶ ויש להקל רק במה שהתורה בפירוש הקלה דהיינו אמו ובתו כי שם זהו יחוד שבו אין אף פעם חשש ביאה.

³⁷ דומה לגדר שעולה מהרמב"ם והמסילת ישרים באיסור חיבוק ונישוק שזה עצמו קרבה לא נכונה בין המינים שהתורה אסרה וזה לא רק סייג לעבירה בפועל.

³⁸ מעין ההגדרה שראינו בספר החינוך לכול הפעולות שחכמים אסרו משום קרבה

שהותה בעיירה קטנה בצפון ארה"ב וירד שם שלג כבד ואי אפשר לצאת מהעיר אלא במטוס פרטי קטן עד לשדה התעופה הבינלאומי ובמטוס הפרטי יש מקום רק לנהג ולה. במקרה זה יש מניעה שלא מאפשרת ביאה. אולם אם איסור יחוד הוא איסור עצמי מדאורייתא זה לא משנה. השאלה היא האם רק מקום שמאפשר בעילה בפועל נאסר משום יחוד או כול מקום סתר שיוצר אינטימיות קרבה ומחשבות של עבירה. נפק"מ נוספת שנשאלו האגרות משה (ד,סה,י) והציץ אליעזר (ו,מ,כב,ס"ק ח) בדין יחוד של זקן שלא יכול לבא לידי קישוי עם פיליפינית. נפק"מ נוספת האם יש איסור יחוד עם אישה מעוברת שיש לה צירי לידה האם החשש הוא עצם הקירוב או ביאה כדרכה שלא אפשרית במצב כזה. נפק"מ נוספת אחות סיעודית עם אדם מורדם או מושקת.

נפק"מ נוספת- אדם שלא נמשך לנשים כלל האם מותר לו להתייחד אתו?

נפק"מ נוספת הזמן שבו מתחייבים על איסור יחוד. האם מותר להתייחד עם אישה לזמן קצר שאין בו שיעור מספיק לביאה או שבזמן קצר אין כלל איסור? מעלית זהו מקום סגור ומבודד שבדרך כלל אין בו שיעור ביאה בגלל שהדלתות יכולות להיפתח בכול מיני קומות כול רגע אולם זהו כבר סוג של מפגש אינטימי במקום סגור. האם גם חצי שיעור אסור מהתורה כי עצם היחוד נאסר או שאם אין שיעור ביאה אין לפנינו כלל מציאות של יחוד?

וראיתי שנחלקו האחרונים בשאלות הללו ובשאלות נוספות אולם דרכנו לחפש קודם את היסודות מתוך דיוק בדברי הראשונים ולראות אם ניתן להוכיח משהו מדבריהם. ומצאנו לכאורה בדברי הראשונים שלוש שיטות יסודיות:

1. שיטת הרמב"ם והשו"ע- איסור יחוד סייג לביאה משמעותו לא להיכנס לניסיון שבו אדם יכול ליפול בביאה אסורה. כאשר אין חשש ביאה אין כניסה לניסיון ואין איסור

יחוד

לענ"ד הרמב"ם סובר שהעובר על איסור יחוד לא עובר על לא תקרב. לפי"ז מה שהרמב"ם כתב "שדבר זה גורם לגלות ערוה" הוא לא בא להגדיר שמי שעובר על איסור יחוד עובר על איסור קרבה אלא הוא בא להגדיר שהגדר של איסור יחוד הוא סייג לגילוי ערוה ואין איסור עצמי בעצם היחוד. לפי הבנה זו ישנו איסור להיכנס לסיטואציה שיכולה להביא לביאה. עצם הכניסה לניסיון נאסרה. הבעיה בייחוד זה החשש שיכשלו בתשמיש. וכן הרמב"ם כתב (כב,כ) שאין אתה מוצא קהל בכול זמן וזמן שאין בהם פרוצין בעריות ובביאות אסורות³⁹... ויזהר מן היחוד שהוא הגורם הגדול, גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם הזהרו בי מפני בתי הזהרו בי מפני כלתי כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתביישו מדבר זה ויתרחקו מן היחוד. אדם שבאופן רגיל לא היה עולה על דעתו לבצע איסור ייתכן שעצם המצב של היחוד יגרה את יצרו.

האם זהו סייג מדאורייתא או סייג מדרבנן? להבנה ברמב"ם שיחוד דרבנן זהו סייג דרבנן שלא יבוא לידי ביאה⁴⁰. להבנה ברמב"ם שיחוד דאורייתא יש ראשונים הסוברים

³⁹ ומכאן גם ייתכן להביא ראיה שהכוונה שהחשש הוא לביאה אסורה ולא לעבירה על איסור ערוה מסוג אחר כמו הרהור, חיבוק, נישוק. וכ"כ הרדב"ז "גדר הייחוד הוא שיהיו שניהם במקום אחד שאם ירצה לבעול לא יראה אותם אדם".

⁴⁰ יש אנשים ששואלים שנראה שהחשש של חכמים הוא רחוק מאוד. האם כול התייחדות יכולה להביא לידי איסור של אישות? 1. אסור לזלזל בסייג שקבעו חכמים שהרי אין אפוטרופוס לעריות. רואים שחכמים לא התחשבו בחזקת צדקות לעניין איסור יחוד שאע"פ שמותר להתייחד עם מאכלות אסורות ולא חוששים שיכשל ויאכל, עם נשים אסור מחשש שיכשל ויחטא. חכמים מכירים את עומק טבע האדם ויודעים שאדם גדול ככול שיהיה אין לו להשלות את עצמו שיוכל להצליח בהתמודדות עם היצר בזמן ניסיון. חכמים ממשיכים את המגמה של התורה ומורידים אותה למציאות כדי שהיא תתקיים.

2. בנוסף אם חכמים גזרו זה כנראה בגלל שהיו תקדימים במציאות של אנשים שהתייחדו ונכשלו. הגזירות נקבעו לאחר נפילות ותקלות שאירעו בציבור. וה"ה בגזירות אחרות. הגמרא בשבת (יב:) אומרת שחכמים אסרו לקרא לאור הנר שמא יטה. רבי ישמעאל בן אלישע אמר אני אקרא ולא

שפעמים גם התורה עושה סייג לדבריה⁴¹. התורה לא אסרה רק את העבירה, היא אסרה גם את השהות במקום המאפשר את העבירה. יחוד זה להיכנס למקום נפשי ופיזי שיש בו תנאים לעבור עבירה. התורה אסרה להיכנס לניסיון הזה, להרגשות והתחושות הללו, כדי שלא נבא לידי עבירה. אסור שאיש ואישה שאינם נשואים יכניסו את עצמם למקום שבו יכולות להתעורר אצלם מחשבות והרגשות שהם יכולים לעבור עבירה בלי שאף אחד ידע ולא תהיה להם בושא מאף אחד. וכ"כ החזו"א בגליונות בכתב ידו על ספר אבי עזרי שמוכח מהרמב"ם שאיסור יחוד אינו איסור עצמי אלא הרחקה שלא יבוא לידי איסור. וכ"כ האגרות משה בתשובתו בעניין יחוד עם זקן וחלש שהתבטלו כוחותיו ולא יכול לבוא לידי קישוי (אבן העזר חלק ד סימן סה אות י) - שכאשר אין חשש ביאה אין איסור יחוד. וכן דעת התוספות (שבת יג.) שהקשו מדוע משווים נידה לאשת איש עפ"י ההיקש מיחזקאל לעניין איסור הוא בבגדו והיא בבגדה ולא משווים אותם לעניין איסור ייחוד? היה צריך ללמוד מההיקש שכמו שבאשת איש יש איסור יחוד כך באישה נידה? הרי איסור יחוד חמור יותר שהוא אסור מדאורייתא (לפי התוספות) מהוא בבגדו והיא בבגדה שאסור רק מדרבנן? התוספות בשבת נשאר ב"ע אולם בסנהדרין הם תרצו שיש סברא לאסור יותר הוא בבגדו לפי שנהנין זה מזה ומתחממין. הקושי הוא שלא ברור מהי הסברא? סוף סוף הוא בבגדו זה איסור קל מייחוד? לכאורה התוספות לא תירצו כלום שהרי אפילו מתחממין ומתקרבין עדיין מוכח מהתורה שזה איסור קל מייחוד ויותר היה לחכמים ללמוד מיחזקאל לאסור את ההרחקה החמורה יותר שהתורה אסרה (ייחוד) מאשר לאסור את ההרחקה הקלה יותר שחכמים אסרו (הוא בבגדו והוא בבגדה)?

ומצאתי בשיעורי רב דוד פוברסקי (רה"י פונביז, תלמיד רב אלחנן ורב איסר זלמן מלצר)
שלדעת התוספות איסור ייחוד הוא משום הרחקה לכן בנידה לא צריך את ההרחקה הזו, כי נידה עבידא דמשתריא ויש לו פת בסלו. אולם איסור קרבה עם בגדים זה איסור גילוי עריות מדרבנן שחכמים הגדירו שהקרבה וההנאה מהערווה זה חלק מהמעשה של הגילוי עריות והתשמיש ולכן גם בנידה חכמים אסרו איסור זה. ייחוד זה לא גילוי עריות זה איסור שנאסר משום חשש ביאה אולם הנאה וחימום מערווה זה חלק מהמעשים של גילוי עריות וזה אסור. **היה אפשר להבין שגם איסור קרבה לעריות הוא הרחקה שלא נבוא מזה לביאה ממש** אולם מהתוספות לפי ר' דוד משמע שאיסור קרבה הוא איסור עצמי שכול המעשים המקרבים את הביאה נחשבים לחלק ממעשה הביאה ומוגדרים מעשים של גילוי עריות. **התורה גילתה באיסור קרבה שגילוי עריות זה לא רק הביאה עצמה אלא כול המעשים המקדימים שהם חלק מהתהליך של הגילוי עריות שגם הם נחשבים לגילוי עריות.** וחכמים עשו הרחבה נוספת ואמרו שגם הנאה פיזית מגוף האישה בהפסק בגד זה חפצא של גילוי עריות מדרבנן ונחשב למעשה של קרבה מינית מדרבנן. **אם הוא בבגדו והיא בבגדה ואיסור ייחוד שניהם נאסרו משום חשש ביאה לא ברור מדוע חכמים לא למדו מיחזקאל איסור ייחוד שהרי יש לאסור קודם את מה שהתורה אסרה משום חשש ביאה לפני שאוסרים את מה שחכמים אסרו משום**

יטה פעם אחת קרא ולדעה אחת הוא ביקש להטות ולדעה שניה בגמרא הוא ממש היטה וכתב בפנקסו שהוא חייב להביא חטאת שמינה לכשיבנה המקדש.

3. בנוסף הערך של פירוק בית ושל קדושת היצר המיני גדול בישראל ומספיק שאיש אחד ייכשל ושווה לחכמינו לגזור על כולם לא להתייחד. גם אם אדם פרטי חש שהוא לא זקוק להגבלה ההלכתית עדיין הוא מחויב לדבר מתוקף היותו חלק מהציבור. כמו שחוקי התעבורה לא נקבעו ע"פ יכולתו של כול נהג ונהג אלא ע"פ יכולתו של כלל הציבור. (עדיף להשפיל את האגו ולהחזיק שעה את הנשק 60 מעלות אחרי מטווח עד שיבא איזה קצין צעיר ויבדוק את הנשק, למרות שאנחנו מבוגרים ומנוסים, כי הערך של חיי אדם גדול יותר. שווה שכולנו נסבול בשביל שלא יהיו תאונות). מספיק גבר אחד מתוך שלוש מאות שעכשיו במקרה רב עם אשתו, ואז הוא פוגש את אשת חברו ומתייחד עמה וזה גורם לפירוק בית בישראל.

⁴¹ (כך רבינו יונה הבין בהגדרת איסור לא תקרב וכך משמע באבות דרבי נתן "איזהו סייג שעשתה תורה לדבריה". וכך מובא בכסף משנה (טומאת מת א) שאיסור בישול בשר וחלב הוא כדי שלא יבא לאוכלם. והרמב"ם כתב בהלכות דעות (פרק ז) שהתורה אסרה לא תיטור כדי שלא יבא לנקום. וכן ה"ר בפסחים הבין שאיסור בל יראה ובל ימצא הוא כדי שלא יבא לאכול. והרשב"ם בבא בתרא (פט:) כתב שהטעם שאסרה תורה להשהות בביתו מידה חסרה משום גזירה שלא יבא למדוד בה).

חשש ביאה. ועוד שמוכח שבייחוד יש יותר חשש ביאה מאשר הוא בבגדו והיא בבגדה, שלייחוד התורה חששה ואילו להוא בבגדו והיא בבגדה היא לא חששה. אולם אם איסור ייחוד הוא משום חשש ביאה והוא בבגדו זה דין עצמי של קרבה מדרבנן שחכמים הגדירו שההנאה והחימום מהערווה זה חלק ממעשי הביאה והתשמיש ונחשב חפצא של גילוי עריות מובן מדוע מחמירים באשתו נידה בהוא בבגדו והיא בבגדה ולא בייחוד. באשתו נידה יש לו פת בסלו ולכן לא חוששים לביאה וה"ה לכול מה שנאסר משום חשש ביאה. אולם לדברים שנאסרו מחמת איסור עצמי של קרבה סברת פת בסלו לא מועילה. מגע פיזי אפילו בהפסק בגד נחשב לחפצא של גילוי עריות אולם ייחוד לא נחשב לחפצא של גילוי עריות.

שיטת רש"י והתוספות ר"ד - איסור עצמי

הגמרא בקידושין מביאה שבעלה בעיר אין חוששין משום יחוד וכן פתח פתוח לרה"ר אין חוששים משום יחוד. הגמרא הביאה שרב ביבי התארח בביתו של רב יוסף ואכלו בעליית הבית, ולאחר שסיימו וירדו רב יוסף ואשתו אל הבית, רב יוסף אמר להם שיסלקו את הסולם, כדי שרב ביבי לא ירד ויטייחד עם אשת רב יוסף. ולכאורה בעלה בעיר לא חוששים משום יחוד? הגמרא תרצה שכיון שאשת רב יוסף הייתה בעלת ברית של רב ביבי ולבו גס בה, חוששים ליחוד גם שבעלה בעיר.

רש"י ותוספות ר"י הזקן פרשו שאם בעלה בעיר אין לוקים על איסור יחוד, אבל איסור וודאי שיש. דין זה נאמר רק בדיעבד שאם התייחדו לא חוששים להלקותו, אך מעיקר הדין אסור להתייחד גם שבעלה בעיר. ניתן להביא סיוע לרש"י מההקשר של הגמרא, שמדובר על חיוב המלקות באיסור יחוד. ראשונים אחרים חלקו ולדעתם אין כלל איסור ייחוד. ואין ראייה מהלשון "אין חוששין משום ייחוד" בגלל שגם בפתח פתוח לרה"ר יש את אותה לשון ושם אין איסור ייחוד כלל.

התוספות הקשו על רש"י שלשיטתו שיש איסור בבעלה בעיר מדוע הגמרא מקשה עליו למה הוא סילק את הסולם? ברור שעליו לסלק את הסולם כדי שלא יעברו על איסור יחוד? אבי עזרי תרץ שכאשר רב ביבי נמצא בעליה ואשתו של רב יוסף למטה אין כאן מציאות של יחוד כי זה לא נחשב שהם נמצאים יחד באותו מקום. וזה מדוקדק ברש"י שכתב שכול החשש הוא שמא ירד ויטייחד. וכיון שכרגע אין מציאות של ייחוד הגמרא הקשתה מדוע חוששים שמא רב ביבי ירד ויטייחד הרי בעלה בעיר והפחד מועיל שלא יבואו לידי יחוד? נמצא שהפחד מועיל כדי שלא יבואו להתייחד אך הוא לא מועיל לבטל את האיסור כאשר כבר מתייחדים בפועל כי האיסור מתקיים בעצם ההתייחדות ללא קשר לביאה. הפני יהושע הוסיף שכוונת קושיית הגמרא שכשם שהפחד מועיל למנוע את הביאה גם אם עברו על איסור ייחוד כך בכוחו למנוע את החשש של שמא יתייחדו כי גם אם הבעל יגלה שהיא התייחדה היא תהיה מגונה בעיניו וע"כ לא היה צריך להחמיר ולסלק את הסולם.

ונלענ"ד לדקדק נקודה נוספת ברש"י שיוצא מדבריו שיש לחוש במציאות שעי"י פעולה קטנה אפשר להגיע ליחוד למרות שכעת אין ייחוד. לכן גבר שנמצא בעליית גג ואישה שנמצאת למטה למרות שזה לא ייחוד כיון שיש סולם מחבר ובקלות ניתן לרדת ולהתייחד זה בעיה וצריך לסלק את הסולם. הגמרא הקלה בזה רק במציאות שבעלה בעיר ומשמע שאם בעלה לא בעיר או שלבו גס בה ואין היתר של בעלה בעיר חוששים שמא ירד ויטייחד. ורש"י לשיטתו (פא.) בהסבר דברי רב כהנא שעסק בבית שיש בו שני חדרים אחד בתוך השני באחד נמצאות נשים ובשני גברים וחידש שיש בזה איסור יחוד. הב"י הביא מחלוקת רש"י ורמב"ם בהסבר דברי רב כהנא לפי הרמב"ם רק לאחר שגבר או אישה פורשים לחדר השני יש איסור ולפי רש"י חוששים שמא יעברו

מחדר לחדר. נמצא שלפי רש"י גזרו שמא אדם יגיע למצב של יחוד אע"פ שכרגע אין יחוד. לפי"ז יש להקשות מדוע שלא נחשוש בפתח פתוח לרה"ר שהוא יסגור את הדלת וייתייחד? וכן הקשה החלקת יעקב (אבן העזר סימן סה): "ובאמת לא זכיתי להבין שיטת רש"י, דא"כ בפתח פתוח דמבואר היתר ברור בגמרא דאין בו משום יחוד, נמי נימא דאסור דשמא יסגור הדלת ויבא לידי יחוד - ובפרט להפוסקים דאם הדלת אינו נעול במפתח הוי כפתוח ומותר, ניוחש שמא יסגור מבפנים כמו דחיישי' לרש"י וסייעתי' שמא ילך מחוץ לפנים וייתייחד, הכא נמי ניוחש שמא יסגור הדלת". החלקת יעקב לא מתרץ את רש"י אלא מביא למסקנה שהשו"ע פסק כרמב"ם ואין לחשוש להלכה לשיטת רש"י⁴². ונדון בזה בעז"ה בסוגית פתח פתוח לרה"ר.

סברת רש"י שיחוד זה איסור עצמי- והתורה אסרה את עצם הכניסה למצב פיזי כזה של קרבה. מרש"י משמע שאע"פ שיש מחסום מחשבתי של פחד, כאשר בעלה בעיר כיון שזוהי מציאות של סתר היא אסורה מצד עצמה כי עצם מציאות הסתר נאסרה גם אם אין חשש ביאה. גם אם כרגע אין אפשרות של חטא יש פגם בעצם הקרבה של איש ואישה האסורים זה על זה. עצם זה שאדם שוהה עם אישה זרה בסתר זה מצב לא נכון, זה איסור בפני עצמו ללא קשר לעבירות נוספות שעלולות להתפתח כתוצאה מכך. זה לא מצב שמתאים לאיש ואישה זרה. נישואין בין איש לאישה מבטאים בייחוד שמכניסה לביתו למקום שמאפשר קיום יחסי אישות וזה לא שייך לאיש ואישה שאינם נשואים. את מציאות הקרבה הזו והרגשות שיש בה זה מצב של קרבה שצריך לשמור אותו לאינטימיות המיוחדת שבין איש ואישה נשואים ואסור לחלל אותו ולבזוז אותו. צריך לשמור לצורך בניין הקשר שבין איש לאישה נשואים.

לשיטת רש"י יש חילוק בין דין פתח פתוח שאז אין איסור כלל לדין בעלה בעיר שיש איסור רק אין מלקות. כאשר הפתח פתוח זה כלל לא נחשב למציאות של יחוד כי זה לא מוגדר מקום סתר. אולם שבעלה בעיר יש מציאות של יחוד גמור ואין להתיר את האיסור רק מחמת הסברא שבעלה בעיר.

התוספות הקשו שלפי"ז מה הקשתה הגמרא מהסיפור? הרי לכו"ע גם שבעלה בעיר יש איסור יחוד אז מה הבעיה בזה שרב יוסף ביקש לסלק את הסולם? מכוח קושיה זו התוספות דחו את רש"י וכתבו שבעלה בעיר אין איסור כלל. וכ"כ הרמב"ם (כב"ב) "מפני שאימת בעלה עליה". לשיטתם בכול מצב שיש מניעה שלא מאפשרת לזנות כעת אין איסור יחוד, לכן כאשר בעלה בעיר והאישה חוששת לזנות מפני אימת בעלה אין איסור כלל. (וכבר למדנו בתחילת הזמן שלתוספות איסור יחוד הוא משום חשש ביאה ולכן בניהא אין איסור כי יש לו פת בסלו לעומת איסור הוא בבגדו והיא בבגדה שזה איסור עריות מדרבנן שאסור גם בניהא).

2. יחוד נאסר באיסור עצמי בכול העריות שנחשדו על ביאתן (חוץ מאמו ובתו) - גם אם כרגע החשש לא קיים

הרב ש"ך (רה"י פנובו"ז) כתב ליישב את דעת רש"י שאיסור יחוד הוא איסור עצמי, ולכן גם שבעלה בעיר ואימתו עליה אין מקום להתיר איסור תורה. אולם המלקות הם תקנה דרבנן משום החשש ביאה, כדי להרתיע את האנשים מהעבירה, לכן אם בעלה בעיר ואימת בעלה עליה ואין לחוש לביאה, חכמים לא חייבו מלקות. רק מי שעבר על יחוד

⁴² ולענ"ד שמא יש לחלק בין מעבר הכרחי שכדי לצאת מהבית חייבים לרדת מעליית הגג ללמטה וכן שרוצים לצאת מהחדר הפנימי חייבים לעבור דרך החדר החיצון למצב שאין הכרח בפעולה שמביאה לייחוד כמו לסגור את הדלת של הבית הפתוח לרה"ר או לעצור את המעלית בין הקומות וצ"ע. החזו"א (אבן העזר לד,א) הסביר שבית אחד ומפלס אחד זה נחשב חדר אחד ומה שמציל אותם מייחוד זה הנוכחות של עוד גברים בזה מחדש רב כהנא שכאשר השומר בחדר אחר והיציאה היא דרך הנשים אין זה מועיל ויש חשש שיפרוש ויתעכב בחדר הנשים.

שיש בו פוטנציאל לביאה מלקים אותו כדי שלא יבוא לידי ביאה. והוסיף שבכול שאר המצבים שאין גדר של יחוד מדאורייתא כגון בשתי נשים- יש רק חשש איסור ביאה כפי שאומרת הגמרא שאסור להתייחד אתן משום שדעתן קלות ולכן במצב כזה אם הבעלים שלהן בעיר יהיה מותר לגמרי לפי רש"י אולם שיש גדר של ייחוד דאורייתא זה איסור עצמי ולא יעזור שבעלה בעיר.

החז"א בגליונות העיר עליו שברמב"ם ובשו"ע כתוב "שדבר זה גורם לידי גילוי ערוה"? וזה קשה על הרב ש"ך כיון שמשמע קצת מדבריו שגם לרמב"ם זה איסור עצמי כיון שהבין שהרמב"ם ג"כ סובר שזה דאורייתא. אולם נראה שדברי הרב ש"ך ממש **מסתדרים עם שיטת רש"י** אך הרמב"ם יחלוק על זה כפי שהעיר החז"א. **החז"א הסביר שכוונת רש"י שלא לוקים ואין איסור דאורייתא אולם חכמים לא התירו להתייחד לכתחילה כי זה לא הנהגה ומידה נכונה.** אין כוונת רש"י שיש איסור יחוד דאורייתא אלא שיש איסור יחוד דרבנן אולם זה איסור קל שלא לוקים עליו כי אין כאן עבירה חמורה מדרבנן שמתחייבים עליה מלקות אלא הרחקה בעלמא. **החז"א הקשה על הרב ש"ך** שאם יש איסור דאורייתא למה שלא ילקו מכת מרדות כמו שלוקים על כול עבירה דאורייתא שאין בה מלקות? ומניין החילוק בין יחוד שיש בו פוטנציאל לביאה ליחוד שאין בו פוטנציאל לביאה אם שניהם נחשים לאיסור דאורייתא?

החז"א למד שבפסוקים לא כתוב יחוד ולכן אין איסור עצמי כזה אלא שכן לא צריך להיזהר מאמו כי הוא לא חשוד עליה אבל הוא צריך להיזהר משאר העריות כי עליהם הוא חשוד וממילא אסור להתייחד אתן. **מהרב ש"ך משמע שהוא למד שכול אישה שאדם חשוד עליה התורה אסרה את היחוד עמה ואין לחלק בין מצב שבו כרגע יש חשש ביאה למצב שאין כרגע חשש ביאה.** לפי"ז ההבנה של רש"י היא כרמב"ם ביסוד האיסור אלא שלרש"י עושים לא פלוג כיון שהייחוד נאסר מהתורה ולא מחלקים בין מצבים שונים. וכן יסביר הרב ש"ך בדברי התוספות רא"ש⁴³ שאע"פ שייסד שההיתר באמו זה בגלל שאין תאוה ואין חשש ביאה וה"ה כול המקרים שהם כעין אמו- גם הוא יודה שבכול מה שלא כלול בהיתר של אמו יש איסור תמיד גם אם כרגע מכול מיני סיבות אין חשש ביאה.

3. ישראל לא נחשדו על ביאת עריות. יחוד נאסר בגלל שהוא יוצר מציאות של קרבה- קירוב דעת והרהור וגם קרבה חד צדדית של האיש או האישה מוגדרת קרבה שנאסרה מדאורייתא באיסור עצמי

אולם לענ"ד ייתכן שההבנה של רש"י שאיסור ייחוד נאסר משום קרבה ולא משום חשש ביאה. **ייתכן שלשיטת רש"י לא כתוב באיסור יחוד שישראל נחשדו על העריות ושיש חשש של הרגל עבירה שיבואו לידי ביאה עכשיו אלא שההימצאות במקום סתר מבודד מעיני הרואים אינה יחס נכון בין המינים.** ייחוד יוצר רצון לקשר וקרבה והוא יכול לעורר רגשות ומחשבות שלא נכון שיתעוררו בין איש לאישה האסורה עליו. האיסור להתייחד עם העריות אינו דומה לאיסור של המשנה בשבת (יא). שאומרת לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה. **יחוד וקרבה אישית אינטימית זה דבר מותר באמו ובתו וכן באשתו למרות שכעת היא נידה⁴⁴ והוא אסור בשאר נשים.** עם שאר הנשים הייחוד יכול ליצור מציאות של קירוב דעת יותר ממה שהיה לפני כן ואפילו אם הם לא מדברים רק שוהים באותו מקום מוסתר יחד וזה קורה רק במחשבות שלהם ואפילו של אחד מהם. **לענ"ד את ההבנה הזו ניתן לשמוע מרש"י בהסבר הגמרא מסכת**

⁴³ מדברי התוספות רא"ש משמע וודאי שיסוד איסור איסור הוא משום חשש ביאה ולא בגלל קרבה.
⁴⁴ ומצד החשש ביאה לא נחשדו ישראל על כך כפי שלומדת הגמרא מסוגה בשושים.

שבת (יג. ד"ה ופליגא וד"ה גילוי עריות). רב יוסף למד שם מהיקש ביחזקאל בין נידה לאשת איש- שכמו שאסור לישון עם אשת איש הוא בבגדו והיא בבגדה כך אסור עם אשתו נידה. **רש"י התקשה מניין פשוט לגמרא שיש איסור דאורייתא הוא בבגדו והיא בבגדה באשת איש? רש"י תרץ שזה נלמד מאיסור יחוד**. ולכאורה זה לא מובן כי אין קשר בין האיסורים? אם לרש"י יסוד איסור יחוד הוא חשש ביאה לכאורה יש הרבה יותר חשש ביאה ביחוד מאשר מגע באמצעות בגד? ביחוד הם נמצאים לבדם בסתר ויש להם תנאים לחטוא בשונה ממגע ללא יחוד של הוא בבגדו והיא בבגדה? מדוע זה כלול באיסור יחוד? **חייבים לומר שרש"י למד שלפי רב יוסף יסוד איסור יחוד הוא משום עצם הקרבה ולא בגלל חשש ביאה**. כוונת רש"י שאם התורה אסרה ייחוד משום עצם הקרבה שנוצרת ע"י השהות בחדר מבודד קל וחומר שהתורה אוסרת מגע באמצעות בגד כי זה וודאי יותר קרבה מייחוד. לפי רש"י אם היה כתוב רק "לא תקרבו לגלות ערווה" היינו אומרים שמהתורה הוא בבגדו והיא בבגדה מותר כי דווקא מגע שאינו באמצעות בגד התורה אסרה. אולם התורה חידשה איסור נוסף של קרבה מסוג אחר הנקרא יחוד והתחדש שגם יחוד מוגדר קרבה אסורה וא"כ ק"ו שהוא בבגדו והיא בבגדה. **לדעת רבי פדת אין בתורה איסור קרבה רק איסור תשמיש ממילא אי אפשר להסביר שאיסור ייחוד נאסר בגלל עצם הקרבה כי אין כלל בעיה לפי התורה אפילו בקרבה של חיבוק ונישוק**. התורה אסרה ייחוד מצד ה"חשש ביאה".

לפי רש"י לא חייבים לומר כמו הסמ"ג שממש עוברים בייחוד על הלאו של "לא תקרבו לגלות ערווה". אפשר לומר שיחוד זה איסור נפרד של קרבה מסוג אחר עם גדרים אחרים. יש קרבה פיזית של מגע חיבוק ונישוק שעליה לוקים מדאורייתא משום לא תקרב ויש קירוב דעת במחשבה ברגש וברצון וזהו לאו הבא מכלל עשה. על איסור יחוד עוברים גם אם בעלה בעיר כי למרות שזה חוסם את האישה מלהתקרב וממילא חוסם את שניהם מהאפשרות להגיע לידי גילוי ערווה זה לא חוסם את הגבר מלהרהר באותה אישה ולקרב דעתו אליה.

לפי"ז לרש"י כמו שלא נחשדו ישראל לגבי כול האיסורים ומותר להם להתייחד עם מאכלות אסורות או קופה של צדקה ולא חוששים שיבואו לידי איסור כך לא נחשדו על העריות ומותר לעבור על יד פתח ביתה של ערווה ולגור עמה יחד בחצר בבתי שונים. וה"ה שלא נחשדו ישראל על נשים נידות וזה הכוונה שהתורה העידה "סוגה בשושנים". לפי רש"י יש איסור ייחוד שבעלה בעיר כי עדיין זה יכול ליצור מחשבות רצונות וקירוב דעת. וייתכן שאפילו קירוב דעת רק של הגבר זה כבר בכלל האיסור. לפי"ז צריך לומר שביחוד של אישה עם שני גברים אין קירוב דעת. הקירוב נוצר רק שנמצאים לבד במקום סתר.

וייתכן שזה גם כוונת הרב ש"ך שאיסורי תורה הם איסורים עצמיים ואחר שאסרה תורה ייחוד בכול אישה שעליה נחשדו אפשר לומר שהתורה לא רצתה את עצם הקרבה לנשים אלו וע"כ היא לא חילקה בין מצב שבו יש כרגע חשש ביאה למצב שבו אין כרגע חשש ביאה. אולם לפי הרב ש"ך וודאי שלמדנו בפרשת ייחוד שנחשדו על העריות וזה יסוד החילוק בין אמו לשאר עריות ולא רק שלמדנו שהתורה רואה את מציאות הקרבה כנכונה ומצויה באמו בשונה משאר עריות.

וראיתי בשו"ת מנחת אשר (א,רפה) **שכתב** "דברי אבי העזרי נסתרים לא רק מלשון הרמב"ם אלא מכל דיני יחוד דהלא התירו יחוד בפתח פתוח ובאשתו עמו וכשיש שומר ועוד בהרבה עניינים ויסוד הדבר בכולם דכשיש סיבות המונעות הרגל דבר וחשש ביאה אין איסור ייחוד".

אולם לענ"ד בכול המקרים שהוא הביא אין כלל מציאות של סתר ויחוד ולכן אין איסור והמקרה שבו יש מציאות של קרבה וסתר גמור רק אין חשש ביאה זה המקרה של בעלה בעיר ולכן אין ראייה מדבריו כלל והם נכונים רק בשיטת הרמב"ם והשו"ע שנפסקו להלכה. ואני חושב שדברי הרב ש"ך הם הרבה יותר פשוט ברש"י מלומר שכוונת רש"י היא שאין איסור רק מכוער הדבר ולא משנת חסידים היא. שאין רמז בדברי רש"י לכך שאין איסור.

והמנחת אשר (שם) הביא את דברי אב"י בסוכה (כה): שאין לעשות חופה בסוכה משום יחוד. ורש"י הסביר "דסתם סוכה היו עושין בגגותיהן ואין דרך ביאה ויציאה שם לרבים תמיד מפני הטורח ושמא ירד החתן לעשות צרכיו וייתחד אחר עם הכלה". ולכאורה בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד? אלא רש"י לשיטתו שגם בבעלה בעיר יש איסור. (והוסיף עוד שרבה שהסביר שהטעם משום צער החתן סובר שבעלה בעיר אין איסור יחוד כלל. ויש לדחות שרש"י יסביר שרבה פשוט לא חשש לדבר הזה וסבר שאין לגזור גזירה כזו ולכ"ע בעלה בעיר יש איסור).

4. שיטת הסמ"ג - יחוד נאסר משום הלאו של לא תקרבו כאשר נוצרת קרבה הדדית של האיש והאישה יחד ורק קרבה הדדית מוגדרת קרבה ונאסרה באיסור עצמי

מהסמ"ג משמע שאיסור יחוד הוא איסור עצמי מדאורייתא משום קרבה, ובכול יחוד עוברים על הלאו של לא תקרבו. איסור יחוד אינו איסור קרבה נפרד אלא הוא חלק מהלאו של לא תקרבו לגלות ערוה והוא מגלה לנו מה מוגדר קרבה. הקרבה אסורה באיסור בפני עצמו ללא קשר לחשש הביאה וגם אם כרגע לא יהיה חשש ביאה כלל יש לאסור את עצם הקרבה. וכמו שאסור לנשק אישה זרה גם אם אין חשש ביאה כי הנישוק אסור באיסור עצמי, כך אסור להתייחד. אם זהו איסור עצמי איך נסביר את ההיתר של בעלה בעיר? הרי הגבר והאישה מתייחדים במקום סתר, וא"כ הם עברו על האיסור, מה משנה העובדה שבעלה בעיר? הרי זו הסיבה שרש"י כתב שיש איסור למרות שבעלה בעיר?

צריך לומר שהגדרת האיסור של הקרבה שונה מרש"י. לא מדובר על עצם המציאות של ההתייחדות הפיזית בסתר שיכולה להביא אפילו צד אחד לידי קירוב דעת והרהור. כדי לאסור יחוד מצד הלאו של לא תקרבו צריך שתהיה לפנינו קרבה הדדית כי רק קרבה הדדית יכולה להוביל לגילוי ערוה (בדרך של פיתוי ולא בדרך של אונס). היחוד שנאסר זהו יחוד שיכול להביא לקרבה הדדית המביאה לידי גילוי ערוה. הסמ"ג סובר שיחוד שיש בו מחסום ואין בו אפשרות לקרבה הדדית אינו נחשב יחוד למרות שהאיש והאישה נמצאים לבדם במקום סתר. קרבה הדדית מתרחשת רק שאין מחסומים להתקשרות בין האיש לאישה אפילו מחסומים נפשיים או מחשבתיים. בעלה בעיר זה לא רק מחסום לביאה אלא זה מחסום נפשי מחשבתי להתקשרות כולה, ולכן אין על התייחדות כזו שם של פעולת קרבה. וכפי שראינו בפני יהושע שזה אפילו מחסום מפני עצם ההתייחדות כי האישה לא רוצה שבעלה יגלה אפילו שהיא התייחדה והיא תתגנה בעיניו לכן כול ההתקשרות עמה חסומה. שהאישה מתייחדת עם גבר זר במקום מוסתר מעיני הבריות למרות ששניהם יודעים שבעלה בעיר יש הגדרה פיזית של יחוד ולכן רש"י יאסור. וגם אם נאמר שרש"י יודה שלאישה יש פחד ומחסום, זה עדיין ייחשב לפעולת קרבה, כיון שזה יכול להביא לקירוב דעת והרהור לפחות מצד האיש. אולם הסמ"ג שהבין שאיסור יחוד הוא אחד עם איסור לא תקרבו לגלות ערוה יתיר לגמרי להתייחד עם אישה שבעלה בעיר כי אין אפשרות להגיע לגילוי ערוה כאשר צד אחד חסום. הקרבה שנאסרה באיסור עצמי זה רק קרבה הדדית כי רק היא יכולה להביא לגילוי ערוה. לפי הסמ"ג יחוד יאסר גם אם אין אפשרות לבא על האישה כגון שהיא

חולה כי זה לא משנה את הגדרת מציאות הקרבה- שאיש ואישה אסורה נמצאים יחד במציאות של קרבה ללא מחסומים. וכמו שאסור לנשק ולחבק אישה שבמקרה היא חולה כי זוהי פעולת קרבה שנאסרה.

5. שיטת החינוך- יחוד נאסר מדרבנן משום סייג שלא יבוא לידי ביאה וגם נאסר באיסור עצמי מדרבנן משום לא תקרב דרבנן

החינוך כתב במצווה לה שיחוד הוא גם הרחקה לביאה וגם כתב במצווה קפח שהוא חלק מאיסורי הקרבה מדרבנן. ומכאן שהאיסור הוא גם איסור עצמי מדרבנן משום קרבה וגם הרחקה לביאה.

הלכה

מהש"ע (כב,א) משמע שאיסור ייחוד נאסר בגלל שהוא גורם לגלות ערווה. ומשמע שכאשר אין אפשרות של ביאה לא יהיה איסור ייחוד. **הפת"ש** (כב,א) חילק בין ייחוד דאורייתא שלגביו פוסקים שעצם הייחוד נאסר לייחוד דרבנן שנאסר משום חשש ביאה. לכן הגמרא אומרת שאסור להתייחד עם שתי נשים בגלל שדעתן קלה ויתפתו לביאה. הגמרא לא מביאה מקור מדאורייתא כי ייחוד עם שתי נשים אסור רק מדרבנן וחכמים גזרו משום חשש ביאה.

דיונים הלכתיים

ייחוד של זקן שאין לו כוח גברא עם פיליפינית

אדם שלא יכול לבעול לרמב"ם והתוספות יהיה מותר אבל לסמ"ג ורש"י יהיה אסור מדאורייתא ולחינוך מדרבנן כי יש כאן מציאות של יחוד פיזית ונפשית.

יש שהוכיחו מהרמב"ם והש"ע שיש מקום להתיר כמו בילדה פחותה מגיל שלוש וילד פחות מגיל תשע. **והציץ אליעזר** (ו,מ,פרק כב ס"ק ח) הקל כיון שטעם ייחוד לפי הרמב"ם הוא משום שיבא לגלות ערווה ומי שאין לו גבורת אנשים אין חשש שיבא לגלות ערווה.

האגרות משה (אבן העזר חלק ד סימן סה אות י) הוסיף שכול דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכמו שגזירת בית דינו של דוד על יחוד של פנויה זה משום חשש עבירה כך גם איסור יחוד של התורה הוא משום חשש עבירה. ולכן לדוד (זקן) הקלו להתייחד עם אבישג (פנויה טהורה) כי איסור הייחוד עם פנויה הוא דרבנן ובזקן חכמים לא גזרו. וה"ה בזקן וחלש שלא יכול מצד המציאות לבא לידי קישוי. **ועוד שמותר להתייחד עם אמו ובתו** וא"כ ברור שטעם האיסור הוא משום חשש ביאה. הרב פיינשטיין דחה את הראיה מאמו ובתו כי יתכן שבשאר עריות שנאסרו ביחוד ויש בהם עקרונית חשש ביאה, אין להקל גם אם יש מציאות מסוימת שבה אין חשש ביאה והטעם לא שייך. אולם לפי"ז איך נסביר את דין אחותו שבקביעות אסור ולפרקים מותר? הרי לפי סברא זו כיון שאחותו בכלל איסור יחוד היא צריכה להיאסר לעולם גם אם יש מציאות עראית מסוימת שבה אין חשש ביאה? הרב פיינשטיין כתב שאפשר לומר שמהתורה אין איסור יחוד באחותו כלל, והאיסור לדור עמה בקביעות הוא איסור דרבנן. (וכך יצטרכו להסביר כול הסוברים שאיסור יחוד הוא איסור דאורייתא ואיסורי דאורייתא הם איסורים עצמיים שתמיד אסורים גם מתי שהטעם לא קיים). **אולם הוא הוסיף שיותר נראה שיש איסור יחוד דאורייתא באחותו- וגדר איסור יחוד הוא שרק כאשר יש חשש ביאה יש איסור וכאשר אין חשש ביאה אין איסור לכן באחותו בעראי אין חשש ביאה ומותר ובקביעות יש חשש ביאה ואסור.** והוסיף שכן משמע מהדין של בעלה בעיר שמותר לה להתייחד עם סתם גברים ועם גברים שלבה גס בהם אסור בגלל שעם סתם גברים אין

חשש ביאה ואילו עם גברים שלבה גס יש חשש ביאה למרות שבעלה בעיר ולכן יש איסור דאורייתא⁴⁵.

האגרו"מ פסק לדינא שבזקן וחלש שחולה ושובב במיטה וידוע שלא יוכל להתקשות ולבעול על פי רופאים מצד מחלתו מסתבר שאין איסור יחוד. ובזקן רגיל יש להחמיר כיון שלא ברור שהוא לא יכול לבא לידי קישוי כי ייתכן שתתעורר התאוה שלהם פתאום. לזקן רגיל יכול להיות תפקוד הורמונאלי והתעוררות של תאוה פעם בהרבה זמן. וכן משמע מהגמרא שגם זקן יכול להתאוות רק שצריך יותר דברים שיעוררו אותו להתקשות שיוכל לבעול. וכיון שאי אפשר לדעת את התפקוד ההורמונאלי שלו יש להחמיר. והקל לזקן בנשים שאיסור הייחוד איתן הוא רק מדרבנן כגון בייחוד עם גויה או פנויה שאינה נידה. לכן זקנים שתש כוחם מותרים בייחוד עם פיליפינית ולעניין הבעיה של בישולי גוים ראה הערה⁴⁶.

יחוד במקום פיק"נ

הרמ"א (קנז,א) כתב שאיסור גילוי עריות הוא גם באופן שאין מיתה אלא לאו בעלמא.

לכאורה לפי הסמ"ג שאיסור יחוד הוא חלק מאיסורי הקרבה יהיה בו דין של ייהרג ואל יעבור לפי הרמ"א. וברש"י יש להסתפק אם לדעתו בכול יחוד עוברים על לא תקרבו לגלות ערוה או שזה איסור נפרד של קרבה ואינו בכלל גילוי עריות ממש. לפי הרמב"ם אין בייחוד איסור לאו של קרבה אפילו לא איסור של קרבה מדרבנן כי הוא לא הביא את יחוד כחלק מהדוגמאות של איסור קרבה. לדעתו זה רק סייג לביאה ולכן נראה שלא יהיה בזה דין של ייהרג ואל יעבור. וכן לתוספות בשבת הגדרנו שהוא בבגדו זה גילוי עריות מדרבנן אבל יחוד זה לא גילוי עריות רק סייג לביאה. לחינוך שזה איסור קרבה מדרבנן זה יהיה תלוי במחלוקת האם באביזריהו דרבנן יש דין של ייהרג ואל יעבור או לא ואכמ"ל.

1.הציץ אליעזר הביא גדולי עולם (הפני אריה והגרש"ק) שסוברים שגם יחוד הוא אביזריהו דג"ע. הפני אריה דן בהבאת מילדת עבריה ע"י עגלון גוי בשבת האם ייסע עמה שומר יהודי ויחלל שבת או שמוטב שתעבור על איסור יחוד במקום פיק"נ? הפני אריה התלבט אם ייחוד הוא אביזריהו דג"ע ולא נדחה גם בחול מפני פיק"נ, וכן בשבת צריך ששומר ייסע עמה ויחלל שבת שנדחת מפני פיק"נ או לא. ומשמע שמסקנתו שדווקא גילוי עריות ממש אינו נדחה מפני פיקוח נפש אבל שאר קריבות דעריות וכ"ש ייחוד נדחה מפני פיק"נ. ובייחוד עם פנויה שנאסר רק מגזירת חז"ל או ייחוד עם גויה וודאי אינו בכלל אביזריהו. (ובאשת איש הסתפק אם בכול זאת עדיף שתסע עם שומר).

הגרש"ק כתב שייחוד זה אביזריהו דג"ע אולם האשה נחשבת קרקע עולם ולכן וודאי שתעבור ולא תהרג. ושוב כתב שהיא נחשבת קרקע עולם רק אם היא לא עושה מעשה ושהיא מתייחדת היא עושה מעשה. אולם למסקנה הוא כתב שאם אונסים אישה להתייחד או שהתורה אונסת אותה כדי להציל נפשות, זה לא נחשב שהיא עושה מעשה

⁴⁵ לפי ההסבר שהסברנו בדברי הסמ"ג שזה איסור עצמי מדאורייתא מדין קרבה, אפשר לדחות את הראיה ולומר שבגברים שליבה גס בהם אין מחסום לקרבה ההדדית שהיה הקרבה כבר קיימת ולא צריך ליצור אותה בשונה מסתם גברים שאין כאן קרבה הדדית כלל ואין כאן מציאות של יחוד.

⁴⁶ שיש עובדי זר בבית יש בעיה עם בישולי גוים כי אי אפשר כול הזמן להדליק לו את האש והקלנו בזה רק בשעת הדחק אם אין מי שידליק את האש משום ס"ס ספק הלכה שבבית ישראל לא גזרו אפילו בגוי שאינו שכיר ואינו עובד אצל היהודי ואת"ל שיש לאסור בבית ישראל ספק לא גזרו בגוי שכיר שעושה בע"כ. ואע"פ ששני הספיקות נגד מרן השר"ע יש להקל בס"ס באיסור דרבנן. ויש עצה של הרב בן ציון כאשר יש עובדים זרים להוציא את הגז מהבית ולעבור לחשמל. לדעתו בחשמל אין בעיה של בישולי גוים. החברת חשמל זה יהודים רובם. מי שמבשל זה החברת חשמל, פה בא"י זה חברה יהודית. צריך להביא כיריים חשמליות ואז הכלים לא יטרפו. אי אפשר לעקוב אחרי העובדים הזרים כול הזמן שלא יבשלו בכלים בלי שידליקו להם את האש. ולהלכה בישולי גוים אוסרים את הכלים לכן אם העובד זר עשה לעצמו חביתה במחבת המחבת נאסרה.

מרצון ולכן היא לא חייבת למסור את נפשה. וכ"כ הציץ אליעזר (ו,מ פרק א אות יא) בדעת החינוך שהביא את איסור ייחוד במסגרת הלאו של לא תקרבו ובדעת רש"י (שבת יג.).

והוסיף שהנפק"מ במקרה ששולחים נהג יהודי ליולדת, שלדעת הגרש"ק אסור לו להתייחד אתה כי כאן לא שייכת הסברה של קרקע עולם ולא מקלים בייחוד משום פיק"נ, ואפילו בפנויה כי זה אביזריהו דרבנן. ולהשם אריה אין הבדל בין שהשאלה על האיש או האישה.

2. הרב אונטרמן סובר שאביזריהו זה רק בדברים שיש בהם הנאה מעין העבירה עצמה כמו חיבוק ונישוק דרך תאוה. אולם ביחוד שאין שייכת בו הנאה אין בו דין אביזריהו וזהו איסור אחר שהרי אפילו אם לא רואה את האישה ולא חושב עליה ולא מדבר עמה אסור להיות עמה בחדר אחד. **וכ"כ שבט הלוי בשם פירוש זר זהב** על האיסור והיתר שכול שאין הייחוד דרך חיבה אלא לאיזה צורך זה לא בגדר אביזריהו דג"ע. **וכ"כ הציץ אליעזר** (שם,יד) "דאימתי אמרינן להאי דינא דאפילו אאביזריהו דג"ע יהרג ואל יעבור זהו דווקא היכא דהעבירה הזאת של האביזריהו היא המטרה של המבוקש כגון שהמכוון של הכופה שיעבור על זה או שהדבר כשלעצמו הוא המטרה לרפואה להתרפאות מזה וכול כדומה לזה. אבל היכא שזה רק אמצעי כדי להגיע אל המטרה ואין על העבירה הזו שום כפיה של עבירה על דת וגם אינה שלעצמה שום מטרה לרפואה להתרפאות על ידה אזי בכה"ג כו"ע יודו דאין על זה דינא דיהרג ואל יעבור".

לפי"ז האם נהג אמבולנס יכול להתייחד עם יולדת רופאה או מילדת? וכן אישה שעלתה על אוטובוס שנוסע לשובים ונשארה לבד עם הנהג וירידה באמצע הדרך מסוכנת, אסור לה להישאר באוטובוס? וכן חייל הנמצא בבסיס על חיילת האם הוא צריך לעזוב את המקום גם במקום פיק"נ? הרב הבר כתב (את צנועים חכמה עמוד מה) שלמעשה לרוב הפוסקים ייחוד הוא אביזריהו דג"ע וכיון שבעסקי נפשות עסקינן יש לשאול מורה הוראה על כול מקרה ומקרה. **אולם נראה לענ"ד שיש להקל בגלל ס"ס ספק הלכה כרב אונטרמן שיחוד לא נחשב כלל אביזריהו דג"ע וכן שמא הלכה כרמב"ם** שזה איסור דרבנן משום סייג שלא בכלל אביזריהו דג"ע ואת"ל שיחוד נחשב אביזריהו שמא הלכה כשר"ע שהארכנו בדעתו במקום אחר **וערוך השולחן שבאיסורי לאוים אין דין יהרג ואל יעבור**. ובולדת יש צירוף נוסף שהיא לא ראויה לביאה והאגרות משה היה מקל בכך. ויש להחמיר בדיני פיקוח נפש.

ייחוד באמבולנס במקום פיקוח נפש

האם באמבולנס יש מציאות של ייחוד? באמבולנס יש חלונות אטומים. אם היא ממש צריכה ללדת אין חשש. אבל אם פסקו לה הצירים שאז היא ראויה לביאה זה בעיה⁴⁷. וה"ה בשאר מקרים שמפנים אישה. **המנחת שלמה** (א,צא) **הקל רק אם החלונות שקופים ולא אטומים שזה כפתח הפתוח לרה"ר**. והוסיף להקל בכה"ג גם בלילה כי הוא חושש לעצור את המכונית ולעשות איסור כי הוא חושש ממכוניות אחרות מצויות שיכולים לראותם. **אולם אם החלונות אטומים משמע מדבריו שאין להקל שכול ההיתר בנוי על דין פתח פתוח לרה"ר**. אם האמבולנס נוסע בתוך העיר ובעלה בעיר הרב חותה (עמוד קלה) כתב שיש להקל אפילו בלילה.

⁴⁷ הגרש"ז (א,צא) כתב שלדעתו נראה שאם פסקו הצירים באמצע הנסיעה בשבת במצב שאם הייתה בבית לא הייתה נוסעת כלל לבית חולים צריך לעצור את הרכב וא"א להמשיך לחלל שבת.

לכן להלכה אם היא צריכה לנסוע חוץ לעיר והחלונות אטומים (אין היתר של פתח פתוח לרה"ר) או אם היא פנויה שאין לה בעל אפילו בתוך העיר (שאין את ההיתר של בעלה בעיר) והחלונות אטומים (אין היתר של פתח פתוח לרה"ר) או בלילה במקום שאין מכוניות בתדירות גבוהה צריכה ליווי. וה"ה כול פעם שמסיעים יולדת חוץ לעיר צריך לקחת מלווים. הכי טוב לקחת את הבעל ואם לא את הבעל לוקחים עוד מישהו. ואם אין מי שילווה יולדת או אישה באמבולנס ראיתי בספר הפוע"ה (עמוד 253) שבמקום פיקוח נפש יש להקל גם בנסיעה מחוץ לעיר במקום שאין תנועת מכוניות. והדגיש שלהלכה יש להקל בייחוד במקום פיקוח נפש. ומטעם זה בשבת- אם אין דרישה לליווי מצד היולדת או החולה- אין להתיר לאדם אחר לחלל שבת רק כדי למנוע ייחוד⁴⁸ כיון שהייחוד הותר במקום פיקוח נפש. וכ"כ הרב חותה (עמוד קלה) שאין לחלל שבת לצורך אישה רק כדי שלא תעבור על איסור ייחוד במקום פיקוח נפש, כיון שהדבר מותר לה שפיקוח נפש דוחה איסור ייחוד.

בספר הפוע"ה שם הוסיף שאם הנסיעה בתוך העיר, יכול לנסוע עמה אדם נוסף כדי להצילה מהייחוד כיון שהרכב נוסע בהיתר ואין חילול שבת מהתורה למלווה. אך אם הרכב יוצא מחוץ לתחום העיר יותר מ-12 קילומטר אין למלווה לנסוע עמה אם אין בו צורך.

ייחוד במקלט במקום פיקוח נפש

הייחוד בהלכה (חותה, עמוד כד) כתב שאיסור יחוד קיים גם בשעת מלחמה שיש פחד לאנשים. אולם במקום חשש פיקוח נפש כגון שיש אזעקה ובמקלט יש יחוד ורק המקלט מוגן מטילים מותר ויקפידו לסגור את הדלת בלי לנעול אם אפשר. וכ"כ הציץ אליעזר (ו,מ,א,יד).

יחוד עם אישה מעוברת שאחזזה צירי לידה וכן ייחוד של אחות סיעודית עם אדם מורדם או מושתק

לפי הרמב"ם לא יהיה עמה איסור יחוד כי היא לא ראויה לביאה, ובעת שיש לה צירים היא וודאי לא נוחה להתפתות והיא לא תיתן לו לבוא עליה. לפי רש"י יהיה עמה איסור יחוד, לפי החינוך והסמ"ג יהיה איסור יחוד כיון שנוצרה מציאות של סתר ושל קרבה כי אין מחסומים לקרבה רק לביאה ויש יחוד רק אין חשש ביאה.

יחוד במעלית

המנחת איש (א,יד) כתב שבמקרה שיש אפשרות שתוך זמן האיסור יופרעו הגבר והאישה ע"י אחר אין איסור ייחוד. ולכן גם בבניין גבוה מאוד, שזמן העלייה לקומה הגבוהה ביותר הוא מרובה יש להקל אם אפשר לעצור את המעלית בקומות שבינתיים. וכן יש להקל אם רואים את כול הנעשה במעלית במעגל סגור.

⁴⁸ ואגב נזכיר שהרב מלמד (הרחבות 610) כתב שברוב המקרים אין הצורך בתומכת לידה חשוב כדי לחלל שבת עבורו שכן רק עבור צורך הקשור לפיקוח נפש מחללים את השבת. ולא כדי להרגיע ולעודד את החולה בדברים שאינם קשורים לטיפול הקשור להצלחתו. והתירו להדליק נר ליולדת כיון שהאור מסייע ליולדת לראות את המצב וגם אם אפשר להסתדר בלעדיו כעקרון הוא מסייע לטיפול. ואם היה בזה צורך של פיק"נ היו בתי החולים דואגים לכך. והקל רק עם נוסעת עם היולדת בלא להאריך את דרכה. או אם היולדת נכנסת להיסטריה ותובעת שגם בעלה וגם התומכת ייסעו עמה. וכן אם הבעל נוהג והנסיעה ארוכה אפשר להקל במלווה נוסף שיחיש עזרה ליולדת בעת הנסיעה. וכ"כ הרב אריאל שמותר להזמין דולה למרות חילולי השבת שנגרמים מכך רק אם יש חשש סכנה לאישה בלעדיה.

וכן יש להקל אם אין שיעור זמן של יחוד. הרב חותה כתב (עמוד כז) שאם המעלית סגורה מעל שלוש דקות אסור והפתרון לגרום למעלית לעצור ולפתוח את הדלת לפני שעובר שיעור זמן הייחוד ולאחר מכן להמשיך לעלות לקומה הרצויה.

שיעור זמן הייחוד

שיעור זמן כמו באישה סוטה

הגמרא בסוטה (ד.) מביאה שיטות שונות מהו שיעור הזמן שבו אישה סוטה נסתרת ונאסרת על בעלה: רבי ישמעאל אמר כדי העראה שזה כפי הזמן שאדם הולך מסביב לדקל. רבי אליעזר אומר כדי מזיגת הכוס (רש"י הסביר למזוג את הכוס במים וסתם כוס רביעית) רבי יהושע אומר כדי לשתותו לדעת בן עזאי השיעור הוא כדי לצלות ביצה לדעת ר"ע השיעור הוא כדי לצלות ביצה ולגומעה ורבי יהודה בן בתירא אומר כדי לגמוע שלוש ביצים. ויש שם שיטות נוספות. התוספות (ד"ה כמה) כתבו בשם הירושלמי ששיעורים אלו הם בנוסף לשיעור הזמן של התרת הסינר. השר"ע באבה"ע (קעח,ד) פסק כר"ע. הלהורות נתן (א,נח) השווה בין הגדרים וכן משמע מפוסקים נוספים.

הרב אלישיב התיר עד דקה ובשעת הדחק עד דקה וחצי. לכן הקל לעלות במעלית עם אישה אם אפשר שתיפתח ע"י אחר תוך דקה, כי בדקה אין שיעור טומאה אפילו לחומרא. והילק"י והרב מאוזז התירו עד שלוש דקות.

המנחת יצחק (ד,צד) כתב ששיעור ייחוד הוא כחמש דקות ולכן אין איסור יחוד בנסיעה במעלית בתנאי ששוהה בה פחות מחמש דקות והביא מחלוקת אחרונים אם יש איסור משום חצי שיעור שאסור מהתורה.

שיעור זמן ארוך יותר מאישה סוטה

האגרות משה (אה"ע"ז ד,סה,טז) כתב שבמקום שבו אי אפשר לשהות שיעור טומאה אין איסור ייחוד. ואע"פ שאפשר שיגיע לחיבוק ונישוק וזה איסור דאורייתא באשת איש-איסור ייחוד נאסר משום חשש ביאה. ולכן הקל במעלית הנפתחת ע"י קריאה מבחוץ שבדרך כלל לא שייך לשהות בה כדי שיעור טומאה. והוסיף (שם,כב) שהשיעור הוא כדי לצלות ביצה ולגומעה ושיעור נוסף של זמן שיספיקו לשכב ולהתפשט ואח"כ להתלבש חזרה. ואם לא מדובר באישה שלבו גם בה צריך להוסיף שיעור זמן של ריצוי ופיוס שבגמרא בסוטה לא החשיבו את זה כיון שמדובר שהיא כבר התרצתה והתפייסה קודם הסתירה. וגם לאישה פרוצה גויה שקל לפתות אותה זה וודאי שיעור של זמן גדול משיעור ביאה כי נשים לא מזנות סתם. וגם אם מדובר באישה זונה צריך לסכם עמה שכר ולשלם לה. לכן במעלית גם בבניין גבוה מאוד לעולם לא יהיה שיעור זמן של ייחוד אא"כ היא פרוצה והוא כבר מכיר אותה אבל אלו מקרים כמעט לא מצויים.

ייחוד במקום שבו ניתן לשהות שיעור טומאה- אם שהו פחות משיעור טומאה

המנחת שלמה (א,צא) כתב שאם התייחדו במקום שבו יכולים לשהות כשיעור טומאה (כגון במקום שיכולים להיות מעל דקה בוודאות בלי שיפריעו להם) האיסור חל בכול רגע גם לפני ששהו שיעור טומאה. ולכן גם אם בפועל התייחדו במקום זה פחות מהזמן הראוי לביאה, עברו על ייחוד ככול חצי שיעור האסור מהתורה וצריכים כפרה. וכן אם התייחדו ובמקרה נכנסו לשם אנשים, הם עברו איסור גם אם לא שהו למעשה שיעור טומאה. וכ"כ הדבר הלכה (עמוד שצא) שאיסור יחוד הוא רק אם ישהה כדי שיעור טומאה ויש להקל בזה דווקא שהוא יודע שהוא לא יוכל לשהות שיעור טומאה אולם

במקום שיכול לשהות שיעור טומאה אם ירצה אז אפילו אם מתייחד שלא על מנת לשהות אסור. וכ"כ שבט הלוי (ג,קפב) שבמקום ששייך בו ייחוד ויכולים להישאר בו זמן רב בלי שיראו ויפריעו יש לאסור אפילו בשהייה קצרה. והדבר אסור גם מחשש שימשך בייחודו ויבא לידי עבירה וגם בגלל שעבר על הרחקת עריות שהיא איסור עצמי-שהכניס את עצמו לסיטואציה שמעוררת מחשבת ניאוף ורצון לגלות ערוה. וכ"כ הרב חותה (עמוד כה).

חתן שפירסה כלתו נידה

הגמרא אומרת שאסורים בייחוד. הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. הרב גיאת פסק לי לגבי תלמיד שכלתו חשה רתיעה מקיום יחסים ולא קיימו בעילת מצווה וחששו שהווסת קרובה ויאיסרו בייחוד שיש בשעת הדחק לסמוך על הפוסקים שדי בקירוב בשר גם בלי חדירה. אולם במקרה רגיל צריך לפחות העראה.

אישה גרושה חילונית מביאה כול יום גבר אחר הביתה ויש לה 2 בנות דתיות ששואלות שיש בעיה של ייחוד האם לעזוב את הבית. הרב עובדיה פרץ אמר שיש הרבה השלכות בעייתיות לעזוב את הבית ולכן צריך לחשוב על דרך להתיר להן לחיות בבית. ואמר שהמשנ"ב הקל אם הן נועלות עצמן בחדר והגבר לא יכול להיכנס. וכך הם יעשו כול לילה ולא יוכלו לצאת אא"כ זה פחות משיעור זמן של ייחוד.

הרב קשתאל

התורה מתארת שכול ההתמודדות של יוסף נבעה מהייחוד "ואין איש מאנשי הבית שם בבית". האם החשש בייחוד הוא רק שיש מציאות של ייחוד שהיא מציאות בעייתית שיכולה לגרום להם לעבור על איסור או שיש איסור ייחוד אם יש באפשרותו של האדם להתערב וליצור ייחוד למרות שכרגע אין ייחוד? החלקת יעקב דן בזה לגבי איסור ייחוד במעלית. במבט ראשון היינו אומרים שאין כי כול רגע משהו יכול להזמין את המעלית לקומה שלו ולפתוח את הדלת. המעלית לא סגורה ע"י מי שנמצא בה. מצד שני יש בכול מעלית כפתור עצור שמאפשר לתקוע את המעלית. האם מציאות שהאדם יכול לגרום לה להיות בעייתית זה גם ייחוד? החלקת יעקב אומר שזה מחלוקת בין רש"י לרמב"ם. רש"י טוען שנכלל באיסור ייחוד גם מציאות שאדם יכול לגרום לה להיות ייחוד ע"י מעשה. אולם לרמב"ם והשו"ע אם הסיטואציה כרגע אינה בעייתית מותר. החלקת יעקב פסק כרמב"ם והקשה על רש"י שלשיטתו לא מובן מדוע הגמרא הקלה בפתח פתוח לרה"ר? הרי הוא יכול לסגור את הדלת? רק שהמציאות מעוררת יצרים מצד עצמה יש איסור ייחוד. מה הגבולות גזרה? האגרות משה חלק ד דן אם מותר לנסוע עם אישה במכונית? במבט ראשון יש תאורה ועוד מכוניות והמכונית נוסעת בכביש ראשי? הגרמ"פ החמיר כי אפשר להסב את המכונית מהדרך הגדולה לדרך צדדית שיש בה אילנות. הוא מגדיר ייחוד לא לפי המציאות הנתונה כרגע. הגדרת הייחוד היא כול מקרה שהאדם יכול להוביל אותו למציאות של ייחוד. הוא מחמיר כרש"י. והקל רק בשעת הדחק אם תהיה שנאת הבריות. כגון שעוצרים לטרמפיסטים ורק אחת רוצה לעלות ואם לא תעלה אותה תהיה שנאה וכדומה. הרב אוירבעך הקל כי מותר אם להיות בחדר אם יש בו חליון הפונה לרה"ר ומכאן שהולכים אחרי המציאות כרגע. (לפי רוב הפוסקים ייחוד זה חשש פיתוי לא אונס). הוא יכול לפתות אותה לעבור לחדר אחר אבל כרגע אין איסור. ומכאן שהחלקת יעקב והגרש"ז הקלו לעומת הגרמ"פ.

באמבולנס יש חלונות אטומים. אם היא ממש צריכה ללדת אין חשש. אבל אם היא לא יולדת זה בעיה. לכן להלכה כול פעם שמסיעים יולדת לוקחים מלווים. הכי טוב לקחת את הבעל ואם לא את הבעל לוקחים עוד מישהו. (שני גברים עם אישה מותר, שתי נשים עם גבר זה בעיה).

חלק מהסברות להקל במעלית הוא שהזמן מאוד קצר. הזמן צריך להיות פיתוי ואיסור.

האם צריך לנעול את הדלת? בשו"ת בנין ציון כתב שהנעילה זה לא הנושא אלא האם הדלת תפתח או לא. הגמרא במעילה אומרת שדבורה הייתה שופטת תחת התומר כדי שלא יהיה ייחוד. לכאורה היא יכולה לשבת בבית בלי לנעול את הדלת? רואים שהנעילה זה לא הנושא אלא האם בני אדם נכנסים או לא. אם יודעים שבני אדם לא יפתחו אותם מעצמם יש בזה איסור ייחוד. במקום שנעילה היא חריגה אין איסור גם אם נועלים כי בני אדם יחפשו להיכנס וידפקו ויצלצלו בפעמון. בני אדם רגילים להיכנס. הייחוד הוא משום חשש זנות ולכן אין ייחוד במקום שדרך בני אדם לבא.

פתיחההרב אוהד 1

אלו הלכות פשוטות ובסיסיות כמו שבת וכשרות. צניעות זה לא דבר גמיש למרות שבחלק מהחברות כך חושבים זה מיסודות התורה ובסיסי התורה. אין חילוקים בהלכות הללו בין רווקים לנשואים (חוץ מאשתו עמו ובעלה בעיר). הרמב"ם כתב ספר לא בצמוד לגמרא והוא לא השמיט את ההיבטים המוסריים והערכיים שהם התשתית של ההלכה. הרמב"ם בארבעת ההלכות האחרונות של איסורי ביאה כותב אין לך דבר שהוא קשה לפרוש הוא הביאות האסורות. זה הנושא הכי קשה מבחינת השליטה של האדם לפרוש ממנו ולשלט עליו. בשמונה פרקים הרמב"ם מסביר שפרישות אינה נזירות אלא שליטה עצמית היכולת של האדם לפרוש מדברים שמושכים ומפתים אותו. זה מידה בנפש שצריך לעבוד עליה. הקושי הכי גדול לרוב העם במידת הפרישות והשליטה העצמית זה ביחסים האינטימיים עם נשים אסורות. בשעה שנצטוו ישראל על העריות הם בכו. זוהי בעיה שמלווה את החברה הישראלית לאורך כול הדורות. זה אחד מתחומי המשיכה הגדולים של הפרט וגם חברתית זה אחד מההתמודדויות הגדולות. לפיכך ראוי לאדם לכופ את יצרו ולהרגיל את עצמו: 1. קדושה יתירה (מידות, התנהגות) הקדושה נבנית במדרגות. המטרה להגיע למדרגות עליונות של קדושה יתירה. יש דברים שהם בסיסיים ויש מעלות שהם פונקציה של ההתקדמות הרוחנית של בני הזוג. השו"ע כתב "שצריך להתרחק מנשים מאוד מאוד" יש התרחקות בסיסית ויש מדרגות. 2. מחשבה טהורה (הרהורי עבירה) עבודה על המחשבה שהתחום המחשבתי לא מתעסק בנושאים האלה. 3. דעה נכונה - ללמוד מה מותר ומה אסור כדי לשלוט. שאדם רוצה להתמודד הוא צריך ללמוד את התחום בצורה רצינית ומעמיקה. אדם יודע נכון מבחינה ערכית מוסרית ומבחינה הלכתית איך ראוי להיות.

הרמב"ם מוסיף שייחוד זה הגורם הגדול לקלקולים גדולים בתחום הביאות אסורות. רבי טרפון היה אומר לתמידיו תזהרו בי מפני ביתי וכלתי ולא היה מסכים להשאיר עמם לבד. הגמרא אומרת שהיה תלמיד שלגלג על זה ובסוף נכשל בזה.

הרמב"ם הוסיף שחוק (קלות דעת), "לשחוק אמרתי מהולל", מדובר על צחוק של הוללות לא על חיוך. התרחשויות חברתיות שפורצות גבולות. זה התרחשויות כללית חברתית, שכרות (מוציאה אדם מאיפוס, סמים הולכים יחד עם עריות), דברי עגבים (עיסוק מילולי בדברים לא צנועים שמטשטש את רגישות האדם לתחום הזה. מוזיקה וספרות שקשורה לתחום המיני. המוזיקה שרצה במועדונים הכבדים מטרתם לעורר את היצרים והחויות הדמיוניות. באגרת הרמב"ם כותב שעיקר האיסור זה לעקוף את ההכרה ולעורר יצרים אסור). הם יוצרים התפרקות של הסדרים הנורמטיביים של האדם.

וכן לא ישב בלא אישה - אין פטורים.

וכן אין מחשבת העריות מתברת בלב פנוי מן החכמה. התורה משווית לאהבת אישה. זה לא טכנית שאם תכניס תורה לראש לא יהיה לך זמן אלא מהותית המחשבה תתרומם ולא תלך למקומות הללו. שיש ריקנות מחשבתית נפשית רוחנית יש מחשבת עריות. כך אדם ימלא את החלל של הריק הרוחני ואת החלל של הריק של חוסר המשמעות.

היום יש ברחוב סטיות נוראיות. בטח באירופה מספיק לדעת מה קורה בבתי משפט על התעללויות בילדים וכדומה. הדברים מסובכים וההלכה לא מרחפת.

איסור ייחוד הבסיסי זה עם העריות- הקרובות שנאסר להתחתן עמם. וכן אשת איש. דין ייחוד קיים גם אצל זקנות תשושות שהם לא אמא או סבתא או אחות (בדרך עראי). לכן אסור לאדם להישאר לשמור על דודתו הזקנה. אבל זקנים שתש כוחם מותרים בייחוד עם פיליפינית. בבחורה שעובדת עם זקן זה יותר קל. זקן שלא תשוש יש להחמיר. זוהי הגדרה שנותן הציץ אליעזר.

אביזריהו דגילוי עריות במקום פיקוח נפש

ראינו שיש צד לומר שאיסור קרבה חמור יותר מייחוד כי זה מגע והנאה ממש מהערוה, ויש צד לומר שיחוד חמור יותר כי הוא מאפשר תנאים שבהם האיש והאישה יכולים לזנות כעת⁴⁹. רבינו יונה בשערי תשובה (ג,קלח) הר"ן הריב"ש (סימן רנה) הרמב"ן (תורת האדם) וראשונים נוספים למדו מהגמרא בסנהדרין (ע"ה). שגם אביזריהו דגילוי עריות בכלל יהרג ואל יעבור. וכ"כ הרמ"א (קנז,א) שאיסור גילוי עריות הוא גם באופן שאין מיתנה אלא לאו בעלמא. מהרמב"ן והריב"ש משמע שגם בקריבה לעריות האסורה מדרבנן בלבד יש דין יהרג ואל יעבור. אולם יש אחרונים כמו הנודע ביהודה הש"ך והציץ אליעזר הסוברים שאין דין אביזריהו בדרבנן. (יש אחרונים שדחו את ההוכחה מסנהדרין משום ששם מדובר שהוא גרם למצב של הפיקוח נפש בזה שהוא הכניס את עצמו למצב של סכנת נפש אם הוא לא יעבור את העבירה. אולם מהראשונים הללו משמע שלא כדבריהם ומוסכם עליהם שגם במעשה של קריבה לעריות שאין עליו חיוב מיתנה יש דין של אביזריהו ויהרג ואל יעבור).

ולמדנו שהש"ע (סעיף יז) סתם שנידה שבעלה רופא אסור למשש לה את הדופק. מהרמ"א הגר"א הש"ך ובאר הגולה משמע שהש"ע החמיר לדינא לא לגעת בכול אישה חולה, אפילו אם יש בה סכנה כי יש בזה דין של ייהרג ואל יעבור. לכן הש"ע לא חילק בין אשה חולה שיש בה סכנה, לאין בה סכנה ומכאן שגם באיסורי לאו יש דין של יהרג ואל יעבור. אולם דחינו שמזה שהוא לא כתב בפירוש שיש איסור בחולה מסוכנת והיינו מבינים שכ"ש בסתם חולה- שהוא דיבר על חולה סתם. לשיטתנו הש"ע אסר שבעל ימשש את הדופק רק אם אשתו חולה שאין בה סכנה, כי הוא לא כתב בפירוש בסימן קנז שיש יהרג ואל יעבור גם על הלאוים של שלוש עבירות, וממילא כיון שהדבר ספק חוזרים לכלל המפורש של "וחי בהם", כי אין לנו ראיה להוציא את הלאוים מהכלל הזה וספק פיק"נ להקל. בסימן קצה הש"ע דיבר על חולה רגילה, והוא לא התייחס לחולי שיש בו סכנה שהמיקום שלו בסימן קנז. לפי"ז יצא לנו שדעת הש"ע שבכול נגיעה בערוה יש איסור לא תקרב, אבל אין על איסור זה חיוב של יהרג ואל יעבור ולכן במקום סכנה יש להקל. וכתבנו שכן דעת ערוך השולחן שכתב שהגמרא בסנהדרין זה מקרה מיוחד בגלל שהוא עבר עבירה והעלה טינא.

⁴⁹ מהרמב"ן משמע שיחוד חמור כי הוא אסור מהתורה לעומת שאר קרבות, אולם מהרמב"ם נראה ששאר קרבות חמורות מייחוד כי הם אסורים מהתורה ויחוד מדרבנן. אולם וודאי שגם הרמב"ם הדגיש שיחוד הוא הגורם הגדול לנפילות.